



LIETUVOS RESPUBLIKOS KONKURENCIJOS TARYBA

NUTARIMAS

DĖL ŪKIO SUBJEKTŲ, UŽSIIMANČIŲ ALAUS GAMYBA IR PREKYBA, VEIKSMŲ ATITIKTIES LIETUVOS RESPUBLIKOS KONKURENCIJOS ĮSTATYMO 5 STRAIPSNIO IR SUTARTIES DĖL EUROPOS SĄJUNGOS VEIKIMO 101 STRAIPSNIO REIKALAVIMAMS

2014 m. kovo 4 d. Nr. 2S-1/2014

Vilnius

(1) Lietuvos Respublikos konkurencijos taryba (toliau – Konkurencijos taryba) išnagrinėjo klausimą dėl ūkio subjektų užsiimančių alaus gamyba ir prekyba, veiksmų atitikties Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo (toliau – Konkurencijos įstatymas) 5 straipsnio ir Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo (toliau – SESV) 101 straipsnio reikalavimams.

Konkurencijos taryba n u s t a t ė:

(2) 2013 m. liepos 4 d. nutarimu Nr. 1S-89 Konkurencijos taryba savo iniciatyva pradėjo tyrimą dėl ūkio subjektų, užsiimančių alaus gamyba ir prekyba, veiksmų atitikties Konkurencijos įstatymo 5 straipsnio ir SESV 101 straipsnio reikalavimams (toliau – ir tyrimas)¹.

(3) Tyrimas pradėtas dėl šių ūkio subjektų veiksmų: A. Udrienės individualios įmonės (kodas 167904522); Čygo – Kalkio tikrosios ūkinės bendrijos „RINKUŠKIAI“ (toliau – TŪB „Rinkuškiei“) (kodas 254701430); Dangiro Valiuko individualios įmonės (kodas 157676764); AB „GUBERNIJA“ (kodas 144715765); J. Morkūno įmonės „Jolus“ (kodas 169150658); uždarnosios akcinės bendrovės „Kalnapilio – Tauro grupė“² (toliau – UAB „Kalnapilio – Tauro grupė“) (kodas 121958128); akcinės bendrovės „Kauno alus“ (toliau – AB „Kauno alus“) (kodas 133698115); LIETUVOS ALUDARIŲ GILDIJOS (kodas 121077339); UAB „Prie katedros“ (kodas 300072579); UAB „ŠVYTURYS – UTENOS ALUS“ (kodas 110796493); UAB „VILKMERGĖS ALUS“ (kodas 122016951); AB „Volfas Engelman“³ (kodas 133990589).

(4) 2013 m. liepos 16 d. Konkurencijos tarybos įgalioti pareigūnai atliko patikrinimus UAB „Švyturys – Utenos alus“, UAB „Kalnapilio – Tauro grupė“ ir Lietuvos aludarių gildijos (toliau – ir Gildija) patalpose⁴.

(5) Konkurencijos tarybos 2013 m. spalio 1 d. nutarimu Nr. 1S-139 tirtų ūkio subjektų sąrašas buvo papildytas į tyrimą įtraukus UAB Restoraną „Apynys“ (kodas 302419861)⁵.

(6) Tyrimo terminas pratęstas Konkurencijos tarybos 2013 m. lapkričio 27 d. nutarimu Nr. 1S-172⁶.

(7) Tyrimo metu buvo nagrinėjami Lietuvos aludarių gildijos, jos narių ir kitų alaus gamyba ir prekyba užsiimančių ūkio subjektų veiksmai, susiję su Lietuvos aludarių Garbės kodekse (toliau – ir Garbės kodeksas, Kodeksas) įtvirtintu alaus gamybos ribojimu. Tyrimo metu iš įtariamų ūkio

¹ Bylos I tomas, 1-3 lapai.

² Uždarnosios akcinės bendrovės „Kalnapilio – Tauro grupė“ pavadinimas atitinkamais nagrinėjamais laikotarpiais keitėsi, tačiau šiame nutarime vartojamas šis įmonės pavadinimas.

³ AB „Volfas Engelman“ pavadinimas atitinkamais nagrinėjamais laikotarpiais keitėsi, tačiau šiame nutarime naudojamas šis įmonės pavadinimas.

⁴ Bylos II tomas, 4-9 lapai, IV tomas, 4-10 lapai, V tomas, 4-10 lapai.

⁵ Bylos I tomas, 7-8 lapai.

⁶ Bylos I tomas, 9 lapas.

subjektų ir kitų šaltinių buvo renkama tyrimui reikšminga informacija, analizuojami teisės aktų reikalavimai dėl Lietuvos Respublikoje gaminamo ir parduodamo alaus stiprumo bei kitos aplinkybės, reikšmingos tinkamai įvertinti šių ūkio subjektų veiksmų atitiktį Konkurencijos įstatymo 5 straipsnio ir SESV 101 straipsnio 1 dalies reikalavimams.

1. Alaus gamybos ir prekybos teisinis reglamentavimas

1.1. Alaus savybių ir alaus gamybos apibūdinimas bei gaminamo alaus stiprumo reglamentavimas

(8) Lietuvos Respublikos teisės aktai reglamentuoja alkoholinių gėrimų, įskaitant ir alų, gamybą, prekybą, laikymą, įvežimą, vartojimą, pateikia alaus ir alaus kokteilių apibrėžimą, reglamentuoja alaus gamybos procesus, prekinio pateikimo taisykles bei numato kitus reikalavimus alaus gamybos ir prekybos veiklai.

(9) Alaus ir alaus kokteilių apibūdinimo, gamybos ir prekinio pateikimo techninio reglamento, patvirtinto Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2002 m. gruodžio 11 d. įsakymu Nr. 487 „Dėl alaus apibūdinimo, gamybos ir prekinio pateikimo techninio reglamento patvirtinimo“ (toliau – Alaus reglamentas), 3 punkte numatyta, kad alus – tai putojantis alkoholinis gėrimas, kuriame visas jame esantis etilo alkoholis ir visas anglies dioksidas ar jo dalis susidaro fermentuojant alaus misą alaus mielėmis, o etilo alkoholio koncentracija yra didesnė kaip 0,5 tūrio proc. Paminėtina, kad Alaus reglamento 2.3 punkto redakcijoje, galiojusioje iki 2005 m. kovo 1 d., pateikiant alaus apibrėžimą, buvo nurodyta etilo alkoholio koncentracijos aluje viršutinė riba, t. y. alumi buvo laikomas gėrimas, kurio etilo alkoholio koncentracija ne didesnė kaip 9,5 tūrio proc. ir ne mažesnė kaip 1 tūrio proc.

(10) Alaus reglamente yra pateikiamas ir alaus skirstymas į tam tikras kategorijas. Alaus reglamente pateikiamas alaus skirstymas pagal spalvį: šviesusis, pusšviesusis, tamsusis, juodasis; pagal naudojamas žaliavas ir gamybos ypatumus: alus, specialios technologijos, kvietinis, aromatizuotas, kaimiškas, nealkoholinis alūs. Vadovaujantis Alaus reglamento 6 punktu, alus gali būti skirstomas ir pagal etilo alkoholio koncentraciją:

Alaus kategorijos	Faktinė etilo alkoholio koncentracija tūryje
Nealkoholinis	Ne daugiau kaip 0,5 tūrio proc.
Labai silpnas	Daugiau kaip 0,5 tūrio proc., bet ne daugiau kaip 1,2 tūrio proc.
Silpnasis	Daugiau kaip 1,2 tūrio proc., bet ne daugiau kaip 4,5 tūrio proc.
Alus	Daugiau kaip 4,5 tūrio proc., bet ne daugiau kaip 6,0 tūrio proc.
Stiprusis	Daugiau kaip 6,0 tūrio proc., bet ne daugiau kaip 8,5 tūrio proc.
Labai stiprus	Daugiau kaip 8,5 tūrio proc. ⁷

(11) Alaus reglamentas⁸ numato bendrus reikalavimus alaus gamyboje naudojamoms medžiagoms ir alaus gamybos procesams nepriklausomai nuo konkrečios gaminamo alaus kategorijos. Konkrečią atitinkamo alaus gamybos technologiją nustato alaus gamintojai. Alaus reglamento 30 punktas numato, kad kiekviena įmonė privalo turėti alaus ir alaus kokteilių gamybos ir tvarkymo instrukcijas bei pagal savo gaminamo alaus ir alaus kokteilių rūšis, gaminamą kiekį ir kitus ypatumus nustato alaus ir alaus kokteilių gamybos ir tvarkymo kiekvieno proceso parametrus, naudojamą įrangą, kontrolės ir valdymo procesus. Alaus reglamentu reikalaujama, kad naudojamos

⁷ Šiame nutarime alus, kurio faktinė etilo alkoholio koncentracija yra didesnė kaip 6,0 tūrio proc. ir atitinkamai didesnė nei 8,5 tūrio proc., vadinamas remiantis Alaus reglamente pateiktu alaus skirstymu ir apibrėžimu, arba bendrai – itin stipriu alumi.

⁸ Alaus reglamento III dalyje išvardinamos alaus gamyboje naudojamos žaliavos ir medžiagos, o IV dalyje apibūdinami alaus gamybai taikytini procesai.

žaliavos, medžiagos ir pagamintas alus bei alaus kokteiliai atitiktų šio reglamento ir kitų Lietuvos Respublikoje galiojančių teisės aktų bei taikomų normatyvinių dokumentų nuostatas.

(12) Įvertinus tiriamųjų ūkio subjektų pateiktus paaiškinimus buvo nustatyta, kad stipriojo ir labai stipraus alaus gamyba iš esmės nesiskiria nuo silpnesnio alaus gamybos: tiek stipriojo ir labai stipraus alaus, tiek ir silpnesnio alaus gamyboje yra naudojamos iš esmės tos pačios žaliavos ir medžiagos, gamybai naudojama ta pati techninė įranga, tačiau stipriojo ir labai stipraus alaus gamybai reikalingas didesnis medžiagų kiekis, taip pat, lyginant su silpnesnio alaus gamyba, pailgėja alaus fermentacijos ir brandinimo trukmė⁹.

1.2. Alaus gamybos ir prekybos licencijavimas bei parduodamo alaus stiprumo reglamentavimas

(13) Lietuvos Respublikoje alaus bei kitų alkoholinių produktų gamybą ir prekybą gali vykdyti tik ūkio subjektai, turintys atitinkamos veiklos vykdymui reikalingas licencijas.

(14) Vadovaujantis Lietuvos Respublikos alkoholio kontrolės įstatymo (toliau – Alkoholio kontrolės įstatymas) 12 straipsnio 1 dalimi, gaminti alkoholio produktus (išskyrus šio įstatymo 10 straipsnyje nurodytus naminius alkoholinius gėrimus, kuriuos pasigamina fiziniai asmenys asmeniniam naudojimui) leidžiama tik įmonėms, turinčioms licenciją gaminti šiuos produktus. Licencijas gaminti alkoholio produktus išduoda ir kitaip administruoja Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamentas (toliau – NTAKD).

(15) Alkoholio produktų gamybos licencijavimo taisyklių, patvirtintų Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. sausio 22 d. nutarimu Nr. 67 „Dėl alkoholio produktų gamybos licencijavimo taisyklių patvirtinimo“ (toliau – Gamybos licencijavimo taisyklės), 2.1 punkte numatyta, kad viena iš alkoholio produktų gamybos licencijų rūšių yra alaus, alaus ir nealkoholinių gėrimų mišinių licencija (toliau – Alaus, alaus ir nealkoholinių gėrimų mišinių gamybos licencija). Paminėtina, kad Gamybos licencijavimo taisyklių 2.1 punkto redakcijoje, galiojusioje iki 2004 m. liepos 4 d., buvo numatyta, kad alkoholio produktų gamybos licencija galėjo būti suteikta alui, kurio tūrinė etilo alkoholio koncentracija neviršija 9,5 proc.

(16) NTAKD duomenimis¹⁰, Lietuvos Respublikoje Alaus, alaus ir nealkoholinių gėrimų mišinių gamybos licencijos yra išduotos 74 įmonėms.

(17) Alkoholio kontrolės įstatymo 16 straipsnis taip pat nustato, kad didmenine ir mažmenine prekyba alkoholiniais gėrimais galima verstis tik įmonėms turinčioms licencijas. Licencijas verstis didmenine prekyba alkoholio produktais, įskaitant alkoholinius gėrimus, išduoda ir kitaip administruoja NTAKD, o licencijas verstis mažmenine prekyba alkoholiniais gėrimais išduoda ir kitaip administruoja atitinkamos savivaldybės vykdomoji institucija.

(18) Licencijų verstis didmenine ar mažmenine prekyba alkoholiniais gėrimais rūšis nustato didmeninės ir mažmeninės prekybos alkoholio produktais licencijavimo taisyklės, patvirtintos Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. gegužės 20 d. nutarimu Nr. 618 „Dėl didmeninės ir mažmeninės prekybos alkoholio produktais licencijavimo taisyklių ir mažmeninės prekybos alkoholiniais gėrimais prekybos ir viešojo maitinimo įmonėse taisyklių patvirtinimo“ (toliau – Prekybos licencijavimo taisyklės). Nagrinėjamu atveju aktualios licencijos yra licencija verstis didmenine prekyba alumi, alaus mišiniais su nealkoholiniais gėrimais, natūralios fermentacijos sidru, kurio tūrinė etilo alkoholio koncentracija neviršija 8,5 tūrio proc., bei licencija verstis mažmenine prekyba alumi, alaus mišiniais su nealkoholiniais gėrimais, natūralios fermentacijos sidru, kurio tūrinė etilo alkoholio koncentracija neviršija 8,5 tūrio proc. (toliau – Alaus prekybos licencijos).

(19) Paminėtina, kad nors Alaus prekybos licencijos nenurodo tūrinės etilo alkoholio koncentracijos ribų, Lietuvos Respublikoje leidžiamo parduoti alaus stiprumas buvo reglamentuojamas Alkoholio kontrolės įstatymu.

⁹ Bylos IV tomas, 23 lapas, V tomas, 18, 51 lapai, VI tomas, 28, 62, 104, 117 lapai.

¹⁰ Bylos III tomas, 80-94 lapai.

(20) Lietuvos Respublikos Seimas 2011 m. gruodžio 23 d. Lietuvos Respublikos alkoholio kontrolės įstatymo 2, 3, 18, 22, 34 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymu Nr. XI-1911 papildė Alkoholio kontrolės įstatymo 18 straipsnio 4 dalį 5 punktu, numatančiu draudimą parduoti alų, sidrą, alaus mišinius su nealkoholiniais gėrimais, alkoholinius kokteilius, kurių tūrinė etilo alkoholio koncentracija yra didesnė kaip 7,5 proc. Vadovaujantis pastarojo įstatymo 6 straipsnio 2 dalimi, šis alkoholinių gėrimų prekybos ribojimas įsigaliojo 2013 m. sausio 1 d.

(21) Vis dėlto, Lietuvos Respublikos Seimas 2013 m. balandžio 25 d. Lietuvos Respublikos alkoholio kontrolės įstatymo 18 straipsnio pakeitimo įstatymu Nr. XII-264 priėmė naują Alkoholio kontrolės įstatymo 18 straipsnio 4 dalies 5 punkto pakeitimą. Alkoholio kontrolės įstatymo 18 straipsnio 4 dalies 5 punktas įtvirtino, kad Lietuvos Respublikoje draudžiama parduoti alaus, fermentuotų gėrimų, alkoholinių kokteilių grupėms priklausančius alkoholinius gėrimus, kurių tūrinė etilo alkoholio koncentracija yra didesnė kaip 7,5 proc., išpilstyti į didesnę negu 0,5 litro tarą, išskyrus atvejus, kai šie gėrimai išpilstyti į stiklinę, keraminę, medinę ar metalinę tarą. Vadovaujantis minėto įstatymo 2 straipsniu, šie pakeitimai įsigaliojo po 6 mėnesių nuo šio įstatymo priėmimo, t. y. 2013 m. spalio 26 d.

2. Alaus gamyba ir prekyba užsiimantys ūkio subjektai

(22) Tyrimo metu nustatyta, kad beveik visi tiriami ūkio subjektai turi NTAKD išduotas Alaus, alaus ir nealkoholinių gėrimų mišinių gamybos licencijas¹¹:

- (a) UAB Restoranui „Apynys“ licencija išduota 2009 m. spalio 6 d.¹²;
- (b) A. Udrienės individualiai įmonei licencija išduota 1999 m. rugsėjo 22 d.¹³;
- (c) TŪB „Rinkušiai“ licencija išduota 1998 m. rugsėjo 4 d.¹⁴;
- (d) Dangiro Valiuko individualiai įmonei licencija išduota 1999 m. liepos 27 d.¹⁵;
- (e) AB „Gubernija“ licencija išduota 1999 m. birželio 29 d.¹⁶;
- (f) J. Morkūno įmonei „Jolus“ licencija išduota 1999 m. liepos 22 d.¹⁷;
- (g) UAB „Kalnapilio – Tauro grupė“ licencija išduota 1997 m. gruodžio 16 d.¹⁸;
- (h) AB „Kauno alus“ licencija išduota 1997 m. gruodžio 31 d.¹⁹;
- (i) UAB „Švyturys – Utenos alus“ licencija išduota 1998 m. kovo 31 d.²⁰;
- (j) UAB „Vilkmergės alus“ licencija išduota 1998 m. birželio 3 d.²¹;
- (k) AB „Volfas Engelman“ licencija išduota 1999 m. birželio 30 d.²².

(23) UAB „Prie katedros“ licencijos gaminti alų neturi.

(24) Dauguma nurodytų ūkio subjektų paaiškinimuose Konkurencijos tarybai patvirtino, kad alaus gamyba ir prekyba yra viena iš pagrindinių jų veiklos krypčių. Ūkio subjektai nurodė, kad vykdo ne tik alaus, bet ir sidro, alkoholinių bei nealkoholinių gėrimų gamybą, šių produktų mažmeninę ir didmeninę prekybą Lietuvoje ir pardavimą užsienyje bei užsiima kita su tuo susijusia veikla.²³

(25) Tyrimo metu nustatyta, kad dalis tiriamų ūkio subjektų įsteigė, yra ar buvo Lietuvos aludarių gildijos nariais.

¹¹ Bylos III tomas, 80–94 lapai.

¹² Bylos III tomas, 92 lapas.

¹³ Bylos III tomas, 87 lapas.

¹⁴ Bylos III tomas, 84 lapas.

¹⁵ Bylos III tomas, 86 lapas.

¹⁶ Bylos III tomas, 85 lapas.

¹⁷ Bylos III tomas, 86 lapas.

¹⁸ Bylos III tomas, 81 lapas.

¹⁹ Bylos III tomas, 83 lapas.

²⁰ Bylos III tomas, 82 lapas.

²¹ Bylos III tomas, 84 lapas.

²² Bylos III tomas, 85 lapas.

²³ Bylos IV tomas, 19a lapas, V tomas, 16, 50 lapai, VI tomas, 8, 27, 61, 102, 115 lapai.

(26) Lietuvos aludarių gildija įkurta 1991 m. lapkričio 21 d.²⁴ alaus pramonės įmonių atstovų susitarimu, jų bendriems ekonominiams, teisiniams ir informaciniams interesams tenkinti²⁵. Pagrindiniai Lietuvos aludarių gildijos tikslai – koordinuoti narių veiklą, atstovauti jų interesus ir juos ginti, sutelkiant narių lėšas patenkinti bendrus socialinius bei ekonominius poreikius. Lietuvos aludarių gildiją sudaro nariai bei asocijuoti nariai, o jos valdymo organai yra Visuotinis narių susirinkimas, Taryba bei Prezidentas²⁶.

(27) Nustatyta, kad kai kurie tiriamieji ūkio subjektai buvo ir yra Lietuvos aludarių gildijos nariais:

- (a) UAB Restoranas „Apynys“ yra asocijuotas narys nuo 2010 m. gruodžio 15 d.²⁷;
- (b) TŪB „Rinkuškiai“ – narė nuo 2001 m. rugpjūčio 2 d., o nuo 2011 m. kovo 18 d. – asocijuota narė (2011 m. sausio 28 d. narystė buvo laikinai sustabdyta)²⁸;
- (c) AB „Gubernija“ buvo narė nuo 1991 m. lapkričio 28 d. iki 2008 m. liepos 1 d. (2008 m. liepos 1 d. narystė buvo laikinai sustabdyta). Narystė atstatyta 2009 m. sausio 1 d., o nuo 2009 m. gegužės 6 d. – asocijuota narė pagal susitarimą²⁹;
- (d) UAB „Kalnapilio – Tauro grupė“ – narė nuo 1991 m. lapkričio 28 d.³⁰;
- (e) AB „Kauno alus“ buvo narė nuo 1992 m. rugsėjo 15 d. iki 2008 m. liepos 14 d. (narystė buvo nutraukta)³¹;
- (f) UAB „Švyturys – Utenos alus“ – narė nuo 1991 m. lapkričio 28 d.³²;
- (g) AB „Volfas Engelman“ – narė nuo 1991 m. lapkričio 28 d.³³

(28) A. Udrienės individuali įmonė, Dangiro Valiuko individuali įmonė, J. Morkūno įmonė „Jolus“, UAB „Prie katedros“ ir UAB „Vilkmergės alus“ Lietuvos aludarių gildijai niekada nepriklausė.

3. Lietuvos aludarių Garbės kodeksas

3.1. 2004 m. gruodžio 7 d. Garbės kodekso priėmimas

(29) Tyrimo metu nustatyta, kad Lietuvos aludarių gildijoje svarstant ir priimant Garbės kodeksą buvo derinamas klausimas ir dėl alaus gamybos ribojimo.

(30) Garbės kodekso priėmimo klausimas pradėtas svarstyti 2003 m. gegužės mėnesį.

(31) 2003 m. gegužės 14 d. Lietuvos aludarių gildijos eiliniame Tarybos posėdyje, kuriame dalyvavo TŪB „Rinkuškiai“, AB „Gubernija“, UAB „Švyturys – Utenos alus“, UAB „Kalnapilio – Tauro grupė“, AB „Kauno alus“ AB „Volfas Engelman“ atstovai, buvo svarstomas aludarių garbės kodekso, kuris „<...> padėtų apriboti valdžios pastangas griežtai reglamentuoti alaus reklamą, pardavimą liečiančius įstatymus ir gerintų visuomenės nuomonę apie aludarius“³⁴, parengimas. Šio posėdžio metu buvo „[v]ienbalsiai pritarta Alaus garbės kodekso rengimui“³⁵.

(32) Vis dėlto ūkio subjektų veiksmų derinimas dėl alaus gamybos ribojimo prasidėjo vėliausiai 2003 m. rugsėjo mėnesį.

²⁴ Bylos II tomas, 18 lapas. 1991 m. lapkričio 21 d. įkurtos asociacijos pavadinimas buvo Lietuvos aludarių asociacija. 2009 m. birželio 2 d. Lietuvos aludarių asociacijos pavadinimas pakeistas į Lietuvos aludarių gildijos. Lietuvos aludarių gildija tęsia Lietuvos aludarių asociacijos veiklą. Šiame nutarime nepriklausomai nuo nagrinėjamo laikotarpio buvusio asociacijos pavadinimo, naudojamas Lietuvos aludarių gildijos pavadinimas.

²⁵ Bylos II tomas, 30 lapas.

²⁶ Bylos II tomas, 31, 33, 42, 44, 52a, 53, 57a, 58 lapai.

²⁷ Bylos II tomas, 22 lapas, VI tomas, 8 lapas

²⁸ Bylos II tomas, 21 lapas, VI tomas, 102 lapas.

²⁹ Bylos II tomas, 20 lapas.

³⁰ Bylos II tomas, 20 lapas.

³¹ Bylos II tomas, 21 lapas.

³² Bylos II tomas, 20 lapas.

³³ Bylos II tomas, 20 lapas.

³⁴ Čia ir toliau šiame nutarime Lietuvos aludarių gildijos protokolų, elektroninio susirašinėjimo žinučių stilius, gramatika ir formatavimas netaisyti.

³⁵ Bylos II tomas, 117 lapas.

(33) 2003 m. rugsėjo 22 d. Lietuvos aludarių gildijos eiliniame Tarybos posėdyje, kuriame dalyvavo TŪB „Rinkuškiai“, AB „Gubernija“, UAB „Švyturys – Utenos alus“, UAB „Kalnapilio – Tauro grupė“, AB „Kauno alus“, AB „Volfas Engelman“ atstovai, buvo svarstytas Lietuvos aludarių Garbės kodekso projektas. Šiame posėdyje „<...> nariai pasiūlo į Lietuvos Aludarių garbės kodeksą įtraukti punktą apie alaus stiprumą“³⁶.

(34) 2003 m. lapkričio 4 d. Lietuvos aludarių gildijos Tarybos posėdyje, kuriame dalyvavo TŪB „Rinkuškiai“, AB „Gubernija“, UAB „Švyturys – Utenos alus“, UAB „Kalnapilio – Tauro grupė“, AB „Kauno alus“, AB „Volfas Engelman“ atstovai, buvo dar kartą aptartas Lietuvos aludarių Garbės kodekso projektas. Svarstant Garbės kodekso projektą „buvo pateikti pasiūlymai dėl kai kurių GK papildymų:

a) *įtraukti punktą dėl alkoholio stiprumo ribojimo aluje <...>*³⁷.

(35) 2004 m. rugsėjo 16 d. Lietuvos aludarių gildijos Tarybos posėdyje, kuriame dalyvavo TŪB „Rinkuškiai“, AB „Gubernija“, UAB „Švyturys – Utenos alus“, UAB „Kalnapilio – Tauro grupė“, AB „Volfas Engelman“ atstovai, buvo svarstytas Lietuvos aludarių Garbės kodekso priėmimas ir nutarta Garbės kodeksą priimti artimiausiu metu³⁸.

(36) 2004 m. gruodžio 7 d. buvo priimtas Lietuvos aludarių Garbės kodeksas³⁹. Kodekso II dalies „[k]odekso nuostatos“ 4 punkte „[g]arbingos gamybos ir prekybos principai“ buvo įtvirtinta nuostata: „negaminti stipresnio nei 9,5 procentų alaus“⁴⁰. Lietuvos aludarių Garbės kodeksą 2004 m. gruodžio 7 d. pasirašė TŪB „Rinkuškiai“, AB „Gubernija“, UAB „Švyturys – Utenos alus“, UAB „Kalnapilio – Tauro grupė“, AB „Kauno alus“, AB „Volfas Engelman“ atstovai. Nurodyti ūkio subjektai patvirtino, kad „[m]es, žemiau pasirašiusieji, tvirtiname, kad susipažinome su kodekso turiniu ir įsipareigojame vadovautis kodekso nuostatomis“⁴¹. Lietuvos aludarių gildijai atskiru raštu tvirtinimus, kad susipažino su kodekso turiniu ir įsipareigoja vadovautis kodekso nuostatomis 2004 m. gruodžio 7 d. taip pat pateikė Dangiro Valiuo individuali įmonė⁴² ir J. Morkūno įmonė „Jolus“⁴³.

(37) Informacija apie Lietuvos aludarių gildijos, jos narių ir kitų prie Garbės kodekso prisijungusių įmonių priimtą Lietuvos aludarių Garbės kodeksą buvo viešai pristatyta spaudoje⁴⁴.

3.2. 2007 m. lapkričio 20 d. Garbės kodekso pakeitimai

(38) 2007 m. gegužės 3 d. Lietuvos aludarių gildijos ataskaitinio posėdžio, kuriame dalyvavo TŪB „Rinkuškiai“, AB „Gubernija“, UAB „Švyturys – Utenos alus“, UAB „Kalnapilio – Tauro grupė“, AB „Kauno alus“, AB „Volfas Engelman“ atstovai buvo svarstytas Gildijos „<...> veiklos kryptių 2007 m. nustatymas“ ir šio posėdžio metu:

„Nutarta:

Įtraukti į Garbės kodeksą bei siūlyti AKI projekto rengėjams tokius pakeitimus įstatymuose: <...>

5. 2 metus iš eilės savanoriškai po 0.5% kasmet mažinti gaminamo alaus stiprumą iki 8.5% (Garbės kodeksas).“⁴⁵

(39) 2007 m. spalio 10 d. Lietuvos aludarių gildijos ataskaitiniame posėdyje, kuriame dalyvavo TŪB „Rinkuškiai“, AB „Gubernija“, UAB „Švyturys – Utenos alus“, UAB „Kalnapilio – Tauro grupė“, AB „Kauno alus“, AB „Volfas Engelman“ atstovai, buvo svarstyti Gildijos „<...> pozicija ir siūlymai kaip spręsti su neatsakingu alkoholio vartojimu susijusias problemas“ ir:

³⁶ Bylos II tomas, 119 lapas.

³⁷ Bylos II tomas, 121 lapas.

³⁸ Bylos II tomas, 123-124 lapai.

³⁹ Bylos II tomas, 62-69 lapai.

⁴⁰ Bylos II tomas, 66 lapas.

⁴¹ Bylos II tomas, 70 lapas.

⁴² Bylos II tomas, 71 lapas.

⁴³ Bylos II tomas, 72 lapas.

⁴⁴ Bylos III tomas, 57-60 lapai.

⁴⁵ Bylos II tomas, 82-83 lapai.

„Nutarta:

1) į Lietuvos aludarių Garbės kodeksą įtraukti tokias nuostatas:

- per 2 metus – iki 2010.01.01 sumažinti parduodamo Lietuvoje alaus stiprumą iki 8,5% (mažinant kasmet po 0,5%) <...>⁴⁶.

(40) 2007 m. lapkričio 7 d. Lietuvos aludarių gildijos administratorė elektroniniu laišku įmones TŪB „Rinkuškiai“, AB „Gubernija“, UAB „Švyturys – Utenos alus“, UAB „Kalnapilio – Tauro grupė“, AB „Kauno alus“ ir AB „Volfas Engelman“ informavo, kad siunčia „<...> Garbės kodeksą su naujausiais pakeitimais“⁴⁷. 2007 m. lapkričio 13 d. UAB „Kalnapilio – Tauro grupė“, atsakydama į minėtą elektroninį laišką, įmonėms UAB „Švyturys – Utenos alus“ ir AB „Volfas Engelman“ nurodė:

„[t]urime komentarų kodekso pakeitimams. Žemiau esančiuose punktuose pakeisti datas į „nuo 2008 09 01“. Mes nespejam taip greitai. Manau, tai nekeičia PR-ines šio veiksmo vertes.

· nuo 2008 metų negaminti stipresnio nei 9,0 procentų alaus;

· nuo 2009 metų negaminti stipresnio nei 8,5 procentų alaus; <...>⁴⁸.

(41) 2007 m. lapkričio 20 d. Garbės kodeksas buvo papildytas atitinkamomis nuostatomis dėl gaminamo alaus ribojimo⁴⁹. Kodekso III dalies 4 punkte „[g]arbingos gamybos ir prekybos principai“ buvo numatyta:

„- negaminti stipresnio nei 9,5 procentų alaus;

- nuo 2008 metų negaminti stipresnio nei 9,0 procentų alaus;

- nuo 2009 metų negaminti stipresnio nei 8,5 procentų alaus; <...>⁵⁰.

(42) Nors UAB „Vilkmergės alus“ nebuvo pasirašiusi 2004 m. gruodžio 7 d. Garbės kodekso ir nebuvo Lietuvos aludarių gildijos nare Konkurencijos tarybai teiktuose paaiškinimuose nurodė, kad: „<...> 2007 m. lapkričio mėnesį buvo išreiškusi pritarimą dėl Aludarių garbės kodekso nuostatų pakeitimo“⁵¹. Paminėtina ir tai, kad spaudoje viešai pristatant 2007 m. lapkričio 20 d. Kodekso pakeitimus, UAB „Vilkmergės alus“ buvo nurodoma, kaip vienas iš ūkio subjektų pasirašiusių Garbės kodeksą⁵².

(43) Nustatyta, kad 2007 m. lapkričio 21 d. Lietuvos aludarių gildijos prezidentas elektroniniu laišku „Dėl Garbės kodekso nuostatų“ visiems Gildijos nariams: TŪB „Rinkuškiai“, AB „Gubernija“, UAB „Švyturys – Utenos alus“, UAB „Kalnapilio – Tauro grupė“, AB „Kauno alus“ ir AB „Volfas Engelman“, nurodė, kad:

„Naujoje Lietuvos aludarių Garbės kodekso redakcijoje, kuri oficialiai įsigalioja nuo vakar, punktas Nr 4 numato, kad partneriai pasižada:

4. Garbingos gamybos ir prekybos principai:

- negaminti stipresnio nei 9,5 procentų alaus;

- nuo 2008 metų negaminti stipresnio nei 9,0 procentų alaus;

- nuo 2009 metų negaminti stipresnio nei 8,5 procentų alaus

...

Šio punkto redakcija nelabai aiški, nes gali kilti klausimų – nuo kokios 2008 ar 2009 metų datos mes atitinkamo stiprumo alaus jau pasižadame negaminti. Mūsų Tarybos protokole (š.m.spalio 10d) šis terminas buvo apibrėžtas taip: nuo 2010.01.01 negaminame stipresnio kaip 8.5proc (vadinasi nuo 2009.01.01 – 9,0proc; nuo 2008.01.01 dar lieka 9,5proc).

⁴⁶ Bylos II tomas, 84-85 lapai.

⁴⁷ Bylos II tomas, 134 lapas.

⁴⁸ Bylos II tomas, 133 lapas.

⁴⁹ Bylos IV tomas, 38-45 lapai.

⁵⁰ Bylos IV tomas, 42 lapas.

⁵¹ Bylos V tomas, 50 lapas.

⁵² Bylos III tomas, 61-66 lapai.

*Atsižvelgiant į dabartines realijas, siūlome terminus, nuo kada nutraukiamas atitinkamo stiprumo alaus gamyba, pusmečiu paankstinti ir pasirinkti 2008m ir 2009m vidurį – liepos 1d.*⁵³.

(44) 2007 m. lapkričio 21 d. AB „Volfas Engelman“ visiems pastarojo elektroninio laiško gavėjams atsakydama į minėtą siūlymą nurodė:

*„[a]š jau pareiškiau nuomonę šiuo klausimu ir siūlau nebandyti keisti to, kas yra mūsų visų nutarta. Na nebent mes susirinkę visi nuspręsimė kitaip. Mano supratimu tavo minėtos pataisos dar neįsigaliojo, kadangi formuluotės surašytos netinkamai, be to, mano supratimu pataisos turi būti patvirtintos raštu“.*⁵⁴

(45) 2007 m. lapkričio 21 d. UAB „Švyturys – Utenos alus“ tęsdamas šį susirašinėjimą elektroniniu laišku įmonėms TŪB „Rinkuškiai“, AB „Gubernija“, UAB „Kalnapilio – Tauro grupė“, AB „Kauno alus“ ir AB „Volfas Engelman“ nurodė, kad:

*„dauguma matote veiksmus susijusius su akcizais, reklamos draudimais ir pan. Matyt reiketu susitikimo, kad visi ZINOTUMET IR SUPRASTUMET, kas ir kaip vyksta, ir tada gal butu kitokie komentarai. Taigi primygtinai rekomenduoju sutikti su [Lietuvos aludarių gildijos prezidento] siulymu, nes priešingu atveju prarasime daugiau, juolab kad tai 0,5 ABV⁵⁵ mazinimas absoliuti smulkmena ir nera esminis dalykas, o komunikacijai padeda. <...>“.*⁵⁶

(46) Ūkio subjektų diskusijos dėl Lietuvos aludarių Garbės kodekso nuostatos dėl alaus gamybos formuluotės baigtos 2007 m. gruodžio 6 d. Lietuvos aludarių gildija elektroniniu laišku informavo įmones TŪB „Rinkuškiai“, AB „Gubernija“, UAB „Švyturys – Utenos alus“, UAB „Kalnapilio – Tauro grupė“, AB „Kauno alus“ ir AB „Volfas Engelman“:

„<...> Sprendimai buvo priimti tokie:

1. Pakoreguoti Garbės kodekso 4 punktą numatant, kad Partneriai įsipareigoja:

„- nuo 2008.07.01 negaminti stipresnio nei 9,0 procentų alaus;

-nuo 2009.07.01 negaminti stipresnio nei 8,5 procentų alaus;“ <...>

*4. Asociacijai paruošti laišką visoms Lietuvos alaus darykloms, nepasirašiusioms Garbės kodekso, su informacija apie naujas Kodekso nuostatas ir pakviesti jas tapti Partneriais arba bent jau savanoriškai laikytis nuostatų, susijusių su stipraus alaus gamyba ir pardavimu <...>“.*⁵⁷

(47) Tyrimo metu nustatyta, kad 2008 m. rugsėjo 10 d. raštu Nr. 16 (toliau – 2008 m. raštas) su priedu, t. y. 2004 m. gruodžio 7 d. Garbės kodeksu po 2007 m. lapkričio 20 d. pakeitimų⁵⁸, Lietuvos aludarių gildija kreipėsi į Konkurencijos tarybą. 2008 m. rašte, be kita ko, buvo nurodyta, kad „<...> Garbės kodeksu nurodyti aludariai taip pat įsipareigojo nuosekliai mažinti gaminamo alaus stiprumą: t.y. negaminti stipresnio nei 9,5% alaus, nuo 2008 m. negaminti stipresnio nei 9% alaus, nuo 2009 m. negaminti stipresnio nei 8,5% alaus“. Raštu taip pat buvo prašoma „<...> paaiškinti, ar nurodyti savanoriški Lietuvos aludarių, pasirašiusių Garbės kodeksą, įsipareigojimai neprieštarautų LR Konkurencijos įstatymo ir ES konkurencijos teisės aktų nuostatoms“.

(48) Konkurencijos taryba 2008 m. rugsėjo 18 d. raštu Nr. (1.25-09)6V-1153 „Dėl Lietuvos aludarių garbės kodekso“ informavo, kad „<...> Konkurencijos taryba savo kompetencijos ribose įvertinus Garbės kodekse išdėstytas Lietuvos alaus gamintojų ir prekyautojų reklamos bei kitos rinkodaros komunikacijos (komercinė komunikacija) taisykles; <...> gamybos ir prekybos principus; <...> pastabų neturi“⁵⁹.

⁵³ Bylos II tomas, 132 lapas.

⁵⁴ Bylos II tomas, 131 lapas.

⁵⁵ Anglų kalbos žodžių junginio – *Alcohol by volume* – sutrumpinimas, kuris vartojamas alkoholio kiekiui nurodyti, t.y. žymi etilo alkoholio tūrio proc. Bylos IV tomas, 72, 75 lapai.

⁵⁶ Bylos II tomas, 130 – 131 lapai.

⁵⁷ Bylos II tomas, 141-142 lapai.

⁵⁸ Bylos III tomas 98-108 lapai.

⁵⁹ Bylos III tomas, 97 lapas.

3.3. 2009 m. birželio 1 d. Garbės kodeksas

(49) 2009 m. gegužės 6 d. Lietuvos aludarių gildijos Tarybos posėdyje, kuriame dalyvavo TŪB „Rinkuškiai“, UAB „Švyturys – Utenos alus“, UAB „Kalnapilio – Tauro grupė“ ir AB „Volfas Engelman“ atstovai, vyko „Garbės kodekso naujos redakcijos svarstymas, <...>“. Šio posėdžio metu „<...> prezidentas pristatė naują Lietuvos aludarių garbės kodekso redakciją ir supažindino su pagrindiniais pakeitimais:

Sugrąžintas leidimas gaminti stiprų alų iki 9,5%. <...>

Nuspręsta:

1. Pritarti naujai Lietuvos Aludarių garbės kodekso redakcijai. <...>“⁶⁰.

(50) 2009 m. birželio 1 d. buvo priimtas naujas Lietuvos aludarių Garbės kodeksas⁶¹. Garbės kodekso III dalies „[k]odekso nuostatos“ 4 punkte „[g]arbingos gamybos ir prekybos principai“ įtvirtinta nuostata „negaminti stipresnio nei 9,5% (devynių su puse procentų) alaus; <...>“⁶².

(51) Šį Lietuvos aludarių Garbės kodeksą pasirašė Gildijos nariai TŪB „Rinkuškiai“, AB „Gubernija“, UAB „Švyturys – Utenos alus“, UAB „Kalnapilio – Tauro grupė“ ir AB „Volfas Engelman“.

(52) 2009 m. birželio 1 d. Lietuvos aludarių Garbės kodeksas taip pat buvo pristatytas spaudoje⁶³. Ši kodekso redakcija buvo skelbiama Lietuvos aludarių gildijos interneto svetainėje⁶⁴.

3.4. Kiti Garbės kodekso pakeitimai

(53) Tyrimo metu nustatyta, kad 2011 m. buvo keliamas klausimas dėl Lietuvos aludarių Garbės kodekso nuostatų dėl alaus gamybos ribojimo laikymosi.

(54) 2011 m. rugpjūčio 1 d. bei pakartotinai 2011 m. rugpjūčio 18 d. ir rugpjūčio 23 d. UAB „Švyturys – Utenos alus“ elektroniniu laišku „svarbios iniciatyvos“ Lietuvos aludarių gildijos prezidento paprašė:

„[r]eikia informacijos apie statusa įgyvendinant šiuos projektus, taip pat labai konkrečius laikus, kada tai vyks:

<...> 3. Aludariu garbes kodekso ir susitarimas negaminti stipresnio nei 7,5, veliau 7% ABV. <...>“⁶⁵.

(55) Lietuvos aludarių gildijos prezidentas 2011 m. rugpjūčio 23 d. įmonei UAB „Švyturys – Utenos alus“ atsakė, kad:

„<...> Laipsniai:

[UAB „Kalnapilio – Tauro grupė“ generalinis direktorius] kol kas nesutinka mažinti iki 7.5, sutinka su 8.0, o [AB „Volfas Engelman“ generalinis direktorius] gamina 9.0, o jo Fortas 8.1 – tad nesutinka ir jis. <...>“⁶⁶.

(56) 2011 m. rugpjūčio 23 d. UAB „Švyturys – Utenos alus“ tęsdama susirašinėjimą nurodė: „<...> *Del mano eml. As maniau kad del laipsniu turetu buti lengva rasti kompromisa ir visi nuo to tik daugiau uzdirbtumeme, o ir prasikomunikuotume gerai. Kaip <...> gali gaminti 9 jei pgl garbes kodeksa maksimalus 8% Paspausk kad mazintumem. <...>“⁶⁷*

(57) Į tai 2011 m. rugpjūčio 23 d. Gildijos prezidentas atsakydamas nurodė, kad: „Dėl laipsnių [AB „Volfas Engelman“ generalinis direktorius] dar linkęs kalbėtis, [UAB „Kalnapilio – Tauro grupė“ generalinis direktorius] nelabai. Šiuo metu kodeksas

⁶⁰ Bylos II tomas, 80-81 lapai.

⁶¹ Bylos II tomas, 73-78 lapai.

⁶² Bylos II tomas, 76 lapas.

⁶³ Bylos III tomas, 67-70 lapai.

⁶⁴ Bylos III tomas, 77-78 lapai.

⁶⁵ Bylos IV tomas, 55, 64 lapai.

⁶⁶ Bylos IV tomas, 63 lapas.

⁶⁷ Bylos IV tomas, 62 lapas.

*dar leidžia 9.5 – palikom tai kaip kompromisą mažiesiems, o tie nei Kodekso pasirašė, nei į Gildiją įstojo. <...>*⁶⁸

(58) Vis dėlto, tyrimo metu nebuvo nustatyta, kad šie pastarieji svarstyti Garbės kodekso pakeitimai dėl tam tikro stiprumo alaus gamybos būtų inicijuoti ar priimti.

(59) 2013 m. balandžio 22 d. Lietuvos aludarių gildijos Tarybos posėdyje, kuriame dalyvavo UAB „Švyturys – Utenos alus“, UAB „Kalnapilio – Tauro grupė“ bei AB „Volfas Engelman“ atstovai, buvo svarstytos „[a]laus pakuotes ir stiprumą ribojančios AKI pataisos“.

(60) Šio posėdžio protokole nurodyta, kad „[t]arybos pirmininkas <...> likusiems daryklų vadovams pasiūlė apsispręsti, ir nepriklausomai nuo politikų sprendimo, įsipareigoti negaminti stipresnio nei 7,5% alaus. Atitinkamai pakeisti nuostatas Lietuvos aludarių garbės kodekse, o apie apsisprendimą informuoti visuomenę.“

(61) 2013 m. balandžio 22 d. posėdžio protokole taip pat nurodyta, kad:

„NUTARTA:

*Pritarti Tarybos pirmininko <...> siūlymui negaminti stipresnio nei 7,5% alaus. Lietuvos aludarių gildijos vadovui pavesti siūlyti visiems gildijos nariams pasirašyti atnaujintą Lietuvos aludarių garbės kodekso redakciją, kur įtvirtinamas šis įsipareigojimas, <...>.*⁶⁹

(62) Tyrimo metu nenustatyta, kad nauja Lietuvos aludarių Garbės kodekso redakcija, kurioje būtų formaliai įtvirtintos šios nuostatos, būtų buvusi pasirašyta⁷⁰.

3.5. Alaus gamybos ribojimo nustatymą paskatinusios priežastys

(63) Tiriamieji ūkio subjektai Konkurencijos tarybai nurodė, kad Garbės kodekso priėmimas ir tam tikro stiprumo alaus gamybą ribojančių nuostatų tikslas buvo paskatinti saikingą alkoholio vartojimą ir prisidėti prie Lietuvos Respublikos valdžios institucijų vykdomos politikos siekiant spręsti nesaikingo ir neatsakingo itin stipraus alaus vartojimo problemą⁷¹.

(64) Tačiau tyrimo metu nustatyta, kad Lietuvos aludarių Garbės kodekse įtvirtintą tam tikro stiprumo alaus gamybos ribojimą skatino ir kitos priežastys, susijusios su tuo, kad itin stipraus alaus gamybos atsisakymas buvo pelningesnis nei tokio alaus gamyba.

(65) 2007 m. lapkričio 21 d. UAB „Švyturys – Utenos alus“ elektroniniame laiške siūlydama pritarti 2007 m. lapkričio 20 d. Garbės kodekso pakeitimams nurodė, kad:

*„dauguma matote veiksmus susijusius su akcizais, reklamos draudimais ir pan. Matyt reiketu susitikimo, kad visi ZINOTUMET IR SUPRASTUMET, kas ir kaip vyksta, ir tada gal butu kitokie komentarai. Taigi primygtinai rekomenduoju sutikti su <...> siulymu, nes priesingu atveju prarasime daugiau, <...>“*⁷².

(66) 2011 m. rugpjūčio 23 d. UAB „Švyturys – Utenos alus“ elektroniniu laišku Lietuvos aludarių gildijos prezidentui aptardama susitarimą mažinti tam tikro stiprumo alaus gamybą kaip vieną iš galimų alaus gamybos ribojimo motyvų nurodė:

*„[a]s maniau kad del laipsniu turetu buti lengva rasti kompromisa ir visi nuo to tik daugiau uzdirbtumeme, o ir prasikomunikuotme gerai. <...> Paspausk kad mazintumem“*⁷³.

(67) 2013 m. balandžio 30 d. UAB „Švyturys – Utenos alus“ elektroniniame laiške įmonei *Carlsberg Brewers, A/S* nurodė, kad mažinti itin stipraus alaus gamybą paskatino ir tai, kad ši veikla nebuvo pelninga dėl taikomo akcizo: „[k]albant apie Jūsų minėtą Aludarių gildijos

⁶⁸ Bylos IV tomas, 53, 62 lapai.

⁶⁹ Bylos II tomas, 86–87 lapai.

⁷⁰ Bylos II tomas, 19 lapas.

⁷¹ Bylos II tomas, 23-24, 91-92 lapai, IV tomas, 18-19 lapai.

⁷² Bylos II tomas, 130–131 lapai.

⁷³ Bylos IV tomas, 62 lapas.

*susitarimą negaminti stipresnio nei 7,5 proc. alk. tūrio alaus, dėl akcizo mokesčio tokio alaus gamyba yra nepelninga komercinė veikla*⁷⁴.

3.6. Lietuvos aludarių Garbės kodekso galiojimo sustabdymas

(68) 2013 m. lapkričio 6 d. Lietuvos aludarių gildijos prezidentas elektroniniu laišku „DĖL LIETUVOS ALUDARIŲ GARBĖS KODEKSO GALIOJIMO SUSTABDYMO“⁷⁵ kreipėsi į Gildijos narius – TŪB „Rinkuškiai“, AB „Gubernija“, UAB „Švyturys – Utenos alus“, UAB „Kalnapilio – Tauro grupė“ ir AB „Volfas Engelman“:

*„<...> siūlome nuo 2013 m. lapkričio 6 dienos stabdyti Lietuvos aludarių garbės kodekso galiojimą ir netaikyti Lietuvos aludarių gildijos (‘LAG’) tarybos 2013-04-22 nutarimo, bei visų kitų LAG organų nutarimų – tiek, kiek tai susiję su Lietuvos aludarių garbės kodekso nuostatomis, - iki atskiro LAG rašytinio pranešimo dėl Lietuvos aludarių garbės kodekso, ir atitinkamų LAG organų nutarimų galiojimo. Jūsų pritarimas elektroniniu paštu reikš, kad Lietuvos aludarių garbės kodeksas ir aukščiau minėtų LAG organų nutarimų nuostatos nuo 2013 m. lapkričio 6 dienos Jūsų neįpareigoja*⁷⁶.

(69) 2013 m. lapkričio 6 d. visi minėto laiško gavėjai elektroniniais laiškais atsakė, kad pritaria šiam pasiūlymui⁷⁷.

(70) 2013 m. lapkričio 12 d. Lietuvos aludarių gildijos Tarybos narių susirinkime, kuriame dalyvavo UAB „Švyturys – Utenos alus“, UAB „Kalnapilio – Tauro grupė“ ir AB „Volfas Engelman“ atstovai, buvo svarstytas „[a]ludarių garbės kodekso galiojimo sustabdymas; <...>“. Šiame Gildijos Tarybos narių susirinkime buvo:

„NUTARTA:

*Pritarti Lietuvos aludarių garbės kodekso galiojimo sustabdymui. Taip pat atšaukti 2013 04 22 nutarimą, bei visų kitų Lietuvos aludarių gildijos organų nutarimus susijusius su aludarių garbės kodeksu ir jo nuostatomis. Lietuvos aludarių garbės kodeksas ir minėti gildijos tarybos nutarimai susiję su garbės kodeksu, nuo 2013 lapkričio 6 d. laikomi neįpareigojančiais kodeksą pasirašiusius partnerius. Nedelsiant sušaukti neeilinį visuotinį narių susirinkimą, kuriame būtų pristatyta susidariusi situacija bei pasiūlyta pritarti kodekso galiojimo sustabdymui, ir sustabdyti visus ankstesnius visuotinio susirinkimo nutarimus ryšium su aludarių garbės kodeksu*⁷⁸

(71) Be to, 2013 m. lapkričio 12 d. Lietuvos aludarių gildijos neeilinio visuotinio narių susirinkimo, kuriame dalyvavo UAB „Švyturys – Utenos alus“, UAB „Kalnapilio – Tauro grupė“ ir AB „Volfas Engelman“ atstovai, metu taip pat svarstytas „[a]ludarių garbės kodekso galiojimo sustabdymas“ ir:

„Nuspręsta:

*Atšaukti visų visuotinio susirinkimo nutarimų, susijusių su aludarių garbės kodeksu ir jo nuostatomis, galiojimą, bei pritarti kodekso galiojimo sustabdymui*⁷⁹.

(72) Informacija apie Lietuvos aludarių Garbės kodekso galiojimo sustabdymą buvo paskelbta ir Gildijos interneto svetainėje⁸⁰.

⁷⁴ Bylos IV tomas, 72, 75 lapai. Angl. „As for your mentioned agreement of members of Brewers Guild not to produce beer stronger than 7,5% abv: due to excise tax, production of such beer is no-profitable business“.

⁷⁵ Bylos III tomas, 39-40 lapai.

⁷⁶ Bylos III tomas, 39 lapas.

⁷⁷ Bylos III tomas, 41-47 lapai.

⁷⁸ Bylos III tomas, 48-50 lapai.

⁷⁹ Bylos III tomas, 51-54 lapai.

⁸⁰ Bylos XXI tomas, 1-2 lapai.

4. Lietuvos aludarių Garbės kodekso privalomasis pobūdis

(73) Lietuvos aludarių Garbės kodekso iniciatyva kilo ir Kodeksas priimtas Lietuvos aludarių gildijoje.

(74) Tyrimu nustatyta, kad Lietuvos aludarių Garbės kodekso priėmimo aplinkybės, Kodekso turinys ir pobūdis bei ūkio subjektų požiūris į Garbės kodeksą patvirtina jo privalomąjį pobūdį.

4.1. Lietuvos aludarių Garbės kodeksas ir jo turinys

(75) Kaip nustatyta tyrimo metu, Lietuvos aludarių Garbės kodekso priėmimo ir jo pakeitimų klausimai buvo svarstyti Lietuvos aludarių gildijos Tarybos ir ataskaitiniame posėdžiuose. Lietuvos aludarių Garbės kodeksas ir jo pakeitimai buvo priimti Tarybos – vieno iš Gildijos valdymo organų. Kaip įtvirtinta Lietuvos aludarių gildijos įstatuose, Gildijos nariai ir asocijuoti nariai privalo laikytis Gildijos įstatų, vykdyti jos valdymo organų nutarimus⁸¹. Taigi, Lietuvos aludarių Garbės kodeksas, kaip vienas iš Gildijos valdymo organų sprendimų, yra privalomas Lietuvos aludarių gildijos nariams.

(76) Tai, kad Lietuvos aludarių Garbės kodeksas yra privalomas jį pasirašiusiems ūkio subjektams patvirtina ir Kodekso nuostatos. Ūkio subjektai, pasirašę Garbės kodeksą, žinojo ir suvokė, kad įsipareigoja laikytis Garbės kodekso ir jis yra privalomas prie jo prisijungusiems. 2004 m. gruodžio 7 d. ir 2009 m. birželio 1 d. Lietuvos aludarių Garbės kodekso preambulėje numatyta, kad Lietuvos aludarių Garbės kodeksas yra „<...> taisyklių rinkinys“⁸². Garbės kodekse taip pat numatyta, kad „<...> [p]artneriai įsipareigoja laikytis Lietuvos aludarių garbės kodekso <...>“⁸³. Be to, 2004 m. gruodžio 7 d. Lietuvos aludarių Garbės kodeksą pasirašę ūkio subjektai tiesiogiai patvirtino, kad „<...> susipažinome su kodekso turiniu ir įsipareigojame vadovautis kodekso nuostatomis“⁸⁴. Paminėtina ir tai, kad tiek 2004 m. gruodžio 7 d., tiek ir 2009 m. birželio 1 d. Lietuvos aludarių Garbės „[k]odeksas įsigalioja nuo jo pasirašymo dienos“, o „<...> susitarimas vadovautis kodekso nuostatomis sudarytas neribotam laikui.“⁸⁵.

(77) Lietuvos aludarių Garbės kodekso privalomumą jį pasirašiusiems ūkio subjektams patvirtina ir tai, kad Kodekso nuostatų laikymuisi prižiūrėti buvo įsteigtas arbitražas. 2004 m. gruodžio 7 d. Lietuvos aludarių Garbės kodekso IV dalies 1 punkte ir 2009 m. birželio 1 d. Lietuvos aludarių Garbės kodekso 6.1 punkte numatyta, kad „[p]artneriai susitaria įsteigti arbitražą, kuris vertins praktinį Garbės kodekso interpretavimą ir galimų sankcijų taikymą, esant jo pažeidimui“⁸⁶ (toliau – Arbitražas). Vadovaujantis Garbės kodekso nuostatomis, „[b]et kuris iš Partnerių gali pasiūlyti inicijuoti arbitražą, pateikdamas raštišką pasiūlymą LAA sekretoriatui <...>“. Galimybė inicijuoti arbitražą yra numatyta ir nacionalinei vartotojų teisių apsaugos tarnybai bei vartotojams⁸⁷.

(78) Tyrimo metu nustatyta, kad ne tik Lietuvos aludarių Garbės kodekso nuostatos, tačiau ir Arbitražo sprendimai yra privalomi Kodeksą pasirašiusiems ūkio subjektams, už kurių nevykdymą taikytinos sankcijos. Pagal Lietuvos aludarių Garbės kodeksą, „[p]artneriai įsipareigoja gerbti Arbitražo sprendimus“⁸⁸. Už Arbitražo sprendimo nesilaikymą gali būti skiriamos Garbės kodekse nurodytos sankcijos. Kaip numatyta 2004 m. gruodžio 7 d. Garbės kodekso IV dalies 6 punkte ir 2009 m. birželio 1 d. Garbės kodekso V dalyje, sankcijos apima Arbitražo komisijos sprendimo, kuriuo pripažįstamas Garbės kodekso pažeidimas, publikavimą, komercinės komunikacijos nutraukimą, įpareigojimą nutraukti veiksmus, kurie Arbitražo buvo pripažinti kaip pažeidžiantys Garbės kodeksą, ir netgi pašalinimą, t. y. 2009 m. birželio 1 d. Lietuvos aludarių Garbės kodekso

⁸¹ Bylos II tomas, 32, 43, 53, 58 lapai.

⁸² Bylos II tomas, 62, 73 lapai.

⁸³ Bylos II tomas, 63, 74 lapai.

⁸⁴ Bylos II tomas, 70-72 lapai.

⁸⁵ Bylos II tomas, 69, 78 lapai.

⁸⁶ Bylos II tomas, 67, 76 lapai.

⁸⁷ Bylos II tomas, 67, 76 lapai.

⁸⁸ Bylos II tomas 67, 77 lapai.

12.1 punkte numatyta, kad „[j]eigu Partneris piktybiškai nevykdo Arbitražo sprendimo ir / ar nepadengia Arbitražo išlaidų, bendru partnerių sutarimu jis gali būti pašalintas iš Kodekso Partnerių“⁸⁹.

4.2. Lietuvos aludarių Garbės kodeksas ūkio subjektų vertinimu

(79) Tyrimo metu nustatyti Lietuvos aludarių gildijos ir jos narių tarpusavio bendravimo dėl alaus gamybos ribojimo laikymosi atvejai, iš kurių turinio matyti, kad Garbės kodekso nuostatos yra privalomojo pobūdžio. Lietuvos aludarių Garbės kodekso nuostatų, kuriose buvo įtvirtintas alaus gamybos ribojimas, laikymosi klausimas buvo aktualus ir tiriami ūkio subjektai domėjosi, kaip laikomasi įsipareigojimo riboti alaus gamybą bei siekė užtikrinti tokio susitarimo veiksmingumą.

(80) 2009 m. sausio 28 d. TŪB „Rinkuškiai“ Gildijos nariams: UAB „Švyturys – Utenos alus“, UAB „Kalnapilio – Tauro grupė“, UAB „Volfas Engelman“, siūstu elektroniniu laišku pasiteiravo:

„Kiek konkrečiai amoniū yra pasirase garbes kodeksa, nes rinkoje alus 9,5 laipsnio su galiojimais iki 2009m vidurio pilna.

Konkrečiai kalba eina apie Gubernija, kuriai ir taip taikomos ivairios nuolaidos, bei Kauno alu, kuris taip pat nevykdo visu ipareigojimų. Labai nesunku patikrinti, griztama tara viska parodo. Taip pat Gubernijos išleistas alus 5,9 po pasirasymo skaiciai akivaizdžiai figūruoja. Koku imsimės veksnu? Arteja momentas kai turesim leisti ne daugiau 8,5“⁹⁰.

(81) Taip pat nustatyta, kad 2009 m. vasario 20 d. UAB „Švyturys – Utenos alus“ elektroniniame laiške Lietuvos aludarių gildijai teiraujamasi:

„Klausiau dar sausio pradžioje ir neturiu atsakymo – ar kitos įmonės laikysis įsipareigojimo negaminti stipresnio kaip 8,5 % alaus nuo 2009 m. (kaip rašoma Garbės kodekse), ar šitą pasižadėjimą atšaukiame?“⁹¹.

(82) 2009 m. vasario 20 d. Gildijos Prezidentas į pastarąjį elektroninį laišką atsakė, kad:

„[k]itos imones pvz. Kauno alus nesoilaiko ir nesiruosia laikytis, priesingai, „maziukai“ ikalbinėja „didziuosius“ pakeisti kodekso nuostatas ir grazinti 9,5 alu (pvz. Ribojant tokio alaus pakuotes dydi ar dar kaip nors iteisinti sugrizima, nors oficialai dar niekas naujo kodekso ir nepasirase). Tuomet maziukai sutinka pasirasyti garbes kodeksa ir laikytis ir vien su didžiaisiais komunikacijoje. <...> Mano siulymas del pasikeitusiu aplinkybiu pritarti 9.5 sugrazinimui visiems nariams ir pasirasant nauja Kodekso redakcija, jeigu kam kils klausimu, graziai paaiskinti kas mus priverte tai padaryti: reklamos ir kiti draudimai, akcizu kelimas, stipraus alkoholio dominavimas ir t.t.“⁹².

(83) Klausimas dėl alaus gamybos ribojimo galimo nesilaikymo buvo keliamas ir 2011 metais. 2011 m. rugpjūčio 23 d. UAB „Švyturys – Utenos alus“ elektroniniame laiške Gildijos prezidentui, be kita ko, teiravosi: „<...> [k]aip <...> gali gaminti 9 jei pgl garbes kodeksa maksimalus 8% Paspausk kad mazintumem. <...>“⁹³

(84) Tai, kad Lietuvos aludarių Garbės kodekso nuostatos nėra deklaratyvios, o buvo prižiūrimas jų įgyvendinimas, patvirtina ne tik Kodeksą pasirašiusių ūkio subjektų požiūris į Kodekso nuostatas, bet ir Lietuvos aludarių gildijoje nagrinėti atvejai dėl galimų Garbės kodekso pažeidimų⁹⁴.

(85) Pavyzdžiui, 2012 m. gegužės 21 d. UAB „Kalnapilio – Tauro grupė“ elektroniniu laišku su raštu „Kreipimasis dėl aludarių garbės Kodekso nuostatų bei įstatuose nurodytų principų laikymosi“ kreipėsi į Lietuvos aludarių gildijos prezidentą. Kreipimesi reikalaujama įvertinti kito

⁸⁹ Bylos II tomas, 78 lapas.

⁹⁰ Bylos II tomas, 125 lapas

⁹¹ Bylos II tomas, 126 lapas.

⁹² Bylos II tomas, 126 lapas.

⁹³ Bylos IV tomas, 53, 62 lapai.

⁹⁴ Bylos II tomas, 138-139 lapai, IV tomas, 63-69 lapai.

Gildijos nario – UAB „Švyturys – Utenos alus“ – veiksmus Lietuvos aludarių Garbės kodekso 1.7 ir 5.1 nuostatų prasme⁹⁵, pabrėžiama, kad „Lietuvos aludarių gildija <...> vienija Asociacijos narius, kurių narystė yra laisvai pasirenkamas bei sąmoningas apsisprendimas. Nariais tapę subjektai pripažįsta Asociacijos veiklą reglamentuojančius dokumentus bei siekia kad būtų įgyvendinti Asociacijos tikslai. Asociacijos nariai yra pasirašę bei išipareigoję laikytis Lietuvos aludarių garbės kodekso“⁹⁶.

(86) Šios faktinės aplinkybės patvirtina, kad Lietuvos aludarių Garbės kodeksas įtvirtino Lietuvos aludarių gildijos, jos narių bei kitų prie Garbės kodekso prisijungusių ūkio subjektų privalomus elgesio standartus, jų laikymosi priežiūros procedūrą bei galimybę taikyti poveikio priemones Kodekso nesilaikantiems ūkio subjektams, kas leidžia pagrįstai teigti, kad Garbės kodekso nuostatos yra privalomojo pobūdžio.

5. Tyrimo išvados ir paaiškinimai dėl jų

(87) Išanalizavus tyrimo metu nustatytas aplinkybes buvo padaryta išvada, kad Lietuvos aludarių gildija, jos nariai ir kiti prie Lietuvos aludarių Garbės kodekso prisijungę ūkio subjektai: UAB Restoranas „Apynys“, TŪB „Rinkuškiai“, Dangiro Valiuko individuali įmonė, AB „Gubernija“, J. Morkūno įmonė „Jolus“, UAB „Kalnapilio – Tauro grupė“, AB „Kauno alus“, UAB „Švyturys – Utenos alus“, UAB „Vilkmergės alus“ ir AB „Volfas Engelman“, sudarė draudžiamą susitarimą riboti stipriojo ir labai stipraus alaus gamybą, kuris buvo įtvirtintas Lietuvos aludarių Garbės kodekse. Atsižvelgus į tai, kad šis susitarimas apėmė visą Lietuvos Respublikos teritoriją, tyrimo metu buvo padaryta išvada, kad galėjo būti pažeisti ne tik Konkurencijos įstatymo 5 straipsnio, bet ir SESV 101 straipsnio reikalavimai.

(88) Įvertinus tyrimo metu nustatytas aplinkybes A. Udrienės individualios įmonės ir UAB „Prie katedros“ atžvilgiu nesant Konkurencijos įstatymo 5 straipsnio pažeidimo sudėties bei J. Morkūno įmonės „Jolus“, Dangiro Valiuko individualios įmonės, UAB „Vilkmergės alus“ ir AB „Kauno alus“ atžvilgiu suėjus patraukimo atsakomybėn senaties terminui padaryta išvada, kad yra pagrindas šių ūkio subjektų atžvilgiu tyrimą nutraukti bei pripažinti, kad nėra pagrindo dėl šių įmonių veiksmų imtis priemonių, taikant SESV 101 straipsnį.

(89) Tyrimo metu nustatytos aplinkybės ir padarytos išvados buvo išdėstytos Konkurencijos tarybos Draudžiamų susitarimų skyriaus 2013 m. gruodžio 23 d. pranešime apie atliktą tyrimą Nr. 5S-26⁹⁷ (toliau – Pranešimas apie atliktą tyrimą).

(90) Pranešimo bei bylos medžiagos elektroninės kopijos 2013 m. gruodžio 23 d. Konkurencijos tarybos raštu buvo išsiųstos susipažinti tiriamiesiems ūkio subjektams⁹⁸.

(91) Lietuvos aludarių gildija⁹⁹, UAB „Švyturys – Utenos alus“¹⁰⁰, UAB „Kalnapilio – Tauro grupė“¹⁰¹, AB „Volfas Engelman“¹⁰², UAB Restoranas „Apynys“¹⁰³ pateikė rašytinius paaiškinimus dėl tyrimo išvadų.

(92) Ūkio subjektams taip pat buvo suteikta galimybė pateikti paaiškinimus žodžiu ir būti išklaustytiems 2014 m. vasario 5 d. Konkurencijos tarybos bylos nagrinėjimo posėdžio metu. Jame dalyvavo ir buvo išklaustyti UAB Restorano „Apynys“, UAB „Švyturys – Utenos alus“, UAB „Kalnapilio – Tauro grupė“, UAB „Vilkmergės alus“ ir AB „Volfas Engelman“ atstovai¹⁰⁴.

⁹⁵ Bylos IV tomas, 71 lapas.

⁹⁶ 2012 m. gegužės 21 d. Gildijos prezidentas, minėtą kreipimąsi persiųsdamas kitiems Lietuvos aludarių gildijos nariams, nurodė, kad Garbės kodekso nuostatos nebuvo pažeistos ir būtinybės inicijuoti pažeidimo tyrimo procedūrą Arbitraže nėra (Bylos IV tomas, 69 lapas).

⁹⁷ Bylos XV tomas, 1-38 lapai.

⁹⁸ Bylos XVI tomas, 1-4, 7-17, 50-55, 79-80 lapai.

⁹⁹ Bylos XVI tomas, 20-49 lapai.

¹⁰⁰ Bylos XVI tomas, 56-78 lapai (bylos XVIII tomas, 1-10 lapai – konfidencialu).

¹⁰¹ Bylos XVII tomas, 8-13 lapai.

¹⁰² Bylos XVI tomas, 81-91 lapai.

¹⁰³ Bylos XVI tomas, 5-6 lapai.

¹⁰⁴ (Bylos XX tomas, 1-8 lapai – konfidencialu)

(93) Daugelis ūkio subjektų savo paaiškinimuose dėl tyrimo išvadų nurodė, kad Lietuvos aludarių Garbės kodekse įtvirtintas alaus gamybos ribojimas negali būti laikomas draudžiamu susitarimu riboti gamybą, nes, visų pirma, jis nepatenka į Konkurencijos įstatymo 5 straipsnio taikymo sritį.

(94) Pirma, ūkio subjektų teigimu, susitarimu nebuvo siekiama riboti alaus gamybos ir prekybos Lietuvos Respublikoje. Susitarta buvo dėl absoliutaus (t. y. grynojo) alkoholio kiekio (koncentracijos) aluje ribojimo, todėl susitarimo tikslas ir pasekmė buvo ne gamybos apimties, tačiau pasiūlos struktūros alaus rinkoje pasikeitimas, nes sumažėjo susitarimo dalyvių stipriausiųjų produktų koncentracija. Ūkio subjektų nuomone, tai, jog bendrojoje alaus rinkoje apribojama vienokio stiprumo produktų gamyba ir vietoje to pradedami gaminti kitokio stiprumo produktai, nesudaro pagrindo prielaidai, kad rinkoje yra apribojamos gamybos apimtys.

(95) Antra, ūkio subjektų nuomone, nebuvo tinkamai atsižvelgiama į specifinį alaus, kaip prekės, pobūdį. Alus, kaip ir kiti alkoholiniai gėrimai, negali būti sulyginamas su kitomis laisvoje civilinėje apyvartoje esančiomis prekėmis, nes nesaikingas alkoholio vartojimas gali turėti neigiamos įtakos žmonių fizinei bei psichinei sveikatai bei gali lemti visai visuomenei žalingas pasekmes. Paaiškinimuose nurodoma, kad alkoholio koncentracijos aluje ribojimu buvo siekiama prisidėti prie valstybės alkoholio kontrolės politikos tikslų įgyvendinimo, propaguoti saikingą alaus vartojimo kultūrą, kelti alaus ir aludarių teigiamą įvaizdį ir kitaip savireguliacija tvarkyti alaus pramonės reikalus. Ūkio subjektų teigimu, Lietuvos aludarių savireguliacija, buvo socialinės atsakomybės išraiška bei priemonė, kuria buvo prisidedama prie su nesaikingu alkoholio vartojimu susijusių problemų sprendimo.

(96) Ūkio subjektai taip pat nurodo, kad nebuvo įrodytas pakankamas susitarimo žalos lygis. Ūkio subjektų nuomone, nagrinėjamo susitarimo turinio analizė neleidžia nustatyti pakankamo žalos lygio konkurencijai. Teigiama, kad nebuvo įvertintas tiriamųjų ūkio subjektų alaus gamybos įrangos apkrovos (pajėgumų) panaudojimas ir pasiskirstymas bei nenustatyta, kiek iš tam tikro stiprumo alaus gamybos ribojimo galėjo nesažiningai pasipelnyti Lietuvos aludarių gildijos nariai ir kitų ūkio subjektai.

(97) UAB Restoranas „Apynys“ neigė dalyvavusi draudžiamame susitarime, nes nedalyvavo Gildijos veikloje, nebuvo informuojama nei apie rengiamus Gildijos susirinkimus ar posėdžius, nei apie tokių posėdžių turinį, todėl negalėjo įtakoti jokių Gildijoje priimamų sprendimų bei jų vykdyti.

(98) Ūkio subjektai nurodo ir tai, kad jeigu būtų pripažinta, kad nagrinėjamas susitarimas patenka į Konkurencijos įstatymo 5 straipsnio ir SESV 101 straipsnio 1 dalies taikymo sritį, šiam susitarimui turėtų būti taikoma individualioji išimtis, nes egzistuoja visos Konkurencijos įstatymo 6 straipsnyje ir SESV 101 straipsnio 3 dalyje numatytos išimties sąlygos.

(99) Ūkio subjektai teigia, kad nesaikingas alkoholio vartojimas ir su tuo susijusios problemos lemia didelius materialinius ir moralinius valstybės kaštus, todėl Lietuvos aludarių Garbės kodekse numatytas alkoholio koncentracijos alkoholiniuose gėrimuose ribojimas vertintinas kaip efektyvi priemonė kovoje su dėl nesaikingo alkoholio vartojimo kylančiomis problemomis. Nurodoma, kad susitarimas padeda gerinti prekių gamybą ir platinimą bei skatina ekonominę pažangą, nes Garbės kodeksu skatinant saikingą alkoholio vartojimą bei taip įgyvendinant valstybinę alkoholio kontrolės politiką buvo siekiama užtikrinti objektyvią naudą visų visuomenės narių atžvilgiu.

(100) Taip pat nurodoma, kad susitarimas riboti alkoholio koncentraciją aluje sukūrė papildomą naudą ne tik itin stiprų alų vartojantiems asmenims, tačiau ir visai visuomenei, nes dėl mažesnio suvartojimo grynojo alkoholio kiekio sveikatai daroma santykinai mažesnė žala, o kartu dėl nesaikingų vartotojų sumažėję visos visuomenės tiesiogiai ar netiesiogiai dengiami materialiniai ir moraliniai kaštai sudaro visuomenės naudą.

(101) Nurodoma ir tai, kad susitarimas riboti stipriojo ir labai stipraus alaus prieinamumą yra būtina ir efektyvi priemonė pasiekti susitarimo tikslą – skatinti saikingą stipraus alaus vartojimą. Teigiama, kad susitarimas negaminti tam tikro stiprumo alaus nelemia nebūtinų susitariančiųjų šalių veiklos apribojimų, nes tik bendri kolektyviniai, o ne individualūs, veiksmai užtikrina prielaidas pakankamai efektyviam ir apčiuopiamam rezultatui, t.y. negaminti itin stipraus alaus nusprendus tik

vienai įmonei ir ja nepasekus kitiems aludariams, itin stipraus alaus vartotojai būtų suvartoję atitinkamai daugiau alkoholio nei lyginant situaciją esant susitarimui.

(102) Taip pat nurodoma, kad nagrinėjamas susitarimas nesuteikė jo dalyviams galimybės apriboti konkurencijos didelėje atitinkamos rinkos dalyje, nes, visų pirma, stiprus alus sudaro nedidelę alaus rinkos dalį, nebuvo ribojama apskritai alaus, kaip alkoholinio gėrimo, pasiūla, didelė dalis Lietuvoje veikiančių aludarių nepalaikė Lietuvos aludarių gildijos ir jos narių iniciatyvos negaminti itin stipraus alaus, be to, vartotojams buvo prieinami kiti stiprūs alkoholiniai gėrimai.

(103) Šie ir kiti tirtų ūkio subjektų paaiškinimai bei argumentai detaliau nagrinėjami tolesnėse šio nutarimo dalyse.

Konkurencijos taryba k o n s t a t u o j a :

(104) Konkurencijos įstatymo 5 straipsnio 1 dalies 3 punkte nurodyta, kad visi susitarimai, kuriais siekiama riboti konkurenciją arba kurie riboja ar gali riboti konkurenciją, yra draudžiami ir negalioja nuo jų sudarymo momento, įskaitant susitarimus nustatyti tam tikros prekės gamybos ar pardavimo kiekius. Pagal Konkurencijos įstatymo 3 straipsnio 15 dalį susitarimu laikomos bet kuria forma (raštu ar žodžiu) dviejų ar daugiau ūkio subjektų sudarytos sutartys arba ūkio subjektų suderinti veiksmai, įskaitant bet kurio ūkio subjektų junginio (asociacijos, susivienijimo, konsorciumo ir pan.) arba šio junginio atstovų priimtus sprendimus.

(105) SESV 101 straipsnio 1 dalies c punktas numato, kad kaip nesuderinami su vidaus rinka yra draudžiami: visi įmonių susitarimai, įmonių asociacijų sprendimai ir suderinti veiksmai, kurie gali paveikti valstybių narių tarpusavio prekybą ir kurių tikslas ar poveikis yra konkurencijos trukdymas, ribojimas arba iškreipimas vidaus rinkoje, įskaitant tokius, kuriais ribojama arba kontroliuojama gamyba.

(106) Įvertinus tai, kad pagal Konkurencijos įstatymo 1 straipsnio 3 dalį, šiuo įstatymu siekiama Lietuvos Respublikos ir Europos Sąjungos konkurencijos santykius reglamentuojančios teisės suderinimo, ir tai, kad Konkurencijos įstatymo 5 straipsnis savo esme ir tikslais atitinka SESV 101 straipsnio 1 dalies nuostatas, aiškinant bei taikant Konkurencijos įstatymo 5 straipsnį bus atitinkamai vadovaujama SESV 101 straipsnio taikymo ir aiškinimo praktika.

(107) Atsižvelgiant į nurodytas Konkurencijos įstatymo 5 straipsnio ir SESV 101 straipsnio nuostatas, vertinama, ar Lietuvos aludarių gildijos, jos narių bei kitų prie Lietuvos aludarių Garbės kodekso prisijungusių ūkio subjektų veiksmai, susiję su alaus gamybos ribojimo nustatymu, gali būti laikomi konkurenciją ribojančiais veiksmais Konkurencijos įstatymo 5 straipsnio ir SESV 101 straipsnio prasme.

6. Atitinkamos rinkos apibrėžimas ir jos dalyviai

(108) Konkurencijos įstatymo 3 straipsnio 1 dalyje nurodyta, kad atitinkama rinka – tam tikros prekės rinka tam tikroje geografinėje teritorijoje. Vadovaujantis Konkurencijos įstatymo 3 straipsnio 3 dalimi prekės rinka suprantama kaip visuma prekių, kurios pirkėjų požiūriu yra tinkamas pakaitalas viena kitai pagal jų savybes, naudojimą ir kainas, o pagal minėto straipsnio 12 dalį – geografinė teritorija (geografinė rinka) – teritorija, kurioje visi ūkio subjektai susiduria su iš esmės panašiomis konkurencijos sąlygomis tam tikroje prekės rinkoje ir kuri, atsižvelgiant į tai, gali būti atskiriama lyginant su greta esančiomis teritorijomis. Atitinkamos rinkos apibrėžimą detalizuoja Konkurencijos tarybos paaiškinimai dėl atitinkamos rinkos apibrėžimo, patvirtinti Konkurencijos tarybos 2000 m. vasario 24 d. nutarimu Nr. 17 „Dėl Konkurencijos tarybos paaiškinimų dėl atitinkamos rinkos apibrėžimo“ (toliau – Paaiškinimai dėl atitinkamos rinkos).

(109) Kaip numatyta Paaiškinimų dėl atitinkamos rinkos 5 ir 6 punktuose, pagrindinis atitinkamos rinkos apibrėžimo tikslas yra nustatyti nagrinėjamų ūkio subjektų konkurentus, galinčius varžyti jų laisvę elgtis nepriklausomai nuo kitų rinkos dalyvių. Atitinkamos rinkos apibrėžimas apima keletą etapų. Pirmiausiai apibrėžiama prekės rinka, nustatant prekes, kurios yra ar gali būti pakeičiamos viena kita. Po to apibrėžiama geografinė rinka, nustatant teritoriją, kurioje tas pakeičiamumas vyksta ar gali vykti. Apibrėžus atitinkamą rinką, nustatomi rinkos dalyviai.

(110) Paminėtina, kad atitinkamos rinkos apibrėžimas nėra savitiksliis ir poreikis ją tiksliai ir detaliam apibrėžti priklauso nuo nagrinėjamo pažeidimo pobūdžio¹⁰⁵. Atsižvelgus į tai, kad konkurentų susitarimai dėl gamybos ribojimų laikomi savaimine konkurenciją ribojančiais susitarimais¹⁰⁶, nagrinėjamu atveju nėra būtina analizuoti visų galimų prekės bei geografinės rinkos apibrėžimo variantų bei atitinkamą rinką apibrėžti itin tiksliai, jei nustatoma, kad nagrinėjami ūkio subjektai yra konkurentai.

6.1. Prekės rinkos apibrėžimas

(111) Sprendžiant dėl prekės rinkos apibrėžimo nagrinėjamu atveju analizuojama Lietuvos aludarių gildijos, jos narių bei kitų prie Lietuvos aludarių Garbės kodekso prisijungusių ūkio subjektų veikla, susijusi su alaus gamyba ir prekyba.

(112) Kaip nurodyta šio nutarimo 1.1 dalyje, alus yra galutiniams vartotojams skirtas putojantis alkoholinis gėrimas, kuriame etilo alkoholio koncentracija yra didesnė kaip 0,5 tūrio proc. ir visas aluje esantis etilo alkoholis ir anglies dioksidas (jo dalis) susidaro alaus mielėmis fermentuojant alaus misą.

(113) Alaus pagal tam tikras savybes (spalvį, naudojamas žaliavas, etilo alkoholio koncentraciją, gamybos ypatumus ar kitas savybes) gali būti skirstomas į atskiras kategorijas. Vis dėlto, nepriklausomai nuo konkrečios alaus kategorijos, alaus gamybos procesui ir technologijoms keliami bendri reikalavimai, naudojamos tos pačios pagrindinės žaliavos bei medžiagos. Be to, kaip nurodyta šio nutarimo 1.2 ir 2 dalyse, alaus gamybos ir prekybos licencijos taip pat nediferencijuojamos priklausomai nuo alaus rūšies pagal etilo alkoholio koncentraciją, sudėtį ar kitas savybes.

(114) Kaip paaiškinta šio nutarimo 2 dalyje, ir patys ūkio subjektai nurodė, kad tiek stipriojo ir labai stipraus alaus, tiek ir silpnesnio alaus gamyboje yra naudojamos iš esmės tos pačios žaliavos ir medžiagos, gamybai naudojama ta pati techninė įranga, tačiau priklausomai nuo gaminamo alaus stiprumo skiriasi naudojamų medžiagų kiekiai bei fermentacijos ir brandinimo trukmė. Be to, įvardindami pagrindines savo veiklos sritis, ūkio subjektai nurodė, kad vykdo bendrai alaus, neskirstant į smulkesnes rūšis, gamybą ir prekybą.

(115) Atsižvelgus į nurodytas aplinkybes, darytina išvada, kad nagrinėjamu atveju nėra tikslinga detaliam nagrinėti atskirų alaus rūšių pakeičiamumo atsižvelgiant į jų savybes, vartojimą ar kainą bei vertinti galimą alaus rinkos segmentaciją, nes nagrinėjami ūkio subjektai užsiima įvairių rūšių alaus gamyba ir prekyba, kuri gali apimti ir itin stiprų alų.

(116) Daugelis ūkio subjektų savo paaiškinimuose nurodė, kad vertinant nagrinėjamą susitarimą, atsižvelgtina į specifinę itin stipraus alaus vartotojų grupę ir išskirtinas itin stipraus pigaus alaus produktų segmentas, į kurį patektų ir kiti Lietuvoje gaminami bei parduodami stiprūs alkoholiniai gėrimai, pavyzdžiui, spirituotas vynas. Vis dėlto, tai nesudaro pagrindo nagrinėjamu atveju nagrinėti itin stipraus alaus pakeičiamumą su kitais alkoholiniais gėrimais, nes tai bet kuriuo atveju nepaneigia aplinkybės, kad visi nagrinėjami ūkio subjektai gali užsiimti tos pačios prekės – alaus (įskaitant ir itin stiprų alų) – gamyba ir prekyba.

(117) Atsižvelgus į išvardintas aplinkybes, nagrinėjamu atveju prekės rinka apibrėžiama kaip alaus gamybos ir prekybos rinka, o platesnis ar siauresnis prekės rinkos apibrėžimas nedarytų įtakos ūkio subjektų veiksmų vertinimui, nes visų jų veikla yra susijusi su ta pačia preke – alumi, įskaitant ir itin stiprų alų.

6.2. Geografinės rinkos apibrėžimas

¹⁰⁵ 2003 m. gruodžio 11 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje Nr. T-61/99, *Adriatica di Navigazione SpA prieš Europos Bendrijų Komisiją*, p. 28-29.

¹⁰⁶ Konkurencijos įstatymo 5 straipsnio 2 dalis įtvirtina, kad konkurentų sudaryto šio straipsnio 1 dalies 1, 2, 3 ir 4 punktuose nurodyti susitarimai visais atvejais laikomi ribojančiais konkurenciją. 2005 m. liepos 18 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje Nr. T-241/01, *Scandinavian Airlines System AB prieš Europos Bendrijų Komisiją*, p. 99.

(118) Vertinant alaus gamybos ir prekybos geografines ribas, atsižvelgtina į nagrinėjamų ūkio subjektų veiklos teritoriją bei jiems taikomo teisinio reguliavimo ypatumus.

(119) Nors nagrinėjami ūkio subjektai yra įsikūrę įvairiose Lietuvos Respublikos vietovėse¹⁰⁷, pavyzdžiui, UAB Restoranas „Apynys“ – Vilniuje, TŪB „Rinkuškiai“ – Biržuose, AB „Gubernija“ – Šiauliuose, UAB „Švyturys – Utenos alus“ – Klaipėdoje ir Utenoje, UAB „Kalnapilio – Tauro grupė“ – Panevėžyje, AB „Volfas Engelman“ – Kaune, gaminamą alų platina visoje Lietuvos Respublikoje.

(120) Alaus gamybos ir prekybos rinkoje veikiantiems ūkio subjektams taikomas teisinis reguliavimas taip pat nenumato skirtingų sąlygų, priklausomai nuo alaus gamybos ir prekybos teritorijos. Alaus gamybos ir prekybos licencijų išdavimo tvarka ir sąlygos yra vienodos visoje Lietuvos Respublikos teritorijoje, neišskiriant atskirų smulkesnių teritorinių vienetų, nepaisant to, kad kai kurias licencijas išduoda vietos savivaldos institucijos. Be to, visiems ūkio subjektams vykdančiams alaus prekybą taikomi vienodi alkoholinių gėrimų pardavimo Lietuvos Respublikoje apribojimai, įtvirtinti ir Alkoholio kontrolės įstatymo 18 straipsnio 3 ir 4 dalyse¹⁰⁸. Taigi, visi Lietuvoje veikiantys alaus gamyba ir prekyba užsiimantys ūkio subjektai susiduria su iš esmės vienodomis konkurencijos sąlygomis visoje Lietuvos teritorijoje.

(121) Paminėtina, kad kai kurie pažeidimo padarymu įtariami ūkio subjektai savo gaminamus produktus, įskaitant ir alų, parduoda užsienyje¹⁰⁹. Vis dėlto, atsižvelgiant į tai, kad nagrinėjami ūkio subjektai vykdo alaus gamybos ir prekybos veiklą Lietuvoje, platesnis alaus gamybos ir prekybos geografinės rinkos apibrėžimas nekeistų išvados, kad visi nagrinėjami ūkio subjektai veikia ir Lietuvoje. Be to, kaip jau buvo minėta, įvertinus nagrinėjamo konkurencijos pažeidimo pobūdį, nėra būtina tiksliai atriboti geografinę teritoriją, kurioje veikia įtariami ūkio subjektai, nes tai nekeistų ūkio subjektų veiksmų vertinimo.

(122) Įvertinus, kad įtariami ūkio subjektai veiklą vykdo visoje Lietuvos Respublikos teritorijoje, visiems alaus gamyba ir prekyba Lietuvoje užsiimantiems ūkio subjektams taikomas vienodas teisinis reguliavimas ir reikalavimai jų vykdomai veiklai, nagrinėjamu atveju alaus gamybos ir prekybos geografinė teritorija apibrėžiama kaip nacionalinė, t. y. apimanti bent Lietuvos Respublikos teritoriją.

6.3. Atitinkama rinka ir jos dalyviai

(123) Atsižvelgus į šio nutarimo 6.1 ir 6.2 dalyse nurodytas aplinkybes, nagrinėjama atitinkama rinka apibrėžiama kaip alaus gamyba ir prekyba Lietuvos Respublikoje.

(124) Vadovaujantis Konkurencijos įstatymo 3 straipsnio 9 dalimi, ūkio subjektai, kurie toje pačioje atitinkamoje rinkoje susiduria arba gali susidurti su tarpusavio konkurencija laikytini konkurentais. Nagrinėjamo konkurencijos taisyklių pažeidimo atveju konkurentais alaus gamybos ir prekybos Lietuvos Respublikoje rinkoje laikytini tie ūkio subjektai, kurie 2003-2013 metais turėjo atitinkamos veiklos vykdymui reikalingą licenciją ir vykdė veiklą šioje atitinkamoje rinkoje. Taigi, svarbu nustatyti, ar visi susitarimu riboti alaus gamybą įtariami ūkio subjektai yra konkurentai.

(125) Kaip buvo nurodyta šio nutarimo 2 dalyje, visi draudžiamo susitarimo sudarymu įtariami ūkio subjektai, išskyrus UAB „Prie katedros“, turi Alaus, alaus ir nealkoholinių gėrimų mišinių gamybos licencijas. Iš esmės visi įtariami ūkio subjektai kaip savo pagrindinę veiklos sritį nurodė alaus gamybą ir prekybą. Be to, kaip nurodyta nutarimo 2 dalyje, dauguma pažeidimo padarymu įtariamų ūkio subjektų yra ar buvo Lietuvos aludarių gildijos, vienijančios alaus

¹⁰⁷ Prieiga per internetą: <http://www.rinkuskiai.lt/darykla/apiedarykla.php>; <http://www.gubernija.lt/lt/kontaktai/bendri-kontaktai/>; <http://svyturys.eu/lt/main/apie-mus/istorija/>; <http://www.kalnapilis.lt/apie-mus/kontaktai/>; <http://www.volfasengelman.lt/bravoras/lt/apie-imone/>. [Žiūrėta 2014 m. vasario 13 d.]

¹⁰⁸ Alkoholio kontrolės įstatymo 18 straipsnio 3 ir 4 dalyse įtvirtinti apribojimai nustatyti, atsižvelgiant į objektyvius kriterijus, tokius kaip prekybos alkoholio produktais vietą ir/ar joje vykstančius renginius, vartotojų amžių, paros laiką ir kt.

¹⁰⁹ Bylos IV tomas 20a lapas (XIII tomas, 3a lapas – konfidencialu), V tomas 34 lapas, (IX tomas, 32 lapas – konfidencialu), VI tomas 28 lapas (VII tomas, 2 lapas – konfidencialu).

pramonės įmonės, nariais. Paminėtina ir tai, kad dauguma įtariamų ūkio subjektų vienas kitą ir kitas įmones gaminančias ir parduodančias alų, įvardino savo konkurentais¹¹⁰.

(126) Įvertinus tai, kad UAB „Prie katedros“ niekada nagrinėjamu laikotarpiu neturėjo Alaus, alaus ir nealkoholinių gėrimų mišinių gamybos licencijos, ji nelaikytina kitų įtariamų ūkio subjektų konkurentė nagrinėjamo konkurencijos teisės pažeidimo kontekste ir tolesnis UAB „Prie katedros“ veiksmų vertinimas šiame nutarime nėra atliekamas.

(127) Atsižvelgiant į aukščiau nurodytas aplinkybes, darytina išvada, kad konkurencijos teisės pažeidimo padarymu įtariamai ūkio subjektai: UAB Restoranas „Apynys“, A. Udrienės individuali įmonė, TŪB „Rinkuškiai“, Dangiro Valiuko individuali įmonė, AB „Gubernija“, J. Morkūno įmonė „Jolus“, UAB „Kalnapilio – Tauro grupė“, AB „Kauno alus“, UAB „Švyturys – Utenos alus“, UAB „Vilkmergės alus“ ir AB „Volfas Engelman“, yra konkurentai, veikiantys alaus gamybos ir prekybos Lietuvos Respublikoje rinkoje.

7. *Alaus stiprumui taikomas reguliavimas*

(128) Nagrinėjamu atveju yra vertinama ūkio subjektų, vykdančių alaus gamybą ir prekybą, veiksmų, kuriais ribojama tam tikro stiprumo alaus gamyba, atitiktis Konkurencijos įstatymo 5 straipsnio ir SESV 101 straipsnio reikalavimams. Konkurencijos įstatymo 2 straipsnio 1 dalyje numatyta, kad Konkurencijos įstatymu draudžiama ūkio subjektams atlikti veiksmus, kurie riboja ar gali riboti konkurenciją, nesvarbu, kokio pobūdžio jų ūkinė veikla, išskyrus atvejus, kai šiame įstatyme ar įstatymuose, skirtuose atskiroms ūkinės veiklos sritims, numatomos išimtys.

(129) Atkreiptinas dėmesys, kad vadovaujantis ESTT praktika, SESV 101 straipsnis taikomas įmonių antikonkurencinei veiklai, vykdomai jų pačių iniciatyva¹¹¹. Jeigu įmonių konkurenciją ribojantis elgesys būtų nulemtas nacionalinės teisės reikalavimų arba nacionalinė teisės sistema sukurtų tokį teisinį reguliavimą, kuris panaikina bet kokią konkurencinės veiklos galimybę, SESV 101 straipsnis yra netaikomas¹¹². Tokiu atveju konkurencijos ribojimo priežastis, kaip reikalaujama pagal šiuos straipsnius, nėra savarankiška įmonių veikla. Tačiau SESV 101 ir 102 straipsniai gali būti taikomi, jeigu paaiškėja, kad nacionalinės teisės aktuose numatyta konkurencijos, kurią įmonės savo savarankiška veikla gali trukdyti, riboti arba iškraipyti, galimybė¹¹³. ESTT taip pat yra nusprendęs, kad jeigu nacionaliniu įstatymu tik skatinama įmonių savarankiška antikonkurencinė veikla arba jeigu jos vykdymas yra palengvinamas, šiai veiklai ir toliau taikomas SESV 101 straipsnis¹¹⁴.

(130) Vadovaujantis nurodytu teisiniu reguliavimu bei teismų praktika, vertinant Lietuvos aludarių gildijos, jos narių ir kitų Lietuvos aludarių Garbės kodeksui pritarusių subjektų veiksmų atitiktį Konkurencijos įstatymo 5 straipsnio reikalavimams, atsižvelgtina į šių ūkio subjektų veiklą reglamentuojančių teisės aktų reikalavimus, nustatytus nutarimo I dalyje, ir jų įtaką šių ūkio subjektų veiksmų laisvei priimant sprendimus dėl tam tikro stiprumo alaus gamybos. Kadangi, kaip nurodė ir nagrinėjami ūkio subjektai, didžioji dalis jų gaminamo alaus parduodama Lietuvos Respublikoje¹¹⁵, ūkio subjektų veiklos suvaržymus ir diskreciją dėl gaminamo alaus stiprumo nulemia ribojimai ir parduodamo alaus stiprumui. Taigi, šiuo atveju teisės aktų reikalavimai tiek gaminamo, tiek parduodamo alaus stiprumui, yra reikšmingi vertinant, ar dėl teisinio reguliavimo buvo eliminuota bet kokia konkurencinės veiklos galimybė tarp nagrinėjamų ūkio subjektų.

¹¹⁰ Bylos IV tomas, 19a, 20 lapai, V tomas, 16, 50 lapai, VI tomas, 27, 61, 102, 115, 116 lapai.

¹¹¹ 1997 m. lapkričio 11 d. Teisingumo Teismo sprendimas sujungtose bylose Nr. C-359/95 P ir C-379/95 P., *Europos Bendrijų Komisija ir Prancūzijos Respublika prieš Ladbroke Racing Ltd.*, p. 33.

¹¹² 1997 m. lapkričio 11 d. Teisingumo Teismo sprendimas sujungtose bylose Nr. C-359/95 P ir C-379/95 P., *Europos Bendrijų Komisija ir Prancūzijos Respublika prieš Ladbroke Racing Ltd.*, p. 33.

¹¹³ 2010 m. spalio 14 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje Nr. C-280/08 P., *Deutsche Telekom AG prieš Europos Komisiją*, p. 80.

¹¹⁴ 2010 m. spalio 14 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje Nr. C-280/08 P., *Deutsche Telekom AG prieš Europos Komisiją*, p. 82.

¹¹⁵ Bylos IV tomas 20a lapas (XIII tomas, 3a lapas – konfidencialu), V tomas 34 lapas (IX tomas, 32 lapas – konfidencialu, VI tomas 28 lapas (VII tomas, 2 lapas – konfidencialu).

(131) Šio nutarimo *1.1* dalyje nustatyta, kad iki 2005 m. kovo 1 d. galiojusiame Alaus reglamento 2.3 punkte, nurodoma, kad etilo alkoholio koncentracija aluje yra ne didesnė kaip 9,5 tūrio proc. ir ne mažesnė nei 1 tūrio proc. Nuo 2005 m. kovo 1 d. galiojusios Alaus reglamento redakcijos numatė tik minimalią etilo alkoholio koncentraciją, t. y. 1 tūrio proc. bei 0,5 tūrio proc. (priklausomai nuo atitinkamos Alaus reglamento redakcijos). Taigi nuo 2005 m. kovo 1 d. ūkio subjektų pasirinkimas, kokio didžiausio stiprumo alų gaminti ir pardavinėti, nebuvo varžomas.

(132) Tačiau, kaip nurodyta šio nutarimo *1.2* dalyje, nuo 2013 m. sausio 1 d. įsigalioję Alkoholio kontrolės įstatymo pakeitimai numatė draudimą Lietuvos Respublikoje parduoti alų, sidrą, alaus mišinius su nealkoholiniais gėrimais, alkoholinius kokteilius, kurių tūrinė etilo alkoholio koncentracija yra didesnė kaip 7,5 proc. Šis reikalavimas buvo panaikintas 2013 m. spalio 26 d., įsigaliojus naujiems Alkoholio kontrolės įstatymo 18 straipsnio pakeitimams.

(133) Atsižvelgiant į nurodytus teisės aktų reikalavimus, darytina išvada, kad laikotarpiu nuo 2005 m. kovo 1 d., kai Alaus reglamentas nebeįnumatė gaminamo alaus stiprumo viršutinės etilo alkoholio koncentracijos – 9,5 tūrio proc. – ribos, iki 2012 m. gruodžio 31 d., kai Alkoholio kontrolės įstatymas įtvirtino draudimą parduoti stipresnį nei 7,5 proc. alų, bei nuo 2013 m. spalio 26 d., kai buvo panaikintas pastarasis draudimas parduoti stipresnį nei 7,5 proc. alų, ūkio subjektų sprendimai dėl gaminamo ir parduodamo alaus stiprumo Lietuvos Respublikos teisės aktais nebuvo ribojami ir jie turėjo visišką diskrecijos laisvę savarankiškai pasirinkti, kokio didžiausio stiprumo alų jiems gaminti ir parduoti.

(134) Taigi, nagrinėjamų ūkio subjektų veiksmai, susiję su sprendimais negaminti itin stipraus alaus iš esmės gali patekti į Konkurencijos įstatymo 5 straipsnio ir SESV 101 straipsnio taikymo sritį.

8. Ūkio subjektų veiksmų dėl alaus gamybos ribojimo vertinimas Konkurencijos įstatymo 5 straipsnio prasme

(135) Kaip minėta, Konkurencijos įstatymo 5 straipsnio 1 dalies 3 punktas numato, kad visi susitarimai, kuriais siekiama riboti konkurenciją arba kurie riboja ar gali riboti konkurenciją, yra draudžiami ir negalioja nuo jų sudarymo momento, įskaitant susitarimą nustatyti tam tikros prekės gamybos ar pardavimo kiekius. Analogiškas draudimas yra numatytas ir SESV 101 straipsnio 1 dalies c punkte.

(136) Atsižvelgus į šio nutarimo 3 ir 4 dalyse nurodytas aplinkybes, vertinant, ar Lietuvos aludarių gildija, jos nariai ir kiti prie Lietuvos aludarių Garbės kodekso prisijungę ūkio subjektai pažeidė Konkurencijos įstatymo 5 straipsnio reikalavimus, reikia nustatyti, ar minėti Gildijos, jos narių bei kitų įtariamų ūkio subjektų sprendimai ir veiksmai, susiję su alaus gamybos ribojimu, laikytini Konkurencijos įstatymo prasme ūkio subjektų susitarimu, dėl kurio tikslo ar poveikio būtų ribojama konkurencija atitinkamoje alaus gamybos ir prekybos Lietuvoje Respublikoje rinkoje.

8.1. Lietuvos aludarių gildijos, jos narių ir kitų prie Garbės kodekso prisijungusių ūkio subjektų susitarimas riboti alaus gamybą

(137) Pagal Konkurencijos įstatymo 3 straipsnio 15 dalį susitarimas yra bet kuria forma (raštu ar žodžiu) dviejų ar daugiau ūkio subjektų sudarytos sutartys arba ūkio subjektų suderinti veiksmai, įskaitant bet kurio ūkio subjektų junginio (pavyzdžiui, asociacijos, susivienijimo, konsorciumo) arba šio junginio atstovų priimtą sprendimą.

(138) Kaip yra pasisakyta Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo (toliau – LVAT) ir ESTT praktikoje, tam, kad būtų sudarytas susitarimas pagal Konkurencijos įstatymo 5 straipsnio 1 dalį ir SESV 101 straipsnio 1 dalį, pakanka, jog ūkio subjektai išreikštų bendrą valią elgtis rinkoje tam tikru apibrėžtu būdu¹¹⁶. Pažymėtina, kad bendros valios išreiškimo forma nėra taip svarbi, jei ji

¹¹⁶ Pavyzdžiui, LVAT 2011 m. kovo 28 d. nutartis byloje Nr. A⁵²⁵-2577/2011 *KOMAA v Konkurencijos taryba*; 1980 m. spalio 29 d. Teisingumo Teismo sprendimas sujungtose bylose Nr. 209 iki 215 ir 218/78, *Heintz van Landewyck SARL*

tiksliai perteikia šalių valią elgtis rinkoje pagal susitarimo sąlygas, nepaisant dalyvavimo susitarime subjektyvių siekių¹¹⁷. Be to, šalių valia gali išplaukti tiek iš sutarties sąlygų, tiek iš šalių elgesio¹¹⁸.

(139) Taigi, vadovaujantis Konkurencijos įstatymo nuostatomis ir teismų praktika, susitarimas konkurencijos teisės prasme suprantamas labai plačiai, nekeltant esminių reikalavimų jo išraiškos būdai ar formai. Į Konkurencijos įstatymo 5 straipsnio taikymo sritį patenka ir tokie susitarimai, kurie yra priimti asociacijos ar jos atstovų sprendimo forma, nepriklausomai nuo to, ar toks sprendimas yra rekomendacinio ar įpareigojančio pobūdžio¹¹⁹. SESV 101 straipsnio 1 dalis taip pat yra taikoma ūkio subjektų asociacijoms, jeigu jų ar jų narių veiksmai gali lemti konkurencijos ribojimą, kurį siekia uždrausti SESV 101 straipsnis.

(140) Atsižvelgiant į tai, ūkio subjektų susitarimams (įskaitant ir tuos, kurie pasireiškia asociacijų sprendimais) nėra keliami specialūs formos reikalavimai, jie gali apimti bet kokias asociacijos taisykles, sprendimus, kurie yra privalomi ar rekomendaciniai jos nariams, kodeksus, kitus dokumentus ar kitokios formos ūkio subjektų valios išraišką, kuria siekiama koordinuoti asociacijos narių ar kitų ūkio subjektų elgesį.

(141) Atsižvelgus į šiuos išaiškinimus, darytina išvada, kad sprendžiant, ar dėl alaus gamybos ribojimo buvo sudarytas susitarimas Konkurencijos įstatymo 3 straipsnio 15 dalies ir 5 straipsnio prasme, būtina įvertinti, ar nustatytos aplinkybės leidžia daryti pagrįstą išvadą, jog Lietuvos aludarių gildija, jos nariai ir kiti prie Lietuvos aludarių Garbės kodekso prisijungę ūkio subjektai išreiškė valią riboti itin stipraus alaus gamybą.

8.1.1. Lietuvos aludarių gildijos veiksmų vertinimas

(142) Kaip matyti iš šio nutarimo 3 ir 4 dalyse nurodytų aplinkybių, Lietuvos aludarių gildija įvairiais veiksmais prisidėjo prie alaus gamybos ribojimo įtvirtinimo.

(143) Pirma, alaus gamybos ribojimo klausimas buvo inicijuotas ir derinamas Gildijos posėdžiuose.

(144) Antra, Lietuvos aludarių Garbės kodeksas, įtvirtinęs itin stipraus alaus gamybos ribojimą, buvo svarstytas ir priimtas 2004 m. gruodžio 7 d. Lietuvos aludarių gildijos valdymo organo – Tarybos – sprendimu, 2007 m. lapkričio 20 d. įsigalioję Kodekso pakeitimai dėl alaus gamybos ribojimo buvo pradėti derinti Gildijos ataskaitiniame posėdyje ir priimti Tarybos posėdyje, 2009 m. birželio 1 d. Lietuvos aludarių Garbės kodekso redakcija ir 2013 m. balandžio 22 d. Kodekso pakeitimai dėl alaus gamybos ribojimo taip pat priimti Tarybos posėdyje.

(145) Trečia, Lietuvos aludarių gildija dalyvavo ir tarpininkavo pažeidimu įtariamiesiems ūkio subjektams svarstant ir priimant Lietuvos aludarių Garbės kodekso nuostatas dėl alaus gamybos ribojimo, derinant Kodekso pakeitimus dėl alaus gamybos elektroniniu paštu, taip pat prisidėjo prie Lietuvos aludarių Garbės kodekso nuostatų vykdymo priežiūros.

(146) Atsižvelgus į tai, kad Lietuvos aludarių gildijos posėdžiuose jos valdymo organų sprendimais buvo derinamas ir priimtas Lietuvos aludarių Garbės kodeksas, įtvirtinęs alaus gamybos ribojimą, bei įvertinus kitus jos veiksmus dėl Lietuvos aludarių Garbės kodekso nuostatų, numatančių alaus gamybos ribojimą, derinimo ir laikymosi priežiūros, darytina išvada, jog Lietuvos aludarių gildija išreiškė valią riboti alaus gamybą ir atitinkamu būdu koordinuoti bent Gildijos narių elgesį.

ir kt. prieš Europos Bendrijų Komisiją, p. 86; 2000 m. spalio 26 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje Nr. T-41/96, *Bayer AG prieš Europos Bendrijų Komisiją*, p. 67.

¹¹⁷ LVAT 2012 m. gegužės 17 d. nutartis byloje Nr. A⁵²⁰-1301/2012, *Valstybinė ligonių kasa, Ortopedijos ir rehabilitacijos paslaugų teikėjų asociacija ir kt. v. Konkurencijos taryba*. LVAT 2012 m. sausio 26 d. nutartis byloje Nr. A⁸⁵⁸-269/2012, *UAB „Puse Plus Kaunas“ v. Konkurencijos taryba*; LVAT 2012 m. balandžio 18 d. nutartis byloje Nr. A⁸⁵⁸-1704/2012, *UAB „Autoūkis“ v. Konkurencijos taryba*; 2000 m. spalio 26 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje Nr. T-41/96, *Bayer AG prieš Europos Bendrijų Komisiją*, p. 67.

¹¹⁸ 2006 m. liepos 13 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje Nr. C-74/04 P., *Europos Bendrijų Komisija prieš Volkswagen AG*, p. 39.

¹¹⁹ LVAT 2011 m. kovo 28 d. nutartis byloje Nr. A⁵²⁵-2577/2011, *KOMAA v. Konkurencijos taryba*.

8.1.2. Lietuvos aludarių gildijos narių veiksmų vertinimas

(147) Analizuojant Lietuvos aludarių gildijos narių veiksmus, susijusius su itin stipraus alaus gamybos ribojimu, kaip ūkio subjektų susitarimą nustatyti tokį ribojimą, taip pat būtina įvertinti, ar nustatytos aplinkybės ir surinkti įrodymai patvirtina, jog Gildijos nariai kokiu nors būdu išreiškė bendrą valią elgtis atitinkamoje rinkoje pagal Lietuvos aludarių Garbės kodekso nuostatas. Nagrinėjamu atveju yra atsižvelgtina į šio nutarimo 3 ir 4 dalyse nurodytas aplinkybes, susijusias su naryste Lietuvos aludarių gildijoje, Gildijos valdymo organų sprendimų bei Lietuvos aludarių Garbės kodekso privalomumu nariams, dalyvavimu Lietuvos aludarių gildijoje svarstant įvairius klausimus dėl alaus gamybos ribojimo bei kitais veiksmais, išreiškiančiais įtariamų ūkio subjektų valią riboti alaus gamybą.

(148) Kaip nurodyta šio nutarimo 4.1 dalyje, nagrinėjami ūkio subjektai, būdami Lietuvos aludarių gildijos nariais, privalėjo vadovautis jos priimtais sprendimais. Narystė Gildijoje yra savanoriškas sprendimas, nes alaus gamybos bei prekybos veiklą galėjo vykdyti ir vykdė Lietuvos aludarių gildijai nepriklausantys ūkio subjektai. Ūkio subjektai, savarankiškai apsisprenddami dėl stojimo į Gildiją ir dalyvavimo jos veikloje, turėjo įvertinti, ar jiems yra priimtini jos tikslai, priimti sprendimai ir įpareigojimai.

(149) LVAT taip pat yra patvirtinęs, kad narystė bet kokioje asociacijoje (tiek aktyvi, tiek pasyvi ar neutrali) sudaro plačias galimybes ir tam tikru mastu įpareigoja ūkio subjektą, kuriam, be kita ko, gali būti taikomi aukštesni rūpestingumo, atidumo ir įstatymų žinojimo reikalavimai, domėtis asociacijos veikla, joje priimamais sprendimais ar nusistovėjusiais elgesio standartais¹²⁰. Buvimas asociacijos nariu paprastai reiškia, kad asociacijos narys pritaria jos taisyklėms ir elgesiui, bei leidžia manyti, kad narys žino, jog asociacija veikia remiantis tiesioginiu ar netiesioginiu narių palaikymu, sutikimu ir parama ne tik įstatuose nurodytai veiklai, bet ir faktinei asociacijos veiklai¹²¹. Ūkio subjektas, būdamas asociacijos nariu, sudaro nuomonę, kad jis yra pritaręs asociacijos veiklai ir yra suteikęs teisę asociacijai nustatyti jam pareigas. Todėl net jeigu asociacijos narys vienareikšmiškai ir neišreiškė savo pritarimo antikoncepciniam asociacijos susitarimui, tačiau jam ir viešai ir aiškiai neprieštaravo, laikoma, jog jis prie tokio susitarimo yra prisijungęs¹²².

(150) Taigi, priklausymas asociacijai (įstojimas į ją) pats savaime reiškia sutikimą su jos taisyklėmis, vadovavimu ir priimtais sprendimais, nepriklausomai nuo to, ar ūkio subjektas dalyvavo priimant atitinkamus sprendimus, ar ūkio subjektas įstojo į asociaciją prieš ar po konkrečių asociacijos sprendimų priėmimo¹²³.

(151) Alaus gamybos ribojimas buvo įtvirtintas Lietuvos aludarių Garbės kodekse, kuris svarstytas Lietuvos aludarių gildijos posėdžiuose ir priimtas Tarybos, dalyvaujant Gildijos atstovams ir jos nariams. Kaip nustatyta šio nutarimo 3.1 dalyje, viena iš Lietuvos aludarių gildijos veiklos krypčių buvo Garbės kodekso priėmimas, todėl ūkio subjektai priimdami sprendimą dalyvauti jos veikloje ar tapti jos nariais, turėjo neišvengiamai atsižvelgti ir įvertinti Lietuvos aludarių gildijos veiklos priimtinumą ir suderinamumą su savo veiklos tikslais ir principais.

(152) Be to, Lietuvos aludarių Garbės kodeksas ir jo pakeitimai yra priimti Lietuvos aludarių gildijos valdymo organų, kurių sprendimus, vadovaujantis Gildijos įstatais, visi nariai turi pareigą laikytis ir vykdyti¹²⁴, todėl Lietuvos aludarių gildijos Tarybos sprendimai dėl Lietuvos aludarių Garbės kodekso ir vėlesnių jo pakeitimų priėmimo laikytini privalomais visiems Gildijai priklausantiems ūkio subjektams.

¹²⁰ LVAT 2011 m. kovo 28 d. nutartis byloje Nr. A⁵²⁵-2577/2011, *KOMAA v Konkurencijos taryba*.

¹²¹ LVAT 2011 m. kovo 28 d. nutartis byloje Nr. A⁵²⁵-2577/2011, *KOMAA v Konkurencijos taryba*; 2004 m. sausio 7 d. Europos Teisingumo Teismo sprendimas sujungtose bylose C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P ir C-219/00, *Aalborg Portland A/S ir kt. prieš Europos Komisiją*, p. 83; 1994 m. lapkričio 30 d. Europos Komisijos sprendimas byloje Nr. 94/815/EC, *Cement*, p. 44 (4).

¹²² 1978 m. liepos 20 d. Europos Komisijos sprendimas Nr. 78/670/EEC bylose IV/28.852 - *GB-Inno-BM/Fedetab+* IV/29.127 - *Mestdagh- Huyghebaert/Fedetab*, IV/29.149 - *Fedetab Recommendation*, p.78-79.

¹²³ LVAT 2011 m. kovo 28 d. nutartis byloje Nr. A⁵²⁵-2577/2011, *KOMAA v Konkurencijos taryba*; 1978 m. liepos 20 d. Europos Komisijos sprendimas Nr. 78/670/EEC bylose IV/28.852 - *GB-Inno-BM/Fedetab+* IV/29.127 - *Mestdagh- Huyghebaert/Fedetab*, IV/29.149 - *Fedetab Recommendation*, p.78-79.

¹²⁴ Bylos II tomas, 32, 43, 52a-53, 57a-58 lapai.

(153) Atsižvelgiant į išdėstytą, ūkio subjektai, kurie įstojo į Lietuvos aludarių gildiją ir buvo jos nariais, vertintini kaip pritariančys jos veiklai ribojant alaus gamybą ir tokiu būdu sudarę susitarimą dėl alaus gamybos ribojimo, nebent būtų išreiškę tam vienareikšmiškus prieštaravimus.

(154) Lietuvos aludarių gildijos narių išreikštą valią dėl Garbės kodekso nuostatų, įskaitant ir alaus gamybos ribojimo nustatymą, rodo ir tai, kad dalyvaudami Gildijos posėdžiuose jie svarstė ir balsavo dėl alaus gamybos ribojimo įtvirtinimo ir jų vėlesnių pakeitimų priėmimo bei pasirašydami Kodeksą įsipareigojo vadovautis jo nuostatomis.

(155) Gildijos nariai: TŪB „Rinkuškiai“, AB „Gubernija“, UAB „Švyturys – Utenos alus“, UAB „Kalnapilio – Tauro grupė“, AB „Kauno alus“ ir AB „Volfas Engelman“, pasirašė 2004 m. gruodžio 7 d. Lietuvos aludarių Garbės kodeksą, kuriame buvo įtvirtintas susitarimas negaminti stipresnio nei 9,5 proc. alaus¹²⁵. 2007 m. gegužės – lapkričio mėnesiais tie patys Lietuvos aludarių gildijos nariai Gildijos ataskaitiniame ir Tarybos posėdžiuose svarstė, balsavo ir nutarė pakeisti Lietuvos aludarių Garbės kodekso nuostatas dėl gaminamo alaus stiprumo, t. y. „*per 2 metus – iki 2010.01.01 sumažinti parduodamo Lietuvoje alaus stiprumą iki 8,5 % (mažinant kasmet po 0,5 %)“*¹²⁶. Lietuvos aludarių gildijos nariai TŪB „Rinkuškiai“, AB „Gubernija“, UAB „Švyturys – Utenos alus“, UAB „Kalnapilio – Tauro grupė“ ir AB „Volfas Engelman“, 2009 m. birželio 1 d. priėmė ir pasirašė naują Lietuvos aludarių Garbės kodekso redakciją, kurioje buvo numatyta negaminti stipresnio nei 9,5 proc. alaus. Taip pat 2013 m. balandžio 22 d. Gildijos nariai: UAB „Švyturys – Utenos alus“, UAB „Kalnapilio – Tauro grupė“ ir AB „Volfas Engelman“ Tarybos posėdyje balsavo ir nutarė „*pritarti <...> siūlymui negaminti stipresnio nei 7,5% alaus“*¹²⁷.

(156) Taigi, Lietuvos aludarių gildijos nariai: UAB „Švyturys – Utenos alus“, UAB „Kalnapilio – Tauro grupė“ ir AB „Volfas Engelman“, dalyvavo visuose Gildijos ataskaitiniuose bei Tarybos posėdžiuose ir priėmė sprendimus dėl alaus gamybos ribojimo, taip išreikšdami savo valią dėl Garbės kodekso¹²⁸. Be to, tyrimo metu nebuvo nustatyta, kad Lietuvos aludarių gildijos nariai: UAB Restoranas „Apynys“, UAB „Gubernija“, TŪB „Rinkuškiai“ ar AB „Kauno alus“, kurie tiesiogiai dalyvavo ne visuose Lietuvos aludarių gildijos posėdžiuose, būtų viešai ir aiškiai pareiškę nepritarimą alaus gamybos ribojimui.

(157) Paminėtina ir tai, kad ūkio subjektų valia dėl alaus gamybos ribojimo buvo atskleista ir ūkio subjektams bendraujant elektroniniu paštu. Pavyzdžiui, 2007 m. lapkričio 20 d. pakeitus Garbės kodekso nuostatas dėl tam tikro stiprumo alaus gamybos ribojimo, TŪB „Rinkuškiai“, AB „Gubernija“, UAB „Švyturys – Utenos alus“, UAB „Kalnapilio – Tauro grupė“, AB „Kauno alus“ ir AB „Volfas Engelman“, diskutavo tiek dėl pačios Kodekso formuluotės, tiek dėl konkrečių datų, nuo kada nebegaminamas tam tikro stiprumo alus¹²⁹. 2007 m. gruodžio 6 d. Lietuvos aludarių gildija apie sprendimą „*nuo 2008.07.01 negaminti stipresnio nei 9,0 procentų alaus; -nuo 2009.07.01 negaminti stipresnio nei 8,5 procentų alaus“* TŪB „Rinkuškiai“, AB „Gubernija“, UAB „Švyturys – Utenos alus“, UAB „Kalnapilio – Tauro grupė“, AB „Kauno alus“ ir AB „Volfas Engelman“ taip pat informavo elektroniniu laišku¹³⁰.

(158) Faktą, kad tam tikro stiprumo alaus gamybos ribojimo klausimas buvo žinomas ir aktualus Lietuvos aludarių gildijos nariams, patvirtina ir tai, kad Gildijoje buvo ketinama inicijuoti Lietuvos aludarių Garbės kodekso priežiūros Arbitraže procedūrą¹³¹, Garbės kodeksas buvo pristatytas viešai spaudoje¹³², Lietuvos aludarių Garbės kodeksas buvo skelbiamas Gildijos interneto svetainėje¹³³.

¹²⁵ Bylos II tomas, 66 lapas.

¹²⁶ Bylos II tomas, 84-85 lapai.

¹²⁷ Bylos II tomas, 87 lapas.

¹²⁸ Bylos II tomas, 79-87, 117-124 lapai.

¹²⁹ Bylos II tomas, 128-132 lapai.

¹³⁰ Bylos II tomas, 141-142 lapai.

¹³¹ Bylos II tomas, 138-140 lapai.

¹³² Bylos III tomas, 57-76 lapai.

¹³³ Bylos III tomas, 77-78 lapai.

(159) Kaip nustatyta nutarimo 2 dalyje, UAB Restoranas „Apynys“ į Lietuvos aludarių gildiją įstojo 2010 m. gruodžio 15 d. asocijuoto nario statusu¹³⁴. Įmonės teigimu, ji nuo įstojimo į Lietuvos aludarių gildiją nedalyvauja jos veikloje, nebuvo informuojama apie Gildijos posėdžius ar jų metu priimtus sprendimus, nevykdė priimtų sprendimų. Vis dėlto, aplinkybės, kad 2009 m. birželio 1 d. Lietuvos aludarių Garbės kodeksas galiojo UAB Restoranui „Apynys“ tapus Lietuvos aludarių gildijos nare, Garbės kodekso pakeitimo ar papildymo klausimai buvo svarstomi ir Lietuvos aludarių gildijos valdymo organų sprendimai buvo priimami ir po UAB Restorano „Apynys“ įstojimo į Gildiją, pavyzdžiui, 2013 m. balandžio 22 d. priimtas sprendimas negaminti stipresnio nei 7,5 proc. alaus, taip pat tai, kad Garbės kodeksas buvo skelbiamas Gildijos interneto svetainėje, leidžia teigti, kad šiam ūkio subjektui galėjo ir turėjo būti žinomi Lietuvos aludarių gildijoje priimami sprendimai ir nusistovėję elgesio standartai, ir jis laikytinas prisijungusiu prie draudžiamo susitarimo dėl alaus gamybos ribojimo. Pažymėtina, kad nebuvo nustatyta, jog UAB Restoranas „Apynys“, stodamas į Lietuvos aludarių gildiją ar vėliau būtų aiškiai atsiribojęs nuo konkretaus konkurenciją ribojančio elgesio ir išreiškęs nepritarimą Lietuvos aludarių Garbės kodeksui ar kitiems Gildijoje priimtiems sprendimams.

(160) Primintina, kad buvimas tam tikros asociacijos, šiuo atveju Lietuvos aludarių gildijos, nariu savaime reiškia sutikimą su jos priimtais sprendimais, ir vienareikšmiškų prieštaravimų atitinkamai asociacijos veiklai ir jos sprendimams neišreiškimas, leidžia daryti išvadą apie susitarimo sudarymą. Nagrinėjamu atveju nebuvo nustatyta, jog kuris nors iš Lietuvos aludarių gildijos narių kokia nors forma aiškiai ir vienareikšmiškai būtų išreiškęs nepritarimą ar prieštaravimus alaus gamybos ribojimui, nors žinojo apie Gildijoje svarstomus klausimus ir priimtus sprendimus. Be to, tyrimo metu nustatytos aplinkybės rodo, kad dauguma Lietuvos aludarių gildijos narių tiesiogiai išreiškė savo pritarimą ir valią riboti alaus gamybą ir taip sudarė susitarimą riboti alaus gamybą. Lietuvos aludarių gildijos nariai pasirašė Lietuvos aludarių Garbės kodeksą, dalyvavo atitinkamuose Gildijos valdymo organų posėdžiuose, susirašinėjo elektroniniu paštu, ar kreipėsi į Lietuvos aludarių gildiją dėl kitų narių nesilaikomo susitarimo dėl itin stipraus alaus gamybos ribojimo ir taip išreiškė valią koordinuoti savo veiksmus.

(161) Apibendrinus šias aplinkybes darytina išvada, kad UAB Restoranas „Apynys“, TŪB „Rinkuškiai“, AB „Gubernija“, UAB „Švyturys – Utenos alus“, UAB „Kalnapilio – Tauro grupė“, AB „Kauno alus“ ir AB „Volfas Engelman“, kurie visu ar tam tikru laikotarpiu 2003 – 2013 metais buvo Lietuvos aludarių gildijos nariais, sudarė susitarimą dėl itin stipraus alaus gamybos ribojimo. Būdami Gildijos nariai jie išreiškė savo valią pritariti Lietuvos aludarių gildijos valdymo organų sprendimams, įskaitant ir dėl alaus gamybos ribojimo, tokiu būdu parodydami tiek pačiai Gildijai, tiek jos nariams, kad sutinka koordinuoti savo elgesį atitinkamoje rinkoje pagal Lietuvos aludarių gildijos sprendimus ir Garbės kodekso nuostatas dėl alaus gamybos ribojimo.

8.1.3. Kitų prie Garbės kodekso prisijungusių ūkio subjektų veiksmų vertinimas

(162) Kaip jau buvo minėta, susitarimas konkurencijos teisės prasme suprantamas labai plačiai, nekeliant esminių reikalavimų jo išraiškos būdai ar formai, todėl ir ūkio subjektų valia dėl tokio susitarimo gali būti išreikšta įvairiai. Ūkio subjektų valia susitarti ar prisijungti prie draudžiamo susitarimo gali būti išreikšta tiek tiesiogiai, tiek netiesiogiai, tiek aktyviais, tiek pasyviais veiksmais¹³⁵.

(163) Tyrimo metu nustatyta, kad Lietuvos aludarių gildijos nariais nebuvę, tačiau alaus gamyba ir prekyba užsiimantys ūkio subjektai: Dangiro Valiuko individuali įmonė, J. Morkūno įmonė „Jolus“ bei UAB „Vilkmergės alus“ taip pat išreiškė pritarimą alaus gamybos ribojimui.

¹³⁴ Bylos II tomas, 22 lapas, VI tomas, 8 lapas.

¹³⁵ LVAT 2012 m. sausio 26 d. nutartis byloje Nr. A⁸⁵⁸-269/2012, UAB „Puse Plus Kaunas“ v Konkurencijos taryba; LVAT 2012 m. balandžio 18 d. nutartis byloje Nr. A⁸⁵⁸-1704/2012, UAB „Autoūkis“ v Konkurencijos taryba; LVAT 2012 m. gegužės 17 d. nutartis byloje Nr. A⁵²⁰-1301/2012, Valstybinė ligonių kasa, Ortopedijos ir reabilitacijos paslaugų teikėjų asociacija ir kt. v Konkurencijos taryba; 1978 m. liepos 20 d. Europos Komisijos sprendimas Nr. 78/670/EEC byloje Nr. IV/28.852, IV/29.127, IV/29.149 (Fedetab).

(164) Kaip nustatyta nutarimo 3.1 dalyje, 2004 m. gruodžio 7 d. Dangiro Valiuko individuali įmonė ir J. Morkūno įmonė „Jolus“ faksu nusiųstais raštais Lietuvos aludarių gildijai patvirtino, jog susipažino su Lietuvos aludarių Garbės kodekso turiniu bei įsipareigojo vadovautis Garbės kodekso nuostatomis. Tokie veiksmai laikytini prisijungimu prie susitarimo riboti alaus gamybą. Paminėtina, kad informacija, jog šie ūkio subjektai taip pat išreiškė pritarimą Lietuvos aludarių Garbės kodekso nuostatomis buvo žinoma ir Lietuvos aludarių gildijai bei jos nariams, šių ūkio subjektų pritarimą Garbės kodeksui patvirtina spaudoje platinti pranešimai, kuriuose šie ūkio subjektai nurodyti kaip pasirašę Kodeksą¹³⁶.

(165) Lietuvos aludarių Garbės kodeksui pritarė ir UAB „Vilkmergės alus“ (nutarimo 3.2 dalis). UAB „Vilkmergės alus“ paaiškinimuose Konkurencijos tarybai patvirtino, kad „<...> 2007 m. lapkričio mėnesį buvo išreiškusi pritarimą dėl Aludarių garbės kodekso nuostatų pakeitimo“¹³⁷, t.y. išreiškė pritarimą 2007 m. lapkričio 20 d. Garbės kodekso pakeitimams „nuo 2008.07.01 negaminti stipresnio nei 9,0 procentų alaus; -nuo 2009.07.01 negaminti stipresnio nei 8,5 procentų alaus“. Įvertinus ir tai, kad spaudoje pasirodžiusiuose straipsniuose apie pastaruosius Lietuvos aludarių Garbės kodekso pakeitimus dėl gaminamo alaus stiprumo, UAB „Vilkmergės alus“ taip pat nurodoma, kaip ūkio subjektas įsipareigojęs vadovautis Garbės kodekso nuostatomis, laikytina, kad UAB „Vilkmergės alus“ išreiškė valią prisijungti prie susitarimo¹³⁸.

(166) Taigi, įvertinus nurodytas aplinkybes teigtina, kad Dangiro Valiuko individuali įmonė, J. Morkūno įmonė „Jolus“ bei UAB „Vilkmergės alus“ tiesiogiai ir aktyviais veiksmais išreiškė sutikimą prisijungti prie galimai draudžiamo susitarimo ir sutiko su Garbės kodekso nuostatų privalomumu, todėl laikytinos sudariusiomis draudžiamą susitarimą riboti alaus gamybą.

8.1.4. Susitarimo dėl alaus gamybos ribojimo privalomumas

(167) Tyrimo metu nustatytos faktinės aplinkybės leidžia daryti pagrįstą išvadą, jog Lietuvos aludarių Garbės kodekso nuostatos, įskaitant ir įsipareigojimą negaminti tam tikro alaus stiprumo, yra privalomojo pobūdžio Lietuvos aludarių gildijai, jos nariams bei kitiems prie Garbės kodekso prisijungusiems ūkio subjektams.

(168) Kaip nurodyta šio nutarimo 4 dalyje, Lietuvos aludarių Garbės kodeksas yra privalomojo pobūdžio dokumentas – „Lietuvos alaus gamintojų ir prekyautojų reklamos, rėmimo ir garbingos konkurencinės praktikos taisyklių rinkinys“¹³⁹. Kodekso privalomumą Lietuvos aludarių gildijai bei jos nariams patvirtina tai, kad Kodeksas yra priimtas Gildijos valdymo organų sprendimu, kurie yra privalomi vykdyti. Be to, pačiame Garbės kodekse tiesiogiai numatyta, jog jį pasirašę ir kitaip prie jo prisijungę ūkio subjektai įsipareigoja neribotam laikui vadovautis ir laikytis Lietuvos aludarių garbės kodekso nuostatų¹⁴⁰.

(169) Ūkio subjektų valią laikytis Lietuvos aludarių Garbės kodekso nuostatų patvirtina tai, kad Garbės kodekso tinkamam laikymuisi užtikrinti ir sankcijoms už jo nuostatų pažeidimą taikyti buvo įsteigtas Arbitražas. Taigi, Garbės kodekso laikymosi priežiūros mechanizmas patvirtina Kodekso privalomumą jį pasirašiusiems ar kitaip prie jo prisijungusiems ūkio subjektams. Pažymėtina, kad Arbitražo komisija yra svarsčiusi Kodekso nuostatų pažeidimų atvejus¹⁴¹, buvo kreipiamasi į Lietuvos aludarių gildiją su prašymais inicijuoti Arbitražo procedūras¹⁴².

(170) Pažymėtina, kad nors Arbitraže nebuvo svarstytas ūkio subjektų elgesys dėl galimo įsipareigojimo negaminti tam tikro stiprumo alaus nesilaikymas, vis dėlto buvo keliamas Garbės kodekso laikymosi klausimas. Kaip nurodyta nutarimo 4.2 dalyje, TŪB „Rinkuškiai“ kėlė klausimą įmonėms UAB „Švyturys – Utenos alus“, UAB „Kalnapilio – Tauro grupė“ ir UAB „Volfas Engelman“ dėl įsipareigojimo negaminti tam tikro alaus nesilaikymo ir galimų veikslių dėl tokio

¹³⁶ Bylos III tomas, 57-60 lapai.

¹³⁷ Bylos V tomas, 50 lapas.

¹³⁸ Bylos III tomas, 61-67 lapai.

¹³⁹ Bylos II tomas, 62, 73 lapai.

¹⁴⁰ Bylos II tomas, 63, 69-72, 74, 78 lapai.

¹⁴¹ Bylos II tomas, 138-139 lapai.

¹⁴² Bylos IV tomas, 71 lapas.

elgesio taikymo: „<...> rinkoje alaus 9,5 laipsnio su galiojimais iki 2009m vidurio pilna. <...> Kokių imsimės veiksmu? Ar teja momentas kai turesim leisti ne daugiau 8,5“¹⁴³.

(171) Tai, kad Lietuvos aludarių Garbės kodekso nuostatos, kartu ir dėl alaus gamybos ribojimo, yra įpareigojančio pobūdžio, patvirtina ir Kodeksą pasirašiusių ūkio subjektų požiūris, pavyzdžiui, nagrinėjamų ūkio subjektų elektroniniame susirašinėjime Kodekso nuostatos įvardijamos kaip „įpareigojimai“, „įsipareigojimai“ ar „pasižadėjimai“. Be to, įpareigojančio susitarimo egzistavimą patvirtina ūkio subjektų elgesys nustačius, kad buvo gaminamas stipresnis, nei nustatyta Kodekse, alus, t. y. kaip detaliau aprašyta nutarimo 4.2 dalyje, išreiškiamas nepasitenkinimas dėl Kodekso nesilaikymo ir primenama apie Kodekso įpareigojimus bei atsakomųjų veiksmų ėmimosi galimybę.

(172) Taigi, įvertinus nurodytas aplinkybes, darytina išvada, kad Lietuvos aludarių Garbės kodeksas ir jame įtvirtintos nuostatos yra privalomos Lietuvos aludarių gildijai, jos nariams ir kitiems prie Garbės kodekso prisijungusiems ūkio subjektams.

8.1.5. Išvados dėl susitarimo nustatyti alaus gamybos ribojimą

(173) Apibendrinant šio nutarimo 8.1.1 - 8.1.4 dalyse padarytas išvadas konstatuotina, kad Lietuvos aludarių gildija, jos nariai bei kiti prie Lietuvos aludarių Garbės kodekso prisijungę ūkio subjektai – UAB Restoranas „Apylys“, TŪB „Rinkuškiei“, Dangiro Valiuko individuali įmonė, AB „Gubernija“, J. Morkūno įmonė „Jolus“, UAB „Kalnapilio – Tauro grupė“, AB „Kauno alus“, Lietuvos aludarių gildija, UAB „Švyturys – Utenos alus“, UAB „Vilkmergės alus“ ir AB „Volfas Engelman“ – sudarė susitarimą riboti alaus gamybą Konkurencijos įstatymo 3 straipsnio 15 dalies ir 5 straipsnio prasme.

(174) Šių ūkio subjektų valia sudaryti susitarimą dėl alaus gamybos ribojimo pasireiškė priklausymu bei dalyvavimu Lietuvos aludarių gildijoje ir tiesioginiais veiksmais, pasirašant Lietuvos aludarių Garbės kodeksą. Lietuvos aludarių Garbės kodekso turinys, jo priėmimo pagrindas ir aplinkybės, bei Gildijos, jos narių bei kitų prie Garbės kodekso prisijungusių ūkio subjektų elgesys išreiškė bendrą valią dėl susitarimo riboti alaus gamybą sudarymo ir leido tikėtis, kad jie atitinkamoje rinkoje elgsis pagal šį sutartą modelį.

(175) Tyrimo metu taip pat nebuvo rasta įrodymų, kurie leistų pagrįstai teigti, kad kuris nors iš nurodytų ūkio subjektų būtų aiškiai ir nedviprasmiškai išreiškęs savo nepritariančią poziciją Lietuvos aludarių Garbės kodekse įtvirtintam itin stipraus alaus gamybos ribojimui. Tokių įrodymų Konkurencijos tarybai nepateikė ir patys ūkio subjektai.

(176) Taigi, įvertinus nustatytas aplinkybes, darytina išvada, kad Lietuvos aludarių gildija, jos nariai, taip pat kiti prie Lietuvos aludarių Garbės kodekso prisijungę ūkio subjektai, Garbės kodekse įtvirtindami nuostatą dėl alaus gamybos ribojimo derino savo veiksmus dėl elgesio rinkoje ir sudarė susitarimą, kaip tai numatyta Konkurencijos įstatymo 3 straipsnio 15 dalyje ir 5 straipsnyje.

8.2. Susitarimo dėl alaus gamybos ribojimo įtakos konkurencijai vertinimas

(177) Taigi, nustačius, kad Lietuvos aludarių gildija, jos nariai ir kiti prie Lietuvos aludarių Garbės kodekso prisijungę ūkio subjektai sudarė susitarimą dėl alaus gamybos ribojimo, Konkurencijos įstatymo 5 straipsnio taikymo tikslais būtina įvertinti, ar toks susitarimas riboja ar gali riboti konkurenciją.

(178) Kaip jau minėta, Konkurencijos įstatymo 5 straipsnio 1 dalies 3 punkte, kaip ir SESV 101 straipsnio 1 dalies c punkte yra numatytas draudimas ūkio subjektams sudaryti susitarimus, kuriais siekiama riboti konkurenciją arba kurie riboja ar gali riboti konkurenciją, įskaitant susitarimus nustatyti tam tikros prekės gamybos ar pardavimo kiekius.

(179) Veiksminga konkurencija rinkoje užtikrinama, kai ūkio subjektai varžosi vieni su kitais lygiais teisiniais pagrindais, savarankiškai priima sprendimus dėl elgesio rinkoje. Atsižvelgiant į tai, visi ūkio subjektai turi savarankiškai pasirinkti rinkoje įgyvendinamą politiką. Nors šis

¹⁴³ Bylos II tomas, 125 lapas.

savarankiškumo reikalavimas nepaneigia ūkio subjektų teisės patiems protingai prisitaikyti prie esamo arba numatomo konkurentų elgesio, tačiau jis draudžia atsirasti bet kokiam tiesioginiam ar netiesioginiam kontaktui tarp tokių subjektų, jeigu šio kontakto tikslas arba padarinys yra daryti poveikį esamo arba potencialaus konkurento elgesiui rinkoje ar atskleisti tokiam konkurentui elgesio kryptį, kurią jie patys nusprendė pasirinkti arba ketina pasirinkti rinkoje, jeigu tokio susitarimo tikslas arba poveikis yra tokių sąlygų rinkoje sukūrimas, kurios neatitinka normalių konkurencingos rinkos sąlygų¹⁴⁴.

(180) Vadovaujantis Konkurencijos įstatymo 5 straipsnio 2 dalimi, konkurentų sudaryti 5 straipsnio 1 dalies 1, 2, 3 ir 4 punktuose nurodyti susitarimai, įskaitant ir susitarimą nustatyti tam tikros prekės gamybos ar pardavimo apimtį, visais atvejais laikomi ribojančiais konkurenciją. Jei susitarimas patenka į Konkurencijos įstatymo 5 straipsnio 2 dalies taikymo sritį, Konkurencijos taryba neprivalo atskirai įrodinėti susitarimo neigiamo poveikio konkurencijai.

(181) Tokios pačios pozicijos laikomasi ir taikant SESV 101 straipsnio 1 dalį. Komisijos pranešimo „Sutarties [101] straipsnio 3 dalies taikymo gairės“ (toliau – Sutarties 101 straipsnio 3 dalies taikymo gairės)¹⁴⁵ 21 punkte paaiškinta, jog konkurencijos ribojimai pagal tikslą, įskatinat ir gamybos apimčių ribojimą, – tai ribojimai, kurie vien pagal savo pobūdį gali riboti konkurenciją. Jie turi tokį didelį potencialą daryti neigiamą poveikį konkurencijai, kad Sutarties [101] straipsnio 1 dalis gali būti pritaikoma ir be įrodymų, kad buvo padarytas poveikis rinkai. Ši prielaida remiasi tuo, kad ribojimas yra žymus, ir patirtimi, kuri rodo, kad konkurencijos ribojimai pagal tikslą gali sukelti neigiamus padarinius rinkoje ir sutrukdyti pasiekti tikslą, kurių siekiama įgyvendinant Europos [Sąjungos] konkurencijos taisykles. ESTT ir Europos Komisijos praktikoje konkurentų sudarytas susitarimas apriboti pasiūlą (gamybą ir/ar importą) rinkoje taip pat laikomas savaime ribojančiu konkurenciją ir jo neigiamas poveikis konkurencijai yra preziumuojamas¹⁴⁶.

(182) Taigi, konkurentų sudarytas susitarimas dėl gamybos ribojimo yra draudžiamas vien dėl jo tikslo riboti konkurenciją, todėl nėra būtina įrodyti, kad susitarimo šalių ketinimai buvo riboti konkurenciją ar kad konkurencija iš tikrųjų buvo apribota. Nustačius, jog susitarimo tikslas yra konkurencijos trikdymas, ribojimas ar iškraipymas, nebereikia nustatinėti susitarimo realaus ar tikėtino poveikio konkurencijai¹⁴⁷.

(183) Gamybos apimtys ir gaminama produkcija laikytinos vienu iš pagrindinių konkuravimo aspektų, nuo kurių tiesiogiai priklauso produkcijos kaina¹⁴⁸. Gamyba yra viena iš esminių ūkio subjektų veiklos krypčių ir viena iš pagrindinių konkurencijos rinkoje kriterijų, sprendimai dėl kurios, taip pat privalo būti priimami savarankiškai. Be to, tokio tipo susitarimai aiškiai pažeidžia konkurencijos nuostatomis būdingą koncepciją, pagal kurią visi ūkio subjektai turi savarankiškai pasirinkti rinkoje įgyvendinamą politiką¹⁴⁹.

(184) ESTT ir LVAT savo praktikoje taip pat yra pažymėję, kad kvalifikuojant konkurencijos teisės pažeidimą pagal tikslą, nėra būtina nustatyti subjektyvius susitarimo šalių siekius (ketinimus) apriboti konkurenciją¹⁵⁰. Esminę reikšmę turi objektyvus ūkio subjektų ketinimas, apie kurį

¹⁴⁴ 1999 m. liepos 8 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje Nr. C-199/92 P., *Hüls AG prieš Europos Bendrijų Komisiją*, p. 160.

¹⁴⁵ OL, 2004 C 101.

¹⁴⁶ 1989 m. liepos 11 d. Europos Teisingumo Teismo sprendimas byloje Nr. 246/86, *Belasco ir kt. prieš Europos Komisiją*, p. 30; 1993 m. kovo 31 d. Europos Teisingumo Teismo sprendimas sujungtose bylose Nr. C-89/85, C-104/85, C-114/85, C-116/85, C-117/85 ir C-125/85 iki C-129/85, *A. Ahlström Osakeyhtiö ir kt. prieš Europos Bendrijų Komisiją*, p. 175; 1999 m. rugsėjo 16 d. Europos Komisijos sprendimas byloje Nr. 1999/485/EC, *Europe Asia Trades Agreement*, p. 151; 1999 m. sausio 24 d. Europos Komisijos sprendimas byloje Nr. 2000/475/EC byloje *CeCed*, p. 33.

¹⁴⁷ 1984 m. vasario 21 d. Europos Teisingumo Teismo sprendimas byloje Nr. 86/82, *Hasselblad (GB) Limited prieš Europos Bendrijų Komisiją*, p. 46;

¹⁴⁸ 1999 m. rugsėjo 16 d. Europos Komisijos sprendimas byloje Nr. 1999/485/EC, *Europe Asia Trades Agreement*, p. 151.

¹⁴⁹ 2008 m. lapkričio 20 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje Nr. C-209/07, *Competition Authority prieš Beef Industry Development Society Ltd ir Barry Brothers (Carrigmore) Meats Ltd*, p. 33, 34.

¹⁵⁰ LVAT 2011 m. birželio 23 d. nutartis byloje Nr. A⁴⁴⁴-1433/2011, *UAB „Elektromarktas“, UAB „Media Incognito“, UAB „Bomba“, UAB „Palink“ ir kt. v. Konkurencijos taryba*; 2006 m. balandžio 6 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-551/03 P., *General Motors BV prieš Europos Bendrijų Komisiją*, p. 77.

pirmiausia sprendžiama iš sutarties kaip tokios tikslo ir ekonominio konteksto, kurioje ji buvo sudaryta ir bus taikoma¹⁵¹.

(185) Vadovaujantis nurodytais teisės aktais ir teismų praktika bei atsižvelgus į tai, kad, kaip yra paaiškinta šio nutarimo 8.1 dalyje, Lietuvos aludarių gildija, jos nariai ir kiti prie Lietuvos aludarių Garbės kodekso prisijungę ūkio subjektai sudarė susitarimą riboti alaus gamybą, darytina išvada, kad šie ūkio subjektai sudarė pagal savo tikslą konkurenciją ribojantį susitarimą, kurio neigiamos pasekmės konkurencijai yra preziumuojamos.

(186) Nesutiktina su ūkio subjektų argumentais, kad susitarimas negali būti laikomas alaus gamybos kiekių ribojimu, nes buvo susitarta tik dėl tam tikro alaus elemento – absoliutaus alkoholio kiekio aluje ribojimo, kas, ūkio subjektų nuomone, reiškia, kad vienintelis nagrinėjamo susitarimo tikslas ir pasekmė alaus rinkai ekonomine prasme yra ne bendros gamybos apimties, o tik pasiūlos struktūros pasikeitimas, t. y. sumažėjo stipriausių produktų koncentracija, tačiau alaus, kaip alkoholinio gėrimo pasiūla alaus rinkoje nebuvo apribota.

(187) Vis dėlto nagrinėjamas susitarimas negaminti tam tikro stiprumo alaus tiesiogiai nulėmė tam tikro alaus (stipriojo ir labai stipraus) gamybos apimčių apribojimą, t. y. susitarta negaminti tam tikros rūšies prekės. Kaip nustatyta ir šio nutarimo 1.1 dalyje, alus gali būti skirstomas į tam tikras kategorijas, tačiau nepaisant to, kad susitarimas apima ne visas iš jų, nereiškia, kad tokio susitarimo tikslas riboti konkurenciją neatsiranda.

(188) Lietuvos aludarių gildijos, jos narių ir kitų Lietuvos aludarių Garbės kodeksui pritarusių ūkio subjektų susitarimas pasireiškė tuo, jog šie ūkio subjektai vieni kitiems leido suprasti, kad atitinkamoje rinkoje laikysis elgesio modelio pagal Garbės kodekso nuostatas dėl alaus gamybos ribojimo. Tai iš esmės reiškia, kad sudarytas susitarimas dėl itin stipraus alaus gamybos ribojimo lėmė savarankiškumo ūkio subjektams priimant sprendimus dėl savo elgesio rinkoje praradimą. Toks susitarimas sudarė sąlygas jo šalims prognozuoti konkurentų elgesį ir numatyti jų veiksmus, kad jie pasiryžę negaminti atitinkamo stiprumo alaus, t. y. pašalino vieną iš pagrindinių konkurencijos tarp ūkio subjektų požymių – netikrumą dėl konkurentų elgesio rinkoje.

(189) Nagrinėjamu atveju susitarimas negaminti stipresnio nei 9,5 proc., 9,0 proc., 8,5 proc. ar 7,5 proc. alaus atsižvelgiant į atitinkamą laikotarpį, sudarė galimybę ūkio subjektams išvengti netikrumo dėl konkurentų elgesio ir atisakyti tarpusavio konkurencijos stipriojo ir labai stipraus alaus gamybos ir prekybos segmente. Tokiu būdu ūkio subjektai galėjo apriboti ir tarpusavio konkurencijos atitinkamoje alaus gamybos ir prekybos rinkoje mastą, be kita ko sumažindami gaminamų ir parduodamų prekių įvairovę iki ūkio subjektams priimtinių alaus rūšių gamybos. Tokius sprendimus lėmė ne savarankiška ūkio subjektų reakcija į prekių paklausos pokyčius ir / ar konkurentų elgesį atitinkamoje rinkoje ar kitus reikšmingus veiksnius, o būtent konkurentų susitarimas elgtis konkrečiu sutartu būdu.

(190) Ūkio subjektų bendrą susitarimą riboti itin stipraus alaus gamybą galėjo skatinti siekis apribojant tarpusavio konkurenciją sumažinti ir su normaliomis konkurencijos sąlygomis rinkoje susijusią individualią ūkinės veiklos gaminant ir parduodant itin stiprų alų riziką. Tyrimo metu nustatytos aplinkybės (nutarimo 3.5 dalis) patvirtina, kad stipriojo ir labai stipraus alaus gamyba neatitiko ūkio subjektų lūkesčių dėl ja siekiamo pelno. UAB „Švyturys – Utenos alus“ 2011 m. rugpjūčio 23 d. elektroniniame laiške nurodyta, kad „<...>del laipsniu turetu buti lengva rasti kompromisa ir visi nuo to tik daugiau uzdirbtumeme, <...>“¹⁵², tiek ir 2013 m. balandžio 30 d. elektroniniame laiške patvirtinama, kad „[k]albant apie <...> susitarimą negaminti stipresnio nei 7,5 proc. alk. tūrio alaus, dėl akcizo mokesčio tokio alaus gamyba yra nepelninga komercinė veikla“¹⁵³.

(191) Taigi, įvertinus nustatytas aplinkybes, Lietuvos aludarių gildijos, jos narių ir kitų prie Lietuvos aludarių Garbės kodekso prisijungusių ūkio subjektų susitarimas negaminti tam tikro stiprumo alaus, pagal savo pobūdį laikytinas susitarimu dėl gamybos ribojimo konkurencijos teisės

¹⁵¹ LVAT 2011 m. birželio 23 d. nutartis byloje Nr. A⁴⁴-1433/2011, UAB „Elektromarktas“, UAB „Media Incognito“, UAB „Bomba“, UAB „Palink“ ir kt. v Konkurencijos taryba.

¹⁵² Bylos IV tomas, 62 lapas.

¹⁵³ Bylos IV tomas, 72,75 lapai.

prasmė. Tokio susitarimo pagrindinis tikslas buvo sumažinti konkurenciją dėl stipriojo ir labai stipraus alaus gamybos ir tokiu būdu riboti konkurenciją alaus gamybos ir prekybos rinkoje. Nurodyti ūkio subjektų veiksmai laikytini Konkurencijos įstatymo 5 straipsnio 1 dalies 3 punkte nurodytu draudžiamu susitarimu.

(192) Kaip paaiškinta toliau šiame nutarime, šios išvados nepaneigia ir kiti ūkio subjektų Konkurencijos tarybai pateikti paaiškinimai.

(193) Ūkio subjektai teigė, kad susitarimas riboti tam tikro stiprumo alaus gamybą negali būti laikomas konkurencijos ribojimu pagal tikslą, nes juo buvo siekiama prisidėti prie alkoholio kontrolės politikos tikslų ir spręsti nesaikingo alkoholio vartojimo problemą, todėl jis nepatenka į Konkurencijos įstatymo 5 straipsnio ir SESV 101 straipsnio 1 dalies taikymo sferą. Ūkio subjektai nurodo, kad nacionaliniai teisės aktai skatina ūkio subjektų savireguliaciją, o Alkoholio kontrolės įstatymas – ir ūkio subjektų iniciatyvą įgyvendinant alkoholio kontrolės tikslus, kurių vienas yra saikingas alkoholio vartojimas.

(194) Nutarimo 3.5 dalyje nustatytos aplinkybės neleidžia daryti išvados, kad susitarimu dėl tam tikro stiprumo alaus gamybos ribojimo buvo siekiama spręsti išimtinai nesaikingo alaus vartojimo problemą. Tyrimo metu nustatytos aplinkybės rodo, kad ūkio subjektų susitarimą lėmė itin stipraus alaus gamybos pelningumo vertinimas ir noras atsisakyti šios nepelningos veiklos. Atsižvelgiant į tai, nėra pagrindo sutikti su ūkio subjektų argumentais, kad aplinkybė, jog susitarimu galimai buvo siekiama ir kitų – šiuo atveju sveikatinimo ir socialinių – tikslų, gali paneigti konkurenciją ribojantį susitarimo tikslą. Tyrimo metu taip pat nebuvo nustatyta, kad Alkoholio kontrolės įstatymas ar kiti teisės aktai būtų numatę, jog alkoholio politikos įgyvendinimui kolektyvinė ūkio subjektų iniciatyva mažinti tam tikro stiprumo alaus gamybą buvo būtina.

(195) Be to, ūkio subjektų teigimu, nagrinėjamam susitarimui dėl jo siekiamų tikslų turėtų būti taikoma ESTT bylose¹⁵⁴ suformuota „pagalbinių apribojimų“ doktrina, dėl ko Konkurencijos įstatymo 5 straipsnio 1 dalis ir SESV 101 straipsnio 1 dalis negali būti taikoma.

(196) Vis dėlto, nurodytose bylose suformuota praktika yra susijusi su viešosios valdžios funkcijų įgyvendinimu, kai asociacijos, vadovaudamosi joms įstatymo suteikta diskrecijos laisve, priėmė sprendimus reguliuoti atitinkamų profesijų – advokatų, auditorių – veiklą. Nagrinėjamu atveju Lietuvos aludarių gildija neturėjo kompetencijos įgyvendinti tokios apimties reguliacinių funkcijų savo narių atžvilgiu. Be to, tyrimo metu nustatytos aplinkybės neleidžia teigti, kad tam tikro stiprumo alaus gamybos ribojimas buvo priimtas siekiant išimtinai socialinių tikslų ir buvo būtinas šiems tikslams įgyvendinti.

(197) Ūkio subjektai taip pat paaiškino, jog jie praktikoje nesilaikė ar nevysiškai laikėsi Lietuvos aludarių Garbės kodekso nuostatų dėl gaminamo alaus stiprumo. Tačiau šie argumentai neturi įtakos nagrinėjamam ūkio subjektų susitarimo dėl gamybos ribojimo vertinimui. Kaip buvo minėta, susitarimas dėl alaus gamybos ribojimo yra laikomas ribojančiu konkurenciją pagal tikslą, todėl nėra būtina nustatyti, ar susitarimo buvo laikytasi, nes tokie susitarimai savaime laikomi pažeidžiantys konkurencijos teisės nuostatas ir negalioja nuo jų sudarymo momento. Taigi ūkio subjektų argumentai, kad jie nesilaikė susitarimo negaminti stipriojo ir labai stipraus alaus, nepaneigia susitarimo dėl alaus gamybos ribojimo sudarymo ar jo egzistavimo.

(198) Konkurenciją ribojantis susitarimas pasireiškė, visų pirma, tuo, jog nurodyti ūkio subjektai vieni kitiems leido suprasti, kad laikysis Lietuvos aludarių Garbės kodekso nuostatų veikdami atitinkamoje rinkoje. Sudarytas susitarimas lėmė savarankiškumo šiems ūkio subjektams priimant sprendimus dėl savo elgesio rinkoje praradimą bei sudarė sąlygas prognozuoti konkurentų elgesį ir numatyti jų veiksmus. Taigi, buvo pašalintas pagrindinis konkurencijos tarp ūkio subjektų kriterijus – netikrumas dėl konkurentų elgesio rinkoje.

¹⁵⁴ 2002 m. vasario 19 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje Nr. C-309/99, J. C. J. Wouters, J. W. Savelbergh ir Price Waterhouse Belastingadviseurs BV prieš Algemene Raad van de Nederlandse Orde van Advocaten, dalyvaujant Raad van de Balies van de Europese Gemeenschap, p. 87-90; 2006 m. liepos 18 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje Nr. C-519/04 P., David Meca-Medina ir Igor Majcen prieš Europos Bendrijų Komisiją; 2013 m. vasario 28 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje Nr. C-1/12, Ordem dos Técnicos Oficiais de Contas prieš Autoridade da Concorrência, ir kt.

(199) Be to, aplinkybė, kad kai kurie ūkio subjektai ir toliau gamino stiprųjį ir labai stiprų alų, savaime nereiškia, kad susitarimas dėl alaus gamybos ribojimo nebuvo sudarytas, ar buvo panaikintas. Vieno ūkio subjekto susitarimo sąlygų nesilaikymas savaime neįrodo, kad kiti susitarimo dalyviai apie tai sužino ir suprato tai kaip ūkio subjekto pasitraukimą iš susitarimo ar susitarimo nutraukimą. Pažymėtina, kad nagrinėjamu atveju tyrimo metu nustatytos aplinkybės (nutarimo 4.2 dalis) rodo, kad ūkio subjektams nesilaikant susitarimo negaminti tam tikro stiprumo alaus, kiti ūkio subjektai to nelaikė kaip susitarimo atsisakymo ar pasitraukimo iš jo, o veikiau aptarė galimybes taikyti sankcijas ar pakeisti Lietuvos aludarių Garbės kodekso nuostatas dėl alaus gamybos ribojimo. Tiek susitarimo nesilaikantys, tiek susitarimo tebesilaikantys ūkio subjektai neprarado iš susitarimo kilusių lūkesčių, susijusių su jų konkurentų elgesiu, kad jie savo veikloje elgsis pagal jų visų bendrą valią išreiškusio susitarimo sąlygas.

(200) Taigi, Lietuvos aludarių gildijos, jos narių ir kitų prie Lietuvos aludarių Garbės kodekso prisijungusių ūkio subjektų vienašališki sprendimai nukrypti nuo sutarto alaus gamybos ribojimo, nepaneigia esminio tokio konkurenciją ribojančio susitarimo požymio – išreikštos bendros valios elgtis pagal Garbės kodekso nuostatas dėl alaus gamybos.

(201) Apibendrinant išdėstytus argumentus konstatuotina, kad Lietuvos aludarių gildija, jos nariai ir kiti prie Lietuvos aludarių Garbės kodekso prisijungę ūkio subjektai – UAB Restoranas „Apynys“, TŪB „Rinkuškiai“, Dangiro Valiuko individuali įmonė, AB „Gubernija“, J. Morkūno įmonė „Jolus“, UAB „Kalnapilio – Tauro grupė“, AB „Kauno alus“, Lietuvos aludarių gildija, UAB „Švyturys – Utenos alus“, UAB „Vilkmėgės alus“, AB „Volfas Engelman“ – sudarė susitarimą dėl alaus gamybos ribojimo. Toks susitarimas, atsižvelgus į Konkurencijos įstatymo 5 straipsnio 2 dalies nuostatas bei Konkurencijos įstatymo 5 straipsnio ir SESV 101 straipsnio taikymo praktiką, laikytinas pagal savo tikslą visais atvejais ribojančiu konkurenciją ir draudžiamu Konkurencijos įstatymo 5 straipsnio 1 dalies 3 punkto ir SESV 101 straipsnio 1 dalies.

9. Susitarimo dėl alaus gamybos ribojimo vertinimas pagal mažareikšmiškumo ir išimties kriterijus

(202) Konkurencijos įstatymo 5 straipsnis netaikomas susitarimams, kurie dėl savo mažareikšmio poveikio laikomi negalintais itin riboti konkurencijos. Tokiems susitarimams taikomas sąlygas ir reikalavimus nustato Reikalavimų ir sąlygų susitarimams, kurie dėl savo mažareikšmio poveikio negali itin riboti konkurencijos, patvirtintų Konkurencijos tarybos 2000 m. sausio 13 d. nutarimu Nr. 1 „Dėl reikalavimų ir sąlygų susitarimams, kurie dėl savo mažareikšmio poveikio nelaikomi Konkurencijos įstatymo 5 straipsnio 1 ir 2 dalių pažeidimu, patvirtinimo“ (toliau – Nutarimas dėl mažareikšmiškumo) nuostatos. Remiantis Nutarimu dėl mažareikšmiškumo, Konkurencijos įstatymo 5 straipsnio draudimas netaikomas horizontaliesiems, vertikaliesiems ir mišriesiems susitarimams, jeigu jie atitinka jame nustatytas sąlygas. Vadovaujantis Nutarimo dėl mažareikšmiškumo 7.3 punktu, susitarimais, kurie dėl savo mažareikšmio poveikio negali itin riboti konkurencijos, nelaikomi horizontalūs susitarimai nustatyti tam tikros prekės gamybos ar pardavimo kiekius.

(203) Atsižvelgiant į nurodytų teisės aktų reikalavimus konstatuotina, kad nagrinėjamas Lietuvos aludarių gildijos, jos narių ir kitų prie Lietuvos aludarių Garbės kodeksui pritarusių ūkio subjektų susitarimas dėl alaus gamybos ribojimo netenkina Nutarime dėl mažareikšmiškumo įtvirtintų reikalavimų, todėl jis negali būti pripažintas mažareikšmiu ir šiuo pagrindu išvengti Konkurencijos įstatymo 5 straipsnyje numatyto draudimo sudaryti konkurenciją ribojančius susitarimus taikymo.

(204) Konkurencijos įstatymo 6 straipsnio 1 dalyje (analogiškai kaip ir SESV 101 straipsnio 3 dalyje) nurodyta, kad Konkurencijos įstatymo 5 straipsnis (ar atitinkamai SESV 101 straipsnio 1 dalis) netaikomas, jeigu susitarimas skatina techninę ar ekonominę pažangą arba pagerina prekių gamybą ar paskirstymą ir taip sudaro galimybes vartotojams gauti papildomos naudos, taip pat jeigu: 1) susitariančiųjų šalių veiklai nesukelia apribojimų, kurie nėra būtini šiame straipsnyje nurodytiems tikslams pasiekti; 2) nesuteikia susitarimo šalims galimybės riboti konkurenciją didelėje atitinkamos rinkos dalyje.

(205) Konkurencijos įstatymo 6 straipsnio 3 dalyje nurodyta, kad Konkurencijos taryba turi teisę priimti teisės aktus ir nustatyti susitarimų grupes bei sąlygas, kurioms esant susitarimas tenkina šio straipsnio 1 dalies sąlygas.

(206) Vadovaudamasi šiomis nuostatomis bei atsižvelgdama į Europos Sąjungos institucijų praktiką, Konkurencijos taryba 2004 m. rugsėjo 2 d. nutarimu Nr. 1S-132 „Dėl susitarimų, tenkinančių Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo 6 straipsnio 1 dalies sąlygas, ir dėl kai kurių Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybos nutarimų pripažinimo netekusiais galios“ ir 2010 m. liepos 15 d. nutarimu Nr. 1S-140 „Dėl susitarimų, tenkinančių Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo 6 straipsnio 1 dalies sąlygas“ yra nustačiusi bendros išimties sąlygas, t. y., kad Konkurencijos įstatymo 5 straipsnyje numatyti draudžiami susitarimai, kurie negali paveikti Europos Sąjungos valstybių narių tarpusavio prekybos, tačiau tenkina kitas sąlygas, nustatytas Europos Sąjungos Tarybos ir Europos Komisijos reglamentuose dėl Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 101 straipsnio 3 dalies taikymo tam tikroms susitarimų grupėms (išvardinti šio nutarimo priede), su vėlesniais pakeitimais, laikomi tenkinančiais Konkurencijos įstatymo 6 straipsnio 1 dalies sąlygas.¹⁵⁵

(207) Vis dėlto horizontalaus susitarimo dėl gamybos ribojimo atžvilgiu bendros išimties nuostatos nėra numatytos, kadangi tokio pobūdžio konkurenciją ribojantiems susitarimams galimybės netaikyti Konkurencijos įstatymo 5 straipsnio ar atitinkamai SESV 101 straipsnio nuostatų nenumato jokie tiek Europos Sąjungos institucijų, tiek nacionaliniai teisės aktai.

(208) Nors Lietuvos aludarių gildijos nuomone, susitarimas buvo sudarytas dėl tam tikro alaus elemento – absoliutaus alkoholio kiekio (koncentracijos) aluje ribojimo ir dėl to galėtų būti laikomas standartizavimo susitarimu dėl tam tikrų alaus savybių, toks nagrinėjamo susitarimo vertinimas yra nepagrįstas.

(209) Europos Sąjungos Tarybos ir Europos Komisijos reglamentai dėl Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 101 straipsnio 3 dalies taikymo tam tikroms susitarimų, įskaitant ir specializacijos susitarimus, grupėms tiesiogiai numato, kad išimtis netaikoma susitarimams, kurie tiesiogiai ar netiesiogiai, atskirai ar kartu su kitais nuo šalių priklausančiais veiksniais riboja gamybos ar pardavimų apimtį.¹⁵⁶

(210) Kadangi šio nutarimo 8.2 dalyje buvo konstatuota, kad nagrinėjamu atveju buvo sudarytas būtent toks konkurenciją ribojantis susitarimas dėl alaus gamybos ribojimo, nėra pagrindo teigti, kad toks susitarimas atitiktų kurios nors iš teisės aktuose numatytų bendrųjų išimčių sąlygų.

(211) Atliekant nagrinėjamo susitarimo atitikties individualios išimties sąlygoms, numatytoms Konkurencijos įstatymo 6 straipsnio 1 dalyje, vertinimą būtina atsižvelgti į tai, kad pagal Konkurencijos įstatymo 6 straipsnio 2 dalį pareiga įrodyti, kad susitarimas atitinka Konkurencijos įstatymo 6 straipsnio 1 dalyje nurodytas išimčiai keliamas sąlygas, tenka išimtimi besinaudojančiai susitarimo šaliai.

(212) Daugelis paaiškinimus Konkurencijos tarybai pateikusių ūkio subjektų teigė, kad sudarytas susitarimas dėl alaus gamybos ribojimo atitinka Konkurencijos įstatymo 6 straipsnio 1 dalyje įtvirtintas išimties sąlygas.

(213) Siekdami pagrįsti šiuos teiginius, ūkio subjektai nurodė, kad susitarimas dėl tam tikro alaus elemento – absoliutaus alkoholio kiekio aluje ribojimo – yra efektyvi priemonė kovojant su nesaikingu alkoholio vartojimu ir dėl sumažėjusių materialinių ir moralinių su nesakingu itin stipraus alaus vartojimo susijusių kaštų skatina ekonominę pažangą. Remdamiesi Europos Komisijos sprendimu *CECED* byloje¹⁵⁷ ūkio subjektai teigė, kad ekonominė ar techninė pažanga yra suprantama plačiau nei tik kaip ekonominė nauda ir vidaus rinkos integracija, o apima ir kitus visuomenei reikšmingus tikslus, nagrinėjamu atveju – visuomenės sveikatos apsaugą, saikingą alkoholio vartojimą.

¹⁵⁵ Taikant šį nutarimą metinės apyvartos dydžiai, reglamentuose išreikšti eurais, mažinami 10 kartų.

¹⁵⁶ Pavyzdžiui, 2000 m. lapkričio 29 d. Komisijos reglamento (EB) Nr. 2658/2000 dėl Sutarties 81 straipsnio 3 dalies taikymo specializacijos susitarimų grupėms, 5 straipsnio 1 dalies c punktas; 2000 m. lapkričio 29 d. Komisijos reglamento (EB) Nr. 2659/2000 dėl Sutarties 81 straipsnio 3 dalies taikymo mokslinių tyrimų ir technologijų plėtros susitarimų grupėms 5 straipsnio 1 dalies c punktas, ir kt.

¹⁵⁷ 1999 m. sausio 24 d. Europos komisijos sprendimas byloje Nr. IV.F.1/36.718, *CECED*.

(214) Pažeidimu įtariamai ūkio subjektai taip pat teigia, kad susitarimas sukūrė papildomą naudą arba bent nepadarė žalos nesaikingai itin stiprų alų vartojantiems asmenims. Be to, suteikė teigiamą naudą visuomenei bendrąja prasme, nes dėl mažesnio suvartojamo alkoholio kiekio sveikatai daroma santykinai mažesnė žala, sumažėjo ne tik nesaikingai alkoholį vartojančių bet ir visų vartotojų dengiamų materialinių ir moralinių kaštų dalis.

(215) Ūkio subjektų nuomone yra tenkinamos ir likusios dvi išimties sąlygos. Susitarimas nelemia nebūtinų susitarančiųjų šalių veiklos apribojimų, nes tik susitarimas dėl alaus gamybos ribojimo, o ne individualūs veiksmai ar vykdomos socialinės akcijos, buvo būtina ir efektyvi priemonė kovoje su dėl nesaikingo alkoholio vartojimo kylančiomis problemomis. Galiausiai, ūkio subjektai nurodo, kad susitarimas nesuteikė susitarimo šalims galimybės riboti konkurencijos didelėje atitinkamos rinkos dalyje, nes stiprus alus sudaro tik nedidelę alaus rinkos dalį, o vartotojai galėjo įsigyti itin stipraus alaus iš kitų nei susitarimą sudariusių ūkio subjektų, o atitinkamai susitarimą sudarę ūkio subjektai ir toliau gamino itin stiprų alų bei siūlė silpnesnių alaus produktų, be to, nebuvo apribota kitų pigių spirituotų gėrimų, pavyzdžiui, vyno, pasiūla.

(216) Vertinant šiuos ūkio subjektų teiginius pastebėtina, kad tam, jog susitarimui būtų taikoma SESV 101 straipsnio 3 dalis ir atitinkamai Konkurencijos įstatymo 6 straipsnis, jis turi padėti tobulinti prekių gamybą ir platinimą arba skatinti technikos ir ekonomikos pažangą. Tai suprantama ne kaip bet kokia nauda, kurią savo veikloje gali gauti susitarimą sudarę ūkio subjektai, bet kaip pastebima objektyvi nauda, kuria galima kompensuoti šio susitarimo neigiamą poveikį konkurencijai¹⁵⁸.

(217) Taigi, ir nagrinėjamu atveju vertintina, ar nustatytos faktinės aplinkybės bei ūkio subjektų pateikti įrodymai, leidžia pagrįstai teigti, kad susitarimo dėl alaus gamybos ribojimo efektyvumas ir juo sukuriama nauda, nusveria susitarimo antikonkurencinius padarinius.

(218) Nors ūkio subjektai akcentuoja susitarimo siekį skatinti saikingą alkoholio vartojimo kultūrą ir tokiu būdu prisidėti prie visuomenei tenkančių moralinių ir materialinių kaštų mažėjimo, tačiau pateikti įrodymai, pavyzdžiui, bendra statistinė informacija apie alkoholio sukeliama žala¹⁵⁹, duomenys apie materialius alkoholio vartojimo kaštus¹⁶⁰, NTAKD pateikta informacija¹⁶¹, yra tik yra tik bendro pobūdžio teiginiai apie neigiamas bet kokio alkoholio vartojimo pasekmes. Tokie abstraktaus pobūdžio teiginiai, nepagrindžiant ir nedetalizuojant priežastinio ryšio tarp nagrinėjamo susitarimo ir jo tariamai sukuriamo efektyvumo, nesudaro pagrindo teigti apie egzistuojančią ekonominę naudą.

(219) Atkreiptinas dėmesys, kad Europos Komisija minėtoje *CECED* byloje, kuria remiasi ir ūkio subjektai, sprendama individualios išimties taikymo galimybę, atsižvelgę į detalius skaičiavimus, kokią ekonominę naudą suteikė atitinkamų prekių gamybos ir importo apribojimas ir koks buvo šio apribojimo priežastinis ryšys su apskaičiuota ekonomine nauda. Tačiau nagrinėjamo draudžiamo susitarimo atveju, ūkio subjektų pateikti argumentai ir juos pagrindžiantys įrodymai nesudaro pagrindo teigti, kad egzistuoja ryšys tarp stipriojo ir labai stipraus alaus gamybos ribojimo ir ekonominės pažangos bei šios priemonės efektyvumo.

(220) Ūkio subjektų pateikti argumentai taip pat nesudaro pagrindo įvertinti konkretaus alaus stiprumo gamybos ribojimo nustatymo teigiamo poveikio vartotojų sveikatai, o kartu ir visai visuomenei. Įvertinus tyrimo metu nustatytas aplinkybės, negalima teigti, kad konkretus etilo alkoholio tūris aluje buvo parinktas apskaičiavus ar kitaip detaliam įvertinimui vartotojų sveikatingumo reikalavimus. Nustatytos aplinkybės rodo, kad konkretus alaus stiprumas buvo nustatomas atsižvelgiant į ūkio subjektų gamybos planus ir tokio alaus pelningumą, bet ne sveikatingumo siekius. Pavyzdžiui Lietuvos aludarių gildijos prezidentas 2011 m. rugpjūčio 23 d. elektroniniame

¹⁵⁸ 2009 m. spalio 6 d. Teisingumo Teismo sprendimas sujungtose bylose Nr. C-501/06 P, C-513/06 P, C-515/06 P ir C-519/06 P., *GlaxoSmithKline Services Unlimited prieš Europos Bendrijų Komisiją (C-501/06 P) ir Europos Bendrijų Komisija prieš GlaxoSmithKline Services Unlimited (C-513/06 P) ir European Association of Euro Pharmaceutical Companies (EAEP) prieš Europos Bendrijų Komisiją (C-515/06 P) ir Asociación de exportadores españoles de productos farmacéuticos (Aseprofar) prieš Europos Bendrijų Komisiją (C-519/06 P)*, p. 92–94 ir 120.

¹⁵⁹ Bylos XVI tomas, 33-36, 64-65, 67-76 lapai.

¹⁶⁰ Bylos XVI tomas, 64a lapas.

¹⁶¹ Bylos XVI tomas, 46-47, 78-78a, 89-90 lapai.

laiške paaiškindamas kai kurių ūkio subjektų nesutikimą keisti nustatytą tam tikro stiprumo alaus gamybos ribojimų rėmėsi tuo, kad šie ūkio subjektai šiuo metu gamina atitinkamo stiprumo alų ir nenori atsisakyti jo gamybos: „[UAB „Kalnapilio – Tauro grupė“ generalinis direktorius] kol kas nesutinka mažinti iki 7.5, sutinka su 8.0, o [AB „Volfas Engelman“ generalinis direktorius] gamina 9.0, o jo Fortas 8.1 – tad nesutinka ir jis. <...>“¹⁶². Taigi, ūkio subjektų pateikti paaiškinimai dėl susitarimo naudos yra abstraktūs ir nesudaro galimybių pagrįstai įvertinti susitarimo teigiamo poveikio ir tokio poveikio apimties vartotojų sveikatai.

(221) Be to, paminėtina ir tai, kad pateikti ūkio subjektų paaiškinimai leidžia abejojti nurodomu susitarimo naudos egzistavimu ir dėl to, kad kai kurie ūkio subjektai ir toliau tęsė veiklą bei nemažino stipriojo ir labai stipraus alaus gamybos apimčių¹⁶³.

(222) Taigi, įvertinus nustatytas aplinkybes ir ūkio subjektų paaiškinimuose pateikiamus duomenis, konstatuotina, kad nagrinėjamam Lietuvos aludarių gildijos, jos narių ir kitų prie Lietuvos aludarių Garbės kodekso prisijungusių ūkio subjektų – UAB Restorano „Apynys“, TŪB „Rinkuškiei“, Dangiro Valiuko individualios įmonės, AB „Gubernija“, J. Morkūno įmonės „Jolus“, UAB „Kalnapilio – Tauro grupė“, AB „Kauno alus“, Lietuvos aludarių gildijos, UAB „Švyturys – Utenos alus“, UAB „Vilkmergės alus“ ir AB „Volfas Engelman“ – susitarimui dėl alaus gamybos ribojimo dėl jame įtvirtintų konkurencijos ribojimų Konkurencijos įstatymo 6 straipsnio 1 dalyje numatyta išimtis netaikytina.

10. Konkurencijos įstatymo 5 straipsnio 1 dalies 3 punkto pažeidimas ir jo trukmė

(223) Apibendrinus šio nutarimo 8 ir 9 dalyse išdėstytus argumentus ir nenustačius aplinkybių, sudarančių pagrindą netaikyti Konkurencijos įstatymo 5 straipsnio, konstatuotina, kad Lietuvos aludarių gildija, jos nariai ir kiti prie Lietuvos aludarių Garbės kodekso prisijungę ūkio subjektai – UAB Restoranas „Apynys“, TŪB „Rinkuškiei“, Dangiro Valiuko individuali įmonė, AB „Gubernija“, J. Morkūno įmonė „Jolus“, UAB „Kalnapilio – Tauro grupė“, AB „Kauno alus“, Lietuvos aludarių gildija, UAB „Švyturys – Utenos alus“, UAB „Vilkmergės alus“, AB „Volfas Engelman“ – sudarė konkurenciją ribojantį susitarimą ir tokiais veiksmais pažeidė Konkurencijos įstatymo 5 straipsnio 1 dalies 3 punkto reikalavimus.

(224) Nurodytas Lietuvos aludarių gildijos, jos narių ir kitų prie Lietuvos aludarių Garbės kodekso prisijungusių ūkio subjektų susitarimas dėl alaus gamybos ribojimo iš esmės pasireiškė atitinkamų nuostatų įtvirtinimu Gildijoje priimtame Lietuvos aludarių Garbės kodekse bei ūkio subjektų pritarimu šioms nuostatoms. Todėl sprendžiant dėl nagrinėjamo pažeidimo trukmės, atsižvelgiama į atitinkamų nuostatų įtvirtinimo Garbės kodekse laikotarpį, taip pat ūkio subjektų narystės Gildijoje ar kitokiu būdu pritarimo Kodekso nuostatoms laikotarpį, bei į teisinio reglamentavimo reikalavimus ir jų įtaką ūkio subjektų veiksmų laisvei priimant sprendimus dėl tam tikro stiprumo alaus gamybos.

(225) Kaip matyti iš šio nutarimo 1 ir 7 dalyse nurodytų aplinkybių, laikotarpiais nuo 2005 m. kovo 1 d. iki 2012 m. gruodžio 31 d. bei nuo 2013 m. spalio 26 d. gaminamo ar parduodamo alaus stiprumas Lietuvos Respublikos teisės aktais nebuvo ribojamas. Tačiau Lietuvos aludarių gildija, jos nariai ir kiti prie Lietuvos aludarių Garbės kodekso prisijungę ūkio subjektai, sudarė vieną tęstinį draudžiamą susitarimą dėl alaus gamybos ribojimo. Draudžiamas susitarimas prasidėjo vėliausiai 2004 m. gruodžio 7 d. priėmus Lietuvos aludarių Garbės kodeksą ir tęsėsi bent iki 2013 m. lapkričio 12 d., kai Gildijos Tarybos ir neeilinio visuotinio posėdžio metu priimtas sprendimas stabdyti Garbės kodekso galiojimą bei kitaip individualiai išreikštas pritarimas Garbės kodekso galiojimo sustabdymui (nutarimo 3.6 dalis). Atsižvelgus į šias ir kitas individualias aplinkybes toliau vertinama kiekvieno atskiro ūkio subjekto dalyvavimo pažeidime trukmė:

- (a) UAB Restorano „Apynys“ dalyvavimo pažeidime pradžia sietina su įmonės įstojimo į Gildiją diena – 2010 m. gruodžio 15 d., o pažeidimo pabaiga sietina su Garbės kodekso galiojimo sustabdymu – 2013 m. lapkričio 12 d. Įvertinus ir teisės

¹⁶² Bylos IV tomas, 63 lapas.

¹⁶³ Bylos XVI tomas, 40 lapas.

- aktų reikalavimus, UAB Restorano „Apynys“ padaryto pažeidimo trukmė yra nuo 2010 m. gruodžio 15 d. iki 2012 m. gruodžio 31 d. bei nuo 2013 m. spalio 26 d. – 2013 m. lapkričio 12 d., t. y. 2 metai 1 mėnuo.
- (b) TŪB „Rinkuškiai“ dalyvavimo pažeidime pradžia sietina su Garbės kodekso priėmimu – 2004 m. gruodžio 7 d. (įmonė tuo metu buvo Gildijos narė), o pažeidimo pabaiga sietina su Garbės kodekso galiojimo sustabdymu – 2013 m. lapkričio 12 d. Įvertinus ir teisės aktų reikalavimus, TŪB „Rinkuškiai“ padaryto pažeidimo trukmė yra nuo 2005 m. kovo 1 d. iki 2012 m. gruodžio 31 d. bei nuo 2013 m. spalio 26 d. iki 2013 m. lapkričio 12 d., t. y. beveik 7 metai 11 mėnesių.
- (c) Dangiro Valiuko individualios įmonės vykdyto pažeidimo pradžia sietina su Garbės kodekso priėmimu – 2004 m. gruodžio 7 d. (įmonė Garbės kodeksą pasirašė nebūdama Gildijos nare)¹⁶⁴, o pažeidimo pabaiga sietina su 2009 m. birželio 1 d. Garbės kodekso redakcijos, kuriai įmonė nebuvo pritarusi, priėmimu – 2009 m. gegužės 31 d. Įvertinus ir teisės aktų reikalavimus, Dangiro Valiuko individualios įmonės padaryto pažeidimo trukmė yra nuo 2005 m. kovo 1 d. iki 2009 m. gegužės 31 d., t. y. 4 metai 2 mėnesiai.
- (d) AB „Gubernija“ vykdyto pažeidimo pradžia sietina su Garbės kodekso priėmimu – 2004 m. gruodžio 7 d., (įmonė tuo metu buvo Gildijos narė), o pažeidimo pabaiga sietina su Garbės kodekso galiojimo sustabdymu – 2013 m. lapkričio 12 d. Įvertinus ir teisės aktų reikalavimus, AB „Gubernija“ padaryto pažeidimo trukmė yra nuo 2005 m. kovo 1 d. iki 2012 m. gruodžio 31 d. bei nuo 2013 m. spalio 26 d. iki 2013 m. lapkričio 12 d., t. y. beveik 7 metai 11 mėnesių.
- (e) J. Morkūno įmonės „Jolus“ vykdyto pažeidimo pradžia sietina su Garbės kodekso priėmimu – 2004 m. gruodžio 7 d. (įmonė Garbės kodeksą pasirašė nebūdama Gildijos nare)¹⁶⁵, o pažeidimo pabaiga sietina su 2009 m. birželio 1 d. Garbės kodekso redakcijos, kuriai įmonė nebuvo pritarusi, priėmimu – 2009 m. gegužės 31 d. Įvertinus ir teisės aktų reikalavimus, J. Morkūno įmonės „Jolus“ padaryto pažeidimo trukmė yra nuo 2005 m. kovo 1 d. iki 2009 m. gegužės 31 d., t. y. 4 metai 2 mėnesiai.
- (f) UAB „Kalnapilio – Tauro grupė“ vykdyto pažeidimo pradžia sietina su Garbės kodekso priėmimu – 2004 m. gruodžio 7 d. (įmonė tuo metu buvo Gildijos narė), o pažeidimo pabaiga sietina su Garbės kodekso galiojimo sustabdymu – 2013 m. lapkričio 12 d. Įvertinus ir teisės aktų reikalavimus, UAB „Kalnapilio – Tauro grupė“ padaryto pažeidimo trukmė yra nuo 2005 m. kovo 1 d. iki 2012 m. gruodžio 31 d. bei nuo 2013 m. spalio 26 d. iki 2013 m. lapkričio 12 d., t. y. beveik 7 metai 11 mėnesių.
- (g) AB „Kauno alus“ vykdyto pažeidimo pradžia sietina su Garbės kodekso priėmimu – 2004 m. gruodžio 7 d. (įmonė tuo metu buvo Gildijos narė), o pažeidimo pabaiga sietina su narystės Gildijoje nutraukimu – 2008 m. gegužės 14 d.¹⁶⁶ Įvertinus ir teisės aktų reikalavimus, AB „Kauno alus“ padaryto pažeidimo trukmė buvo nuo 2005 m. kovo 1 d. iki 2008 m. gegužės 14 d., t. y. beveik 3 metai 3 mėnesiai.
- (h) Lietuvos aludarių gildijos vykdyto pažeidimo pradžia sietina su Garbės kodekso priėmimu – 2004 m. gruodžio 7 d., o pažeidimo pabaiga sietina su Garbės kodekso galiojimo sustabdymu – 2013 m. lapkričio 12 d. Įvertinus ir teisės aktų reikalavimus, Lietuvos aludarių gildijos padaryto pažeidimo trukmė yra nuo 2005 m. kovo 1 d. iki 2012 m. gruodžio 31 d. bei nuo 2013 m. spalio 26 d. iki 2013 m. lapkričio 12 d., t. y. beveik 7 metai 11 mėnesių.
- (i) UAB „Švyturys – Utenos alus“ vykdyto pažeidimo pradžia sietina su Garbės kodekso priėmimu – 2004 m. gruodžio 7 d. (įmonė tuo metu buvo Gildijos narė), o

¹⁶⁴ Bylos II tomas, 71-72 lapas.

¹⁶⁵ Bylos II tomas, 71-72 lapas.

¹⁶⁶ Bylos II tomas, 21 lapas, VI tomas, 61 lapas.

pažeidimo pabaiga sietina su Garbės kodekso galiojimo sustabdymu – 2013 m. lapkričio 12 d. Įvertinus ir teisės aktų reikalavimus, UAB „Švyturys – Utenos alus“ padaryto pažeidimo trukmė yra nuo 2005 m. kovo 1 d. iki 2012 m. gruodžio 31 d. bei 2013 m. spalio 26 d. iki 2013 m. lapkričio 12 d., t. y. beveik 7 metai 11 mėnesių.

- (j) UAB „Vilkmergės alus“ vykdyto pažeidimo pradžia sietina su Garbės kodekso nuostatų „*nuo 2008.07.01 negaminti stipresnio nei 9,0 procentų alaus; -nuo 2009.07.01 negaminti stipresnio nei 8,5 procentų alaus*“ priėmimu – 2007 m. lapkričio 20 d. (šias nuostatas įtvirtinančiam Garbės kodeksui įmonė pritarimą išreiškė nebūdama Gildijos nare), o pažeidimo pabaiga sietina su 2009 m. birželio 1 d. Garbės kodekso redakcijos, kuriai įmonė nebuvo pritarusi, priėmimu – 2009 m. gegužės 31 d. Įvertinus ir teisės aktų reikalavimus, UAB „Vilkmergės alus“ padaryto pažeidimo trukmė yra nuo 2007 m. lapkričio 20 d. iki 2009 m. gegužės 31 d., t. y. beveik 1 metai 7 mėnesiai.
- (k) AB „Volfas Engelman“ vykdyto pažeidimo pradžia sietina su Garbės kodekso priėmimu – 2004 m. gruodžio 7 d. (įmonė tuo metu buvo Gildijos narė), o pažeidimo pabaiga sietina su Garbės kodekso galiojimo sustabdymu – 2013 m. lapkričio 12 d. Įvertinus ir teisės aktų reikalavimus, AB „Volfas Engelman“ padaryto pažeidimo trukmė yra nuo 2005 m. kovo 1 d. iki 2012 m. gruodžio 31 d. bei nuo 2013 m. spalio 26 d. iki 2013 m. lapkričio 12 d., t. y. beveik 7 metai 11 mėnesių.

(226) Apibendrinus nurodytas aplinkybes bei Lietuvos aludarių gildijos, jos narių ir kitų prie Lietuvos aludarių Garbės kodekso prisijungusių ūkio subjektų dalyvavimo pažeidime trukmę, darytina išvada, kad minėti ūkio subjektai sudarę konkurenciją ribojantį susitarimą dėl alaus gamybos ribojimo, padarė vieną tęstinį Konkurencijos įstatymo 5 straipsnio 1 dalies 3 punkto pažeidimą, pasireiškusį įvairiais šių ūkio subjektų veiksmais, ir kurio bendra trukmė sudaro beveik 8 metus – nuo 2005 m. kovo 1 d. iki 2013 m. lapkričio 12 d.

11. Poveikio prekybai tarp valstybių narių vertinimas

(227) Lietuvos Respublikai nuo 2004 m. gegužės 1 d. tapus Europos Sąjungos nare, Lietuvoje įsigaliojo Europos Sąjungos konkurencijos taisyklės. 2002 m. gruodžio 16 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 1/2003 dėl konkurencijos taisyklių, nustatytų Sutarties [101] ir [102] straipsniuose, įgyvendinimo (toliau – Reglamentas Nr. 1/2003)¹⁶⁷ 3 straipsnyje nurodyta, kad valstybių narių konkurencijos institucijos ar nacionaliniai teismai, taikydami nacionalinius konkurencijos įstatymus susitarimams, įmonių asociacijų sprendimams ar suderintiems veiksams tokia prasme, kaip apibrėžta SESV [101] straipsnio 1 dalyje, jei jie gali paveikti prekybą tarp valstybių narių tokia prasme, kaip ji apibrėžta minėtoje straipsnio dalyje, tuomet tokiems susitarimams, sprendimams ar suderintiems veiksams taikomos ir SESV [101] straipsnio nuostatos.

(228) Taigi, vertinant, ar yra pagrindas nagrinėjamu atveju taikyti SESV 101 straipsnį, būtina nustatyti, ar Lietuvos aludarių gildijos, jos narių ir kitų prie Lietuvos aludarių Garbės kodekso prisijungusių ūkio subjektų susitarimas dėl alaus gamybos ribojimo galėjo paveikti valstybių narių tarpusavio prekybą.

(229) Europos Komisijos pranešime „Paiškinimai dėl Sutarties [101] ir [102] straipsniuose naudojamos sąvokos „poveikis prekybai“ (2004/C 101/07) (toliau – Paiškinimai dėl poveikio prekybai)¹⁶⁸ nurodyta, kad tam, jog būtų poveikis prekybai tarp valstybių narių, turi būti poveikis prekybai bent tarp dviejų valstybių narių. Tačiau nereikalaujama, kad toks poveikis apimtų visą vienos valstybės narės teritoriją ir visą kitos valstybės narės teritoriją. Paiškinimų dėl poveikio prekybai 23 punkte nurodyta, kad turi būti įmanoma numatyti, su pakankamu tikimybes laipsniu, remiantis objektyviomis teisės aplinkybėmis ar faktais, kad susitarimas ar veiksmai gali daryti

¹⁶⁷ OL L 1, 4.1.2003, p. 1.

¹⁶⁸ OL C 101, 27/04/2004, p. 81-96.

tiesioginę ar netiesioginę, faktinę ar galimą įtaką valstybių narių tarpusavio prekybos struktūrai. Paaškinimų 26 punkte patikslinama, jog nebūtina įrodinėti, kad susitarimas ar veiksmai faktiškai darys ar daro poveikį valstybių narių tarpusavio prekybai, pakanka, kad susitarimas ar veiksmas gali daryti tokį poveikį.

(230) Remiantis Paaškinimų dėl poveikio prekybai 28 punktu, vertinimas pagal poveikio prekybai kriterijų priklauso nuo keleto veiksnių, tokių kaip susitarimo ar veiksmo pobūdis, produktų, dėl kurių toks susitarimas sudarytas arba tokie veiksmai atliekami, o taip pat nagrinėjamų įmonių padėties ir svarbos. Paaškinimų dėl poveikio prekybai 30 punkte nurodoma ir tai, kad vertinant produktų, kurie yra susitarimo ar veiksmo objektu, pobūdį reikia atsižvelgti, ar tokiais produktais yra lengvai prekiaujama tarp valstybių narių, ar tie produktai yra svarbūs įmonėms, kurios nori įeiti ar išplėsti savo veiklą kitoje valstybėje narėje. Pagal Paaškinimų 58 punktą nagrinėjamų įmonių padėtis rinkoje, jų pardavimų apimtys kiekybiniu požiūriu rodo nagrinėjamo susitarimo ar veiksmo gebėjimą paveikti valstybių narių tarpusavio prekybą.

(231) Galiausiai pažymėtina, kad Paaškinimų dėl „poveikio prekybai“ 78 punkte tiesiogiai numatyta, kad horizontalūs karteliai, veikiantys visoje vienos valstybės narės teritorijoje, paprastai gali paveikti valstybių narių tarpusavio prekybą, nes dėl susitarimų, apimančių visą vienos valstybės narės teritoriją, yra sustiprinamas pasidalijimas rinkomis nacionaliniu pagrindu, kadangi tokie susitarimai sudaro kliūtis ekonominiam skverbimuisi, kurį turi užtikrinti SESV.

(232) Atsižvelgus į tai, kad Lietuvos aludarių gildijos, jos narių ir kitų prie Lietuvos aludarių Garbės kodekso prisijungusių ūkio subjektų susitarimas dėl alaus gamybos ribojimo veikė nacionalinėje visą Lietuvos Respublikos teritoriją apimančioje atitinkamoje rinkoje, yra pagrindas konstatuoti, kad tokiais savo veiksmais nurodyti ūkio subjektai galėjo paveikti prekybą tarp valstybių narių.

(233) Pažymėtina ir tai, kad susitarimą dėl alaus gamybos sudarę ir alaus gamybą ir prekybą Lietuvoje vykdantys ūkio subjektai tiriamuoju 2003 – 2014 metų laikotarpiu bendrai pagal alaus pardavimus užėmė 75 – 80 procentų rinkos¹⁶⁹. Nagrinėjamu atveju aplinkybė, kad šie ūkio subjektai užėmė didelę atitinkamos alaus prekybos Lietuvos Respublikoje dalį, taip pat leidžia pagrįstai daryti išvadą dėl susitarimo dėl alaus gamybos ribojimo gebėjimo paveikti valstybių narių tarpusavio prekybą.

(234) Be to, Lietuvos aludarių gildijos nariai ir kiti alaus gamyba ir prekyba užsiimantys ūkio subjektai dalį savo gaminamos produkcijos parduoda į užsienio valstybes¹⁷⁰, todėl ūkio subjektų susitarimas dėl alaus gamybos ribojimo turėjo įtakos ir šių ūkio subjektų prekybos ryšiams su kitomis valstybėmis, nes ūkio subjektai negalėjo laisvai apsispręsti ne tik dėl Lietuvos Respublikoje gaminamų ir parduodamų prekių, tačiau ir dėl produktų parduodamų užsienyje.

(235) Paminėtina, kad Europos Komisija savo praktikoje teigia, kad gamybos susitarimai gali paveikti valstybių narių tarpusavio prekybą. Įvertinusi tai, kad susitarimo dėl gamybos ir prekybos narių veikla skirta ne tik vienos valstybės narės rinkai, bet apima ir kitų šalių rinkas, nes įmonės yra aktyvios ir eksporto rinkose, ji pažymėjo, jog kiekybiniai ir kokybiniai gamybos ir prekybos apribojimai vienos šalies rinkoje neišvengiamai turi įtakos ūkio subjektų gebėjimams eksportuoti į kitas rinkas¹⁷¹. Europos Komisija taip pat yra nurodžiusi, kad gaminamos produkcijos kontrolės egzistavimas savaime apriboja gamintojų veiklos galimybes¹⁷².

(236) Atsižvelgiant į šias aplinkybes, galima teigti, kad susitarimas dėl alaus gamybos ribojimo turėjo įtakos ūkio subjektų galimybei savarankiškai nustatyti savo prekių gamybos ir pardavimo politiką tiek Lietuvos Respublikos rinkoje, tiek ir pardavimams užsienyje, dėl ko galėjo būti paveikti prekybos srautai tarp valstybių narių.

(237) Taigi, įvertinus tyrimo metu nustatytas faktines aplinkybes, sudaryto susitarimo pobūdį, nagrinėjamų įmonių padėtį Lietuvos Respublikos rinkoje, jų prekybos ryšius su užsienio

¹⁶⁹ Bylos II tomas, 88-89 lapai.

¹⁷⁰ Bylos IV tomas, 20a lapas, V tomas, 34 lapas, VI tomas, 28 lapas.

¹⁷¹ 1980 m. gruodžio 17 d. Europos Komisijos sprendimas byloje Nr. 80/1334/EEC dėl procedūros pagal EEB sutarties 85 straipsnį, *Italian cast glass*, p. 3.

¹⁷² 1994 m. liepos 13 d. Europos Komisijos sprendimas byloje Nr. 94/601/EC dėl procedūros pagal EEB sutarties 85 straipsnį, *Cartonboard*, p. 138.

valstybėmis, darytina išvada, kad draudžiamas susitarimas riboti alaus gamybą galėjo daryti poveikį prekybai tarp ES valstybių narių, todėl Lietuvos aludarių gildija, jos nariai bei kiti prie Lietuvos aludarių Garbės kodekso prisijungę ūkio subjektai savo veiksmais pažeidė SESV 101 straipsnio 1 dalies c punkto reikalavimus.

12. Dėl Lietuvos aludarių gildijai, jos nariams ir kitiems prie Garbės kodekso prisijungusiems ūkio subjektams taikytinų sankcijų

(238) Konkurencijos įstatymo 35 straipsnyje numatyta, kad Konkurencijos taryba, nustačiusi, kad ūkio subjektai atliko šio įstatymo draudžiamus veiksmus ar padarė kitus šio įstatymo pažeidimus, vadovaudamasi objektyvumo ir proporcingumo principais, turi teisę taikyti sankcijas šiems ūkio subjektams. Vadovaujantis Konkurencijos įstatymo 35 straipsnio 1 dalimi, Konkurencijos taryba turi teisę įpareigoti ūkio subjektus nutraukti neteisėtą veiklą, atlikti veiksmus, atkuriančius ankstesnę padėtį ar pašalinančius pažeidimo pasekmes bei skirti ūkio subjektams pinigines baudas.

(239) Reglamento Nr. 1/2003 5 straipsnis taip pat numato, kad valstybių narių konkurencijos institucijos turi teisę atskirose bylose taikyti SESV 101 straipsnį, ir atitinkamai tuo tikslu jos gali priimti sprendimus, *inter alia*, pareikalauti nutraukti pažeidimą, skirti vienkartinės, periodinės ar kitas nacionaliniuose įstatymuose numatytas baudas.

(240) Nagrinėjamu atveju nustatyta, kad Lietuvos aludarių gildija, jos nariai ir kiti prie Lietuvos aludarių Garbės kodekso prisijungę ūkio subjektai sudarė draudžiamą konkurenciją ribojantį susitarimą dėl alaus gamybos ribojimo ir tuo pažeidė Konkurencijos įstatymo 5 straipsnio 1 dalies 3 punktą ir SESV 101 straipsnio 1 dalies c punkto reikalavimus. Atsižvelgiant į tai ir į tyrimo metu nustatytas aplinkybes, vertinama, ar yra pagrindas šiems ūkio subjektams taikytini teisės aktuose numatytas poveikio priemones – įpareigojimą nutraukti pažeidimą bei skirti atitinkamas pinigines baudas.

(241) Kaip nustatyta nutarimo 3.6 dalyje, Lietuvos aludarių Garbės kodekso, kuriame buvo įtvirtintas alaus gamybos ribojimas, galiojimas buvo sustabdytas. Kadangi, šiame nutarime nagrinėtas susitarimas riboti itin stipraus alaus gamybą, pažeidžiantis Konkurencijos įstatymo 5 straipsnio ir SESV 101 straipsnio reikalavimus, nebėra tęsiamas, Lietuvos aludarių gildijai, jos nariams bei kitiems prie Garbės kodekso prisijungusiems ūkio subjektams nėra pagrindo nustatyti įpareigojimo nutraukti šią neteisėtą veiklą.

(242) Sprendžiant, ar yra pagrindas nagrinėjamu atveju ūkio subjektams už padarytą pažeidimą skirti pinigines baudas, vertintina, kokius lūkesčius Gildijai ir prie Garbės kodekso prisijungusiems ūkio subjektams galėjo sukelti Gildijos 2008 m. rugsėjo 10 d. kreipimasis į Konkurencijos tarybą ir Konkurencijos tarybos 2008 m. rugsėjo 18 d. atsakymas (šio nutarimo 3.2 dalis).

(243) LVAT yra apibendrinęs teisėtų lūkesčių sampratą pagal Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo (toliau – Konstitucinis Teismas) bei Europos Sąjungos Teisingumo Teismo praktiką¹⁷³. LVAT, remdamasis Konstitucinio Teismo nutarimais, pažymėjo, kad teisėtų lūkesčių apsauga yra vienas iš neatsiejamų teisinės valstybės principo elementų. Valstybė privalo vykdyti priisimtus įsipareigojimus asmeniui, nes neužtikrinus asmens teisėtų lūkesčių apsaugos, teisinio tikrumo ir teisinio saugumo, nebūtų užtikrintas asmens pasitikėjimas valstybe ir teise. Tačiau įgytų teisių ir teisėtų lūkesčių apsauga nereiškia, kad tam tikra įstatymu nustatyta sistema negali būti pertvarkoma. Įvertinęs ESTT praktiką, LVAT pažymėjo, kad teisė remtis teisėtų lūkesčių apsaugos principu taikoma kiekvienam asmeniui, esančiam padėtyje, kuri leidžia manyti, kad institucija sukėlė jam pagrįstų vilčių dėl suteiktų konkrečių garantijų. ESTT taip pat yra nurodęs, kad

¹⁷³ Žr. LVAT 2011 m. liepos 28 d. nutartį Nr. A⁴⁴⁴-2863/2011, *UAB „Irvista“ v Muitinės departamentas prie Finansų ministerijos*; taip pat šioje nutartyje nurodytus Konstitucinio Teismo ir ESTT sprendimus.

garantijomis, galinčiomis suteikti tokių vilčių, laikoma tiksli, nesąlygiška, nuosekli ir tam teise turinčių patikimų šaltinių, nesvarbu kokia forma, pateikta informacija¹⁷⁴.

(244) Kaip nustatyta šio nutarimo 3.2 dalyje, 2008 m. rugsėjo 10 d. Lietuvos aludarių gildija kreipėsi į Konkurencijos tarybą, prašydama paaiškinti, ar savanoriški Lietuvos aludarių, pasirašiusių Garbės kodeksą, įsipareigojimai, įskaitant ir įsipareigojimus mažinti gaminamo alaus stiprumą nepažeistų Konkurencijos įstatymo ir Europos Sąjungos konkurencijos teisės aktų reikalavimų. Į ką Konkurencijos taryba atsakė nurodyma, kad pastabų neturi.

(245) Įvertinus Lietuvos aludarių gildijos kreipimosi turinį ir Konkurencijos tarybos atsakymą, galima teigti, kad susitarimą dėl alaus gamybos ribojimo sudarę ūkio subjektai galėjo pagrįstai manyti, jog Lietuvos aludarių Garbės kodekso nuostatos, įskaitant nuostatas, numatančias tam tikro stiprumo alaus gamybos ribojimą, yra suderinamos su Lietuvos Respublikos ir Europos Sąjungos konkurencijos teise ir galėjo suklysti dėl savo veiksmų atitikties konkurencijos teisės reikalavimams. Vadovaudamiesi Konkurencijos tarybos atsakymu, ūkio subjektai teisiniu požiūriu galėjo klaidingai kvalifikuoti savo veiksmus, kuriais grindžiamas pažeidimo konstatavimas, ir galėjo turėti lūkesčių, dėl savo veiksmų teisėtumo ir Garbės kodekso atitikimo konkurencijos teisės reikalavimams. Įvertinus teisės aktų reikalavimus ir teismų praktiką, šios aplinkybės sudaro pagrindą Lietuvos aludarių gildijai, jos nariams ir kitiems prie Lietuvos aludarių Garbės kodekso prisijungusiems ūkio subjektams netaikyti Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo 35 straipsnio 1 dalies 3 punkte numatytos sankcijos – piniginės baudos.

(246) Ūkio subjektai savo paaiškinimuose Konkurencijos tarybai teigė, kad teisėtų lūkesčių principas nagrinėjamu atveju užtikrina ir tai, kad Konkurencijos tarybos pripažinimas ūkio subjektus pažeidus Konkurencijos įstatymo reikalavimus laikytinas poveikio priemone (sankcija), kuri turėtų būti taikoma tik į ateitį, nevertinant Lietuvos aludarių Garbės kodekso nuostatų, dėl kurių teisėtumo Konkurencijos taryba pasisakė 2008 metais.

(247) Teisėti lūkesčiai nepaneigia padarytų veiksmų neteisėtumo, tačiau užtikrina, kad ūkio subjektų padėtis nebūtų pabloginama vėliau pakeitus ar panaikinus teisės aktą ar institucijos sprendimą. Teisėtų lūkesčių apsauga nelaikytina tinkamu pagrindu apskritai nepripažinti ūkio subjektus pažeidus Konkurencijos įstatymo 5 straipsnio 1 dalies 3 punkto ir SESV 101 straipsnio 1 dalies c punkto reikalavimų. Nagrinėjamu atveju tai sudaro Konkurencijos tarybai pagrindą neskirti ūkio subjektams piniginių baudų kaip sankcijos.

(248) Apibendrinus išdėstytą konstatuotina, jog Lietuvos aludarių gildija, jos nariai ir kiti prie Lietuvos aludarių Garbės kodekso prisijungę ūkio subjektai – UAB Restoranas „Apynys“, TŪB „Rinkuškiei“, Dangiro Valiuko individuali įmonė, AB „Gubernija“, J. Morkūno įmonė „Jolus“, UAB „Kalnapilio – Tauro grupė“, AB „Kauno alus“, Lietuvos aludarių gildija, UAB „Švyturys – Utenos alus“, UAB „Vilkmergės alus“ ir AB „Volfas Engelman“ – sudarė draudžiamą susitarimą dėl alaus gamybos ribojimo Konkurencijos įstatymo 5 straipsnio 1 dalies 3 punkto ir SESV 101 straipsnio 1 dalies c punkto prasme. Vis dėlto, atsižvelgiant į tai, kad Konkurencijos taryba pateikdama Lietuvos aludarių Garbės kodekso atitikties Konkurencijos teisės reikalavimams vertinimą, nurodė, jog pastabų neturi, užtikrinant teisėtų lūkesčių principo laikymąsi, ūkio subjektams netaikoma Konkurencijos įstatymo 35 straipsnio 1 dalies 3 punkte numatyta sankcija – piniginė bauda.

13. Dėl įstatymo pažeidimo procedūros nutraukimo kitų ūkio subjektų atžvilgiu

(249) Konkurencijos įstatymo 28 straipsnio 3 dalies 3 punkte numatyta, kad Konkurencijos taryba priima nutarimą tyrimą nutraukti, jeigu tyrimo metu paaiškėja arba atsiranda šio įstatymo 24 straipsnio 4 dalyje nurodytos aplinkybės, o Konkurencijos įstatymo 24 straipsnio 4 dalies 5 punktas įtvirtina, kad Konkurencijos taryba priima nutarimą atsisakyti pradėti tyrimą, jeigu yra suėjęs šio įstatymo 35 straipsnio 3 dalyje nurodytas senaties terminas.

¹⁷⁴ 2011 m. kovo 17 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje Nr.C-221/09, *AJD Tuna Ltd v Direttur tal-Agrikoltura u s-Sajd, Avukat Generali*, p. 71-72 ir juose nurodyta teismų praktika.

(250) Konkurencijos įstatymo redakcijos, galiojusios iki 2011 m. gegužės 3 d., 40 straipsnio 3 dalis numatė, kad ūkio subjektai gali būti patraukti atsakomybėn už šio įstatymo pažeidimus ne vėliau kaip per trejus metus nuo pažeidimo įvykdymo dienos, o esant tęstiniam pažeidimui, – nuo paskutinių veiksmų atlikimo dienos.

(251) Kaip nustatyta šio nutarimo 10 dalyje, AB „Kauno alus“ vykdyto pažeidimo pabaiga laikytina 2008 m. gegužės 14 d., Dangiro Valiuko individualios įmonės, J. Morkūno įmonės „Jolus“ ir UAB „Vilkmergės alus“ vykdyto pažeidimo pabaiga laikytina 2009 m. gegužės 31 d.

(252) Taigi, įvertinus Konkurencijos įstatymo reikalavimus bei AB „Kauno alus“, Dangiro Valiuko individualios įmonės, J. Morkūno įmonės „Jolus“ ir UAB „Vilkmergės alus“, veiksmų, sudarančių Konkurencijos įstatymo 5 straipsnio 1 dalies 3 punkto pažeidimą, paskutinę atlikimo dieną, darytina išvada, jog šių ūkio subjektų atžvilgiu yra pagrindas taikyti Konkurencijos įstatymo redakcijos, galiojusios iki 2011 m. gegužės 3 d., 40 straipsnio 3 dalyje nustatytą trijų metų senaties terminą ir šio įstatymo pažeidimo procedūrą AB „Kauno alus“, Dangiro Valiuko individualios įmonės, J. Morkūno įmonės „Jolus“ ir UAB „Vilkmergės alus“ atžvilgiu nutraukti.

(253) Konkurencijos įstatymo 30 straipsnio 1 dalies 3 punkte nustatyta, kad Konkurencijos taryba turi teisę priimti nutarimą procedūrą dėl šio įstatymo pažeidimo nutraukti, jeigu nėra šio įstatymo pažeidimo.

(254) Tyrimo metu nerasta pakankamai įrodymų ir nenustatyta pakankamai duomenų, kad būtų galima konstatuoti, jog A. Udrienės individuali įmonė ir UAB „Prie katedros“ būtų dalyvavusios šiame nutarime nagrinėtame pažeidime. Tai sudaro pagrindą nenustačius Konkurencijos įstatymo 5 straipsnio pažeidimo sudėties, šio įstatymo pažeidimo procedūrą A. Udrienės individualios įmonės ir UAB „Prie katedros“ atžvilgiu nutraukti.

(255) Atitinkamai šių ūkio subjektų – A. Udrienės individualios įmonės, Dangiro Valiuko individualios įmonės, J. Morkūno įmonės „Jolus“, UAB „Prie katedros“ ir UAB „Vilkmergės alus“ – atžvilgiu nėra pagrindo imtis priemonių taikant SESV 101 straipsnį.

Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo 5 straipsnio 1 dalies 3 punktu, 24 straipsnio 4 dalies 5 punktu, 28 straipsnio 3 dalies 3 punktu 30 straipsnio 1 dalies 2 ir 3 punktais, 44 straipsniu, Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 101 straipsnio 1 dalies c punktu, Tarybos Reglamento (EB) Nr. 1/2003 dėl konkurencijos taisyklių, nustatytų Sutarties 81 ir 82 straipsniuose, įgyvendinimo 5 straipsniu,

Konkurencijos taryba n u t a r i a:

1. Pripažinti, kad UAB Restoranas „Apynys“, TŪB „Rinkuškiai“, AB „Gubernija“, UAB „Kalnapilio – Tauro grupė“, Lietuvos aludarių gildija, UAB „Švyturys – Utenos alus“, AB „Volfas Engelman“, sudariusios draudžiamą susitarimą riboti alaus gamybą, pažeidė Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo 5 straipsnio 1 dalį ir Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 101 straipsnio 1 dalį.

2. Nutraukti procedūrą dėl A. Udrienės individualios įmonės, Dangiro Valiuko individualios įmonės, J. Morkūno įmonės „Jolus“, AB „Kauno alus“, UAB „Prie katedros“, UAB „Vilkmergės alus“ veiksmų atitikties Konkurencijos įstatymo 5 straipsnio reikalavimams ir pripažinti, kad nėra pagrindo imtis priemonių, taikant Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 101 straipsnį.

Nutarimas per 20 dienų nuo jo paskelbimo Konkurencijos tarybos interneto svetainėje www.kt.gov.lt dienos gali būti skundžiamas Vilniaus apygardos administraciniam teismui. Skundo padavimas nesustabdo Konkurencijos tarybos nutarimo vykdymo.